

Tampereen yliopisto
Johtamiskorkeakoulu
Politiikan tutkimuksen tutkinto-ohjelma
Valtio-opin opintosuunta

MITEN LUOTTAMUS RAKENTUU?
Tutkimus suomalaisten nuorten poliittisesta luottamuksesta

Anna-Riikka Aarnio
Pro gradu -tutkielma
Ohjaaja: Elina Kestilä-Kekkonen

Tampereen yliopisto

Johtamiskorkeakoulu

Politiikan tutkimuksen tutkinto-ohjelma, valtio-opin opintosuunta

AARNIO, ANNA-RIIKKA: Miten luottamus rakentuu? Tutkimus suomalaisten nuorten poliittisesta luottamuksesta

Pro gradu -tutkielma, 91 s.

Syyskuu 2017

Tämän tutkimuksen tavoitteena on tutkia suomalaisten 18–29-vuotiaiden nuorten aikuisten poliittista luottamusta ja siihen vaikuttavia tekijöitä. Riittävän korkealla tasolla olevan poliittisen luottamuksen nähdään olevan elinehto toimivalle demokratialle, joskin myös terve kriittisyys ja epäluottamus ovat tärkeitä. Nuorten muuta väestöä matalampaan luottamukseen yhdistyy kuitenkin poliittinen passiivisuus muillakin kiinnittymisen mittareilla, minkä vuoksi nuorten poliittisen luottamuksen tutkiminen on tärkeää. Poliittisen luottamuksen laajasta tutkimuskirjallisuudesta huolimatta nimenomaan nuoret eivät ole olleet aikaisemmin tutkimuksen kohteena. Poliittinen luottamus määritellään sen arvioinniksi, kuinka hyvin poliittiset toimijat ja poliittinen järjestelmä vastaavat kansalaisten normatiivisiin odotuksiin. Poliittisella kiinnittymisellä vastaavasti tarkoitetaan niitä yksilön henkilökohtaisia voimavaroja, joilla tämä kiinnittyy yhteiskuntaan ja politiikkaan. Tavallisimpia kiinnittymisen mittareita ovat esimerkiksi poliittinen kiinnostuneisuus, osallistuminen ja näkemykset omista vaikutusmahdollisuuksista.

Tässä tutkielmassa nuorten poliittista luottamusta tutkitaan vertaamalla sitä 1) aikuisväestöön, 2) 2000-luvun alun nuoriin, 3) ruotsalaisiin ja tanskalaisiin nuoriin sekä 4) eri-ikäisiin nuoriin. Tutkimuksen kohteena ovat sekä luottamuksen taso että siihen vaikuttavat tekijät. Aikaisemman tutkimuskirjallisuuden mukaan aikuisväestön poliittiseen luottamukseen vaikuttavat erityisesti poliittisen kiinnittyminen ja arvio instituutioiden suoriutumisesta. Näin ollen institutionaalisilla teorioilla, jotka perustuvat yksilöiden omiin arvioihin instituutioiden toiminnasta, nähdään olevan enemmän selitysvoimaa suhteessa poliittiseen luottamukseen kuin kulttuurisilla teorioilla, jotka painottavat lapsuuden sosialisointin merkitystä poliittisen luottamuksen määrittäjänä. Kansainvälisesti Pohjoismaat sijoittuvat poliittisen luottamuksen suhteen vertailun kärkeen, minkä syyksi on esitetty muun muassa pohjoismaisten hyvinvointivaltioiden taloudellista ja sosiaalista tasa-arvoa. Näiden teoreettisten lähtökohtien lisäksi tutkielmassa paneudutaan siihen, vaihtelee poliittinen luottamus ihmisen elämänkaaren mukana vai onko se kullekin sukupolvelle yksilöllisempi ominaisuus.

Aineistona käytetään sekä kansallisia Eduskuntavaalitutkimuksia vuosilta 2011 ja 2015 että ajallisen ja kansainvälisen vertailun mahdollistavia European Social Survey -tutkimuksia vuosilta 2002–04 ja 2012–14. Poliittiseen luottamukseen vaikuttavia tekijöitä kartoitetaan lineaarisen regressioanalyysin avulla, joskin myös yksinkertaisempia kuvailevia menetelmiä, kuten ristiintaulukoiteja ja keskiarvovertailuja, käytetään.

Tulosten mukaan suomalaisten nuorten poliittiseen luottamukseen vaikuttavat aikuisväestön tapaan eniten poliittinen kiinnittyminen ja institutionaalinen suoriutuminen, joskin tilastollisesti merkitseviä selittäviä muuttujia on aikuisväestöä huomattavasti vähemmän. Institutionaalisten teorioiden merkitys nuorten luottamuksen selittäjänä on myös kasvanut kymmenessä vuodessa, vaikka suuria muutoksia eri vuosikymmenten nuorten välillä ei luottamuksessa ole. Ruotsalaisiin ja tanskalaisiin verrattuna suomalaisten nuorten luottamus on lähes yhtä korkea ja pääosin samoihin tekijöihin perustuvaa, vaikka ruotsalaisten ja tanskalaisten kohdalla institutionaaliseen suoriutumiseen perustuvat selittäjät korostuivat vielä enemmän kuin suomalaisnuorten kohdalla. Tulosten perusteella käy selväksi, että elämäntilanteella ja iällä on suuri merkitys myös poliittisen luottamuksen vaihtelussa, joskin kullakin sukupolvella voi olla myös sille ominaisia luottamukseen liittyviä piirteitä. Johtopäätöksenä todetaan, että aikuisväestöä matalamman luottamuksen tason kauhistelun sijaan tulisi keskittyä politiikan kiinnostavuuden lisäämiseen nuorten keskuudessa. Kiinnostus on tärkein yksittäinen tekijä nuorten poliittisen luottamuksen – kuten monen muunkin poliittisen kiinnittymisen indikaattorin – takana.

Asiasanat: poliittinen luottamus, nuoret ja politiikka, poliittinen kiinnittyminen, poliittinen passiivisuus

Sisällysluettelo

1.	Johdanto	1
2.	Nuoret ja politiikka	5
3.	Kansainvälinen ja ajallinen vertailu	7
4.	Sukupolvi- ja elämänkaariteoriat	9
5.	Poliittinen luottamus teoriakirjallisuudessa	13
5.1.	Kulttuuriset ja institutionaaliset teoriat	14
5.2.	Spesifi ja diffuusi poliittinen luottamus	17
5.3.	Luottamukseen vaikuttavat tekijät	20
5.4.	Poliittisen luottamuksen kriteerit ja mittaaminen	25
6.	Aineisto ja menetelmät	28
7.	Analyysi	35
7.1.	Nuorten poliittiseen luottamukseen vaikuttavat tekijät	35
7.1.1.	Muuttujien koodaus	35
7.1.2.	Luottamuksen taso	37
7.1.3.	Luottamus eduskuntaan	39
7.1.4.	Luottamus poliitikkoihin	46
7.2.	Ajallinen vertailu	53
7.2.1.	Luottamuksen tason muutos ja muuttujien kuvailu	53
7.2.2.	Nykytilanne	56
7.2.3.	Tilanne 2002–2004	59
7.3.	Kansainvälinen vertailu	63
7.3.1.	Luottamuksen taso maittain vertailtuna ja muuttujien koodaus	63
7.3.2.	Ruotsalaisten nuorten poliittiseen luottamukseen vaikuttavat tekijät	64
7.3.3.	Tanskalaisten nuorten poliittiseen luottamukseen vaikuttavat tekijät	67
7.4.	Nuorten ryhmän sisäinen vertailu	71
7.4.1.	Luottamuksen taso	71
7.4.2.	Eri-ikäisten nuorten luottamus	72
8.	Johtopäätökset	79
	Lähdeluettelo	87
	Primäärilähteet	87
	Sekundäärilähteet	87

Kuvioluettelo

Kuvio 1. Nuorten poliittinen luottamus verrattuna yli 30-vuotiaiden ja koko väestön poliittiseen luottamukseen. Eduskuntavaalitutkimus 2015.	6
Kuvio 2. Regressioanalyysin malli. Poliittiseen luottamukseen vaikuttavat tekijät.	33
Kuvio 3. Nuorten ja aikuisväestön luottamuskeskiarvot eduskuntaa ja poliitikkoja kohtaan. Yhdistetty Eduskuntavaalitutkimus 2011 ja 2015.	38
Kuvio 4. Laatikko-jana-kuvio 18–29-vuotiaiden ja yli 30-vuotiaiden luottamuksen tunnusluvuista.	39
Kuvio 5. Luottamus eduskuntaan. European Social Survey 2002–2014.	54
Kuvio 6. Luottamus poliitikkoihin. European Social Survey 2002–2014.	54
Kuvio 7. Suomalaisten, ruotsalaisten ja tanskalaisten luottamus maan parlamenttiin ikäryhmittäin. Keskiarvo. European Social Survey 2012–2014.	63
Kuvio 8. Eri-ikäisten nuorten poliittinen luottamus. Eduskuntavaalitutkimus 2011–2015.	72
Kuvio 9. 18–21-vuotiaiden luottamus eduskuntaan ristiintaulukoituna poliittisen kiinnostuneisuuden, politiikasta keskustelun ja tyytyväisyyden demokratian toimivuuteen kanssa.	73
Kuvio 10. 22–25-vuotiaiden luottamus eduskuntaan ristiintaulukoituna poliittisen kiinnostuneisuuden, politiikasta keskustelun ja tyytyväisyyden demokratian toimivuuteen kanssa.	74
Kuvio 11. 26–29-vuotiaiden luottamus eduskuntaan ristiintaulukoituna poliittisen kiinnostuneisuuden, politiikasta keskustelun ja tyytyväisyyden demokratian toimivuuteen kanssa.	75

Taulukkoluetelo

Taulukko 1. Poliittisen luottamuksen lähteet kulttuuristen ja institutionaalisten mikro- ja makroteorioiden mukaan.	15
Taulukko 2. 18–29-vuotiaiden, yli 30-vuotiaiden ja kaikkien vastaajien lukumäärät tutkielmassa käytetyissä aineistoissa.	30
Taulukko 3. 18–29-vuotiaat ESS:n eri kierrosten aikaan.	31
Taulukko 4. Tutkimusasetelma.	34
Taulukko 5. 18–29-vuotiaiden luottamus eduskuntaan. Lineaarinen regressioanalyysi. Suluissa regressiokertoimien keskivirheet.	40
Taulukko 6. Yli 30-vuotiaiden luottamus eduskuntaan. Lineaarinen regressioanalyysi. Suluissa regressiokertoimien keskivirheet.	43
Taulukko 7. 18–29-vuotiaiden luottamus poliitikkoihin. Lineaarinen regressioanalyysi. Suluissa regressiokertoimien keskivirheet.	47
Taulukko 8. Yli 30-vuotiaiden luottamus poliitikkoihin. Lineaarinen regressioanalyysi. Suluissa regressiokertoimien keskivirheet.	49
Taulukko 9. Nuorten luottamukseen eduskuntaa kohtaan vaikuttavat tekijät. European Social Survey 2012–2014. Suluissa regressiokertoimien keskivirheet.	57
Taulukko 10. Nuorten luottamukseen eduskuntaa kohtaan vaikuttavat tekijät. European Social Survey 2002–2004. Suluissa regressiokertoimien keskivirheet.	60
Taulukko 11. Ruotsalaisten nuorten poliittiseen luottamukseen vaikuttavat tekijät. European Social Survey 2012–2014. Suluissa regressiokertoimien keskivirheet.	65
Taulukko 12. Tanskalaisten nuorten poliittiseen luottamukseen vaikuttavat tekijät. European Social Survey 2012–2014. Suluissa regressiokertoimien keskivirheet.	68
Taulukko 13. Regressioanalyysien tulokset tiivistettynä taulukkoon.	77
Taulukko 14. Hypoteesien toteutuminen.	78

1. Johdanto

Riittävän korkealla tasolla oleva poliittinen luottamus on elinehto toimivalle demokratialle. Poliittinen luottamus määritellään sen arvioinniksi, kuinka hyvin poliittiset toimijat ja poliittinen järjestelmä vastaavat kansalaisten normatiivisiin odotuksiin (esim. Miller 1974, Hetherington 1998). Tutkijat ovat verranneet poliittista luottamusta yhteiskuntaa koossa pitävään liimaan tai politiikan rattaat pyörimässä pitävään öljyyn (esim. van der Meer & Dekker 2011, Citrin & Muste 1999). Poliittisen luottamuksen voidaan nähdä olevan kansalaisten antama legitimizeetti eli hyväksyntä niin päättäjille, instituutioille kuin koko poliittiselle järjestelmälle. Matalan poliittisen luottamuksen pelätään lisäävän rikollisuutta tai pahimmillaan vaarantavan yhteiskuntarauhan, kun taas korkean poliittisen luottamuksen vallitessa muiden kuin demokraattisten hallintomuotojen esiintyminen on epätodennäköistä. Korkea poliittinen luottamus on yleensä yhteydessä tehokkaisiin ja toimiviin instituutioihin, jolloin myös valvonnan tarve vähenee. Lisäksi luottamus ja sitä kautta saavutettu yhteiskunnallinen vakaus lisää investointeja, turismia ja kaupankäyntiä alueella. Selvää on, että poliittista luottamusta voidaan pitää eräänlaisena yhteiskunnallisen menestyksen mittarina. (Listhaug & Ringdal 2008.)

Silti tärkeintä on nimenomaan riittävän – ei mahdollisimman – korkea luottamus, sillä jonkinasteinen epäluottamus ja terve kriittisyys poliittista järjestelmää kohtaan ovat olennainen osa demokratian toimintaa. Kriittiset kansalaiset osallistuvat politiikkaan aktiivisesti esimerkiksi nostamalla esiin yhteiskunnan epäkohtia, mikä ajaa demokratioita eteenpäin. (Ks. esim. Norris 2011, Van der Meer & Zmerli 2017.) Silti matala luottamus on huolestuttavaa, jos se on hyvin laajalle levinnyttä syvää epäluottamusta tai yhdistyy poliittiseen passiivisuuteen. Myös silloin, kun luottamuksen erot ovat suuria eri yhteiskuntaryhmien välillä, on matalaan luottamukseen syytä kiinnittää huomiota (esim. Borg & Kestilä-Kekkonen 2017). Toisin sanottuna terve kriittisyys muuttuu negatiiviseksi epäluottamukseksi siinä vaiheessa, kun kriittisyys ei toimi enää yhteiskuntaa eteenpäin ajavana voimana vaan osallistumisen taannuttavana kyynisyytenä.

Nuorilla on havaittu olevan keskimäärin muuta väestöä matalampi poliittinen luottamus (ks. esim. POLKU-projekti 2016, Bäck ym. 2016, Fer 2013). Silti lähinnä nuorten poliittinen passiivisuus on kerännyt julkista huomiota: nuoret eivät äänestä, osallistu politiikkaan tai ole

edes kovin kiinnostuneita ja tietäväisiä sen suhteen (Rapeli & Borg 2016). Koska nuorten kohdalla matalaan poliittiseen luottamukseen yhdistyy passivisuus ja heikko suoriutuminen muillakin poliittisen kiinnittymisen mittareilla, on tämän väestöryhmän luottamuksen tutkiminen erityisen tärkeää. Aiempi luottamuskirjallisuus ei ole juuri lainkaan keskittynyt nuorten tutkimiseen, vaikka poliittinen luottamus on yksi valtio-opin klassikkoaiheista. Nuorten poliittista kiinnittymistä on sen sijaan tutkittu enemmänkin, mutta jostain syystä poliittinen luottamus on jäänyt tämänkin keskustelun ulkopuolelle. Poliittisella kiinnittymisellä tarkoitetaan yleisimmin niitä henkilökohtaisia voimavaroja, kuten poliittista kiinnostuneisuutta, tietämystä ja uskomista omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa, joiden avulla yksilö kiinnittyy järjestelmään (Rapeli & Borg 2016). Tutkimus nuorten poliittisesta kiinnittymisestä onkin keskittynyt lähinnä kiinnittymisen ja osallistumisen välisiin yhteyksiin.

Tämän tutkimuksen tavoitteena on tutkia suomalaisten 18–29-vuotiaiden nuorten aikuisten poliittista luottamusta ja siihen vaikuttavia tekijöitä. Ottaen huomioon nuorten merkityksen tulevaisuuden vaikuttajina, on tärkeää, että passiivisen ja heikon luottamuksen omaavan väestöryhmän luottamukseen kiinnitettäisiin enemmän huomiota tutkijoiden keskuudessa. Nuoria tutkimalla voidaan ennustaa luottamuksen kehittymistä myös tulevaisuudessa ja jopa vaikuttaa siihen. Tässä tutkimuksessa nuorten poliittista luottamusta tutkitaan vertailemalla nuoria suhteessa 1) aikuisväestöön, 2) 2000-luvun alun nuoriin, 3) ruotsalaisiin ja tanskalaisiin nuoriin sekä 4) nuorten ryhmän sisäisiin eroihin. Tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

- Mitkä tekijät vaikuttavat nuorten poliittiseen luottamukseen?
- Onko nuorten poliittinen luottamus elämänsäkaareen vai sukupolveen liittyvä ominaisuus?
- Miten suomalaiset nuoret eroavat ruotsalaisista ja tanskalaisista nuorista poliittisen luottamuksen suhteen?
- Millaisia eroja eri-ikäisillä nuorilla on poliittisessa luottamuksessa?

Koko väestöllä tehdyissä tutkimuksissa poliittiseen luottamukseen vaikuttavia tekijöitä on löydetty lukuisia, mutta on mahdollista, että nuorten kohdalla luottamus ei rakennu samojen muuttujien varaan ja tekijät eroavat aikuisväestöstä (ks. esim. POLKU-projekti 2016). Tutkimuksessa myös sovelletaan aiemmin lähinnä äänestyskäyttäytymistä tutkittaessa käytettyjä elämänsäkaari- ja sukupolviteorioita (ks. esim. Wass 2007b). Näistä aiemmat viittaavat ihmisen elämänvaiheen mukaan vaihtuviin ilmiöihin ja jälkimmäiset tietyille sukupolvelle

tyypilliseen pysyvämpään ominaisuuteen. Käytännössä poliittista luottamusta tutkitaan tältä osin vertailemalla 2000-luvun alun ja 2010-luvun nuoria keskenään. Myös nuorten ryhmän sisäinen vertailu antaa tietoa luottamuksen elämänkaareen tai sukupolveen liittyvästä luonteesta, sillä elämänkaariteorioiden mukaan nuorten ryhmän vanhimpien tulisi muistuttaa poliittiselta luottamukseltaan enemmän aikuisväestöä kuin ryhmän nuorimpien vastaajien. Suomalaisnuorten luottamuksen vertaaminen ruotsalaisiin ja tanskalaisiin nuoriin perustuu maiden suhteellisen samankaltaisiin poliittisiin järjestelmiin ja siihen, että Pohjoismaat sijoittuvat luottamusindikaattoreilla kansainvälisesti vertailtuna hyvin korkealle ainakin aikuisväestön perusteella (ks. esim. Bäck ym. 2016). Tarkoituksena on siis tarkastella suomalaisten nuorten luottamuksen uniikkiutta pohjoismaisessa kontekstissa ja sitä, kuinka paljon suomalainen yhteiskunta vaikuttaa heidän luottamuksen tasoonsa.

Tutkielma alkaa taustoituksella, jossa käydään aluksi läpi yleisemmin nuorten ja politiikan suhdetta ja esitellään vuoden 2015 Eduskuntavaalitutkimukseen osallistuneiden nuorten poliittista luottamusta suhteessa vanhempaan aikuisväestöön. Tämän jälkeen kartoitetaan poliittisen luottamuksen ajallista ja kansainvälistä vaihtelua aiempien tutkimusten perusteella. Seuraavaksi käydään läpi elämänkaari-, sukupolvi- ja periodiefektiteorioita, joilla on aiemmin pyritty selittämään muun muassa eri-ikäisten kansalaisten eroja äänestysaktiivisuudessa.

Teoriaosassa käsitellään laajemmin poliittista luottamusta ja sen käsitettä. Teoriakirjallisuuden läpi käyminen alkaa määrittelemällä yleisellä tasolla poliittisen luottamuksen käsitettä, jonka jälkeen käsitellään poliittisen luottamuksen jakautumista institutionaalsiin ja kulttuurisiin teorioihin. Seuraavaksi käsitellään jakoa spesifiin ja diffuusiin luottamukseen, eli poliittisen luottamuksen lyhyt- ja pidempiaikaisiin muotoihin, jonka jälkeen käydään läpi aiemmissä tutkimuksissa esitettyjä poliittiseen luottamukseen vaikuttavia tekijöitä. Lopuksi esitellään poliittiselle luottamukselle annettuja kriteerejä ja pohditaan sen mittaamisen liittyviä rajoituksia ja ongelmia.

Taustoituksen ja teoriaosan jälkeen esitellään aineisto ja menetelmät, joista selviää analyysin rakenne. Tutkimuksen empiirisenä aineistona toimivat Eduskuntavaalitutkimukset 2011 ja 2015 sekä ajallisen ja kansainvälisen vertailun mahdollistavat European Social Survey -tutkimukset vuosilta 2002–2014. Poliittista luottamusta selittäviä tekijöitä kartoitetaan lineaarisen regressioanalyysin avulla, joskin työssä käytetään myös yksinkertaisempia kuvailevia kvantitatiivisia tutkimusmenetelmiä, kuten ristiintaulukointeja ja frekvenssijakaumien tarkasteluja. Analyysiosa koostuu neljästä pääluvusta, jotka rakentuvat nuorten vertailusta

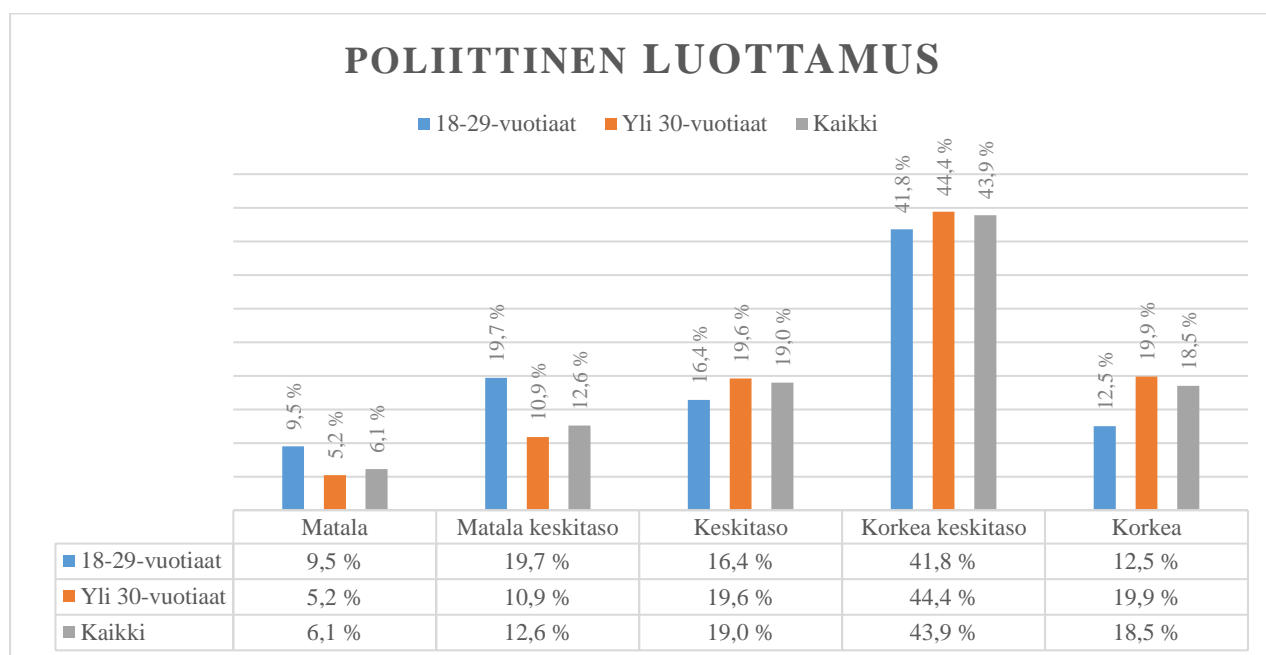
aikuisväestöön, nykytilanteen vertailusta vuosituhannen alussa vallinneeseen tilanteeseen, vertailusta ruotsalaisiin ja tanskalaisiin nuoriin sekä ikäryhmän sisäisten erojen tarkastelusta. Tutkielman päättää tulosten arviointi aiemman tutkimuskirjallisuuden valossa.

2. Nuoret ja politiikka

Nuorten poliittinen passiivisuus ja erityisesti heidän vähäinen kiinnostuksensa ja osallistumisensa politiikkaan esimerkiksi äänestämällä on ollut yleinen huolenaihe jo jonkin aikaa. Näiden lisäksi Simona Fer (2013) on huolissaan nuorten poliittisesta tietämyksestä ja poliittisesta luottamuksesta. Ferin mukaan nuorten pitäisi olla energisiä ja optimistisia tulevaisuuden muuttajia, mutta todellisuudessa monet nuoret eivät usko vaikutusmahdollisuuksiinsa. Tämän vuoksi Fer pitää nuorten aktivoimista ensiarvoisen tärkeänä. Lauri Rapeli ja Sami Borg (2016) allekirjoittavat nuorten poliittisen passiivisuuden myös Suomen kohdalla. Heidän mukaansa nuorten aikuisten poliittinen tietotaso on ikäryhmistä matalinta. Toisaalta ainakin suomalaisnuoret vielä uskovat omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa, sillä nuoret aikuiset ovat tässä asiassa vanhempia ikäryhmiä optimistisempia. Nuorista puhuttaessa on myös hyvä muistaa, etteivät nuoret ole homogeeninen ryhmä, vaan nuorten välillä on suuriakin eroja poliittisessa aktiivisuudessa ja luottamuksessa (Fer 2013).

Monet tutkimukset myös osoittavat, että nuoret luottavat ja kannattavat yhä demokraattista hallintamuotoa ja uskovat pystyvänsä vaikuttamaan, jos vain tahtoa riittää. Osa nuorten passiivisuudesta voi myös selittyä sillä, että he ovat aktiivisia mieluummin uusilla vaikuttamisen tavoilla tai areenoilla, sillä formaali osallistuminen ei enää kiinnosta. Lisäksi nuoret saattavat osallistua erinäisiin yhteiskunnallisiin toimiin, mutta eivät miellä niitä poliittisiksi, mikä voi vääristää tilastoja. Nuorten poliittisesta passiivisuudesta on toki syytä olla huolissaan, mutta pahimmat skenaariot politiikasta täysin vieraantuneesta sukupolvesta ovat liioiteltuja. (Ks. esim. Busse, Hashem-Wangler & Tholen 2015; Henn, Weinstein & Forrest 2005.)

Kuvio 1. Nuorten poliittinen luottamus verrattuna yli 30-vuotiaiden ja koko väestön poliittiseen luottamukseen. Eduskuntavaalitutkimus 2015.¹

Vuoden 2015 Eduskuntavaalitutkimuksen mukaan nuorten poliittinen luottamus on vanhempaa väestöä matalampaa. Kuvio 1 nähdään, että suurimmat erot ikäryhmien poliittisessä luottamuksessa ovat matalan keskitason ja korkean poliittisen luottamuksen luokissa. Alle 30-vuotiaista lähes viidenneksellä on matalan keskitason poliittinen luottamus, kun taas yli 30-vuotiaista vain hieman yli kymmenen prosenttia sijoittuu tähän luokkaan. Korkean poliittisen luottamuksen luokkaan sijoittuu nuorista vain 12,5 prosenttia, vanhemmista lähes 20 prosenttia. Muissa ryhmissä erot ovat pienempiä, mutta silti samansuuntaisia. Alle 30-vuotiaista suuremmalla osuudella on matala tai matalan keskitason luottamus kuin yli 30-vuotiaista, kun taas korkean ja korkean keskitason poliittisen luottamuksen luokissa on suhteellisesti enemmän yli 30-vuotiaita. Huomattavaa kuitenkin on, että molemmissa ikäryhmissä vastaajat kokevat yleisimmin omaavansa korkean keskitason poliittisen luottamuksen, sillä molemmissa ryhmissä yli 40 prosenttia vastaajista sijoittuu tähän luokkaan. Yli 30-vuotiaista selvä enemmistö (84 prosenttia) sijoittuu keskitason tai sitä korkeamman poliittisen luottamuksen luokkiin, kun nuorilla vastaava luku on hieman yli 70 prosenttia. Keskitasoa matalampi luottamus on taas nuorista lähes 30 prosentilla, siinä missä vanhemmasta ikäluokasta vain reilu 15 prosenttia osuu tähän luokkaan.

¹ Kuvio on laadittu vuoden 2015 Eduskuntavaalitutkimuksen aineiston perusteella. Poliittinen luottamus on operationalisoitu institutionaalista luottamuksesta hallitusta, eduskuntaa, puolueita ja poliitikkoja kohtaan. Luottamusmittari on viisiluokkainen summamuuttuja (alkuperäinen asteikko 0–10).

3. Kansainvälinen ja ajallinen vertailu

Keskimääräinen poliittinen luottamus on kansainvälisesti vertailtuna suhteellisen korkeaa Pohjoismaissa ja Suomessa. Syiksi on esitetty muun muassa etnistä homogeenisuutta, tasaista tulonjakoa, hyvää hallintoa, taloudellista vakautta ja protestanttista kulttuuriperintöä (Delhey & Newton 2005). Ola Listhaug ja Kristen Ringdal (2008) taas selittävät Pohjoismaiden korkeaa poliittista luottamusta erityisesti instituutioiden suoriutumisen ja taloudellisen menestyksen positiivisella arvioinnilla sekä makrotasolla korkealla sijoittumisella HDI-indeksissä, mikä kertoo maan korkeasta elintasosta. Sen sijaan demografiset tekijät, kuten vastaajan sukupuoli, ikä tai asuinpaikka, eivät olleet tilastollisesti merkitseviä korkean poliittisen luottamuksen selittäjiä. Myös pohjoismaisen hyvinvointivaltiojärjestelmän tuomaa tasaavaa tulonjakoa ja sosiaalista tasa-arvoisuutta on pidetty yhtenä korkean luottamuksen taustatekijänä (Bäck ym. 2016).

Poliittisen luottamuksen laskusta on kuitenkin puhuttu paljon kansainvälisesti. Toisten tutkijoiden mielestä poliittinen luottamus on vähentynyt viime vuosikymmenien aikana ja voidaan puhua jopa laskevasta trendistä. Toiset taas eivät ole niinkään huolissaan poliittisen luottamuksen laskusta, sillä uskovat vaihtelun olevan aaltoilevaa liikettä, joka on yhtä normaalia kuin talouden kiertokulku. Russell Dalton kuuluu näistä koulukunnista ensimmäiseen, sillä hänen mukaansa (2004, 4–10 & 208) kansalaisten luottamus poliitikkoihin, poliittisiin instituutioihin ja demokraattisiin prosesseihin on heikentynyt viime vuosikymmeninä lähes kaikissa kehittyneissä demokraattisissa maissa. Kriittisyyden lisääntyminen vaikuttaa eittämättä perustavanlaatuisella tavalla tapaan, jolla tulevaisuudessa politiikkaa ja demokratiaa toteutetaan. Dalton ei kiistä yksittäisten yhteiskunnallisten tapahtumien ja mullistusten vaikutusta luottamuksen laskemiseen, mutta näkee, että taustalla on oltava myös jokin suurempi teollistuneita demokratioita muokkaava ilmiö. Tästä syystä laskevaan poliittiseen luottamukseen ei tulisi reagoida yrittämällä korjata yksittäisistä tapahtumista syntyneitä epäluottamusta. Demokratioiden kestävyys on kansalaisten luottamus, jonka pitäisi perustua ensisijaisesti päätöksentekoprosessien demokraattisuuteen eikä pelkkiin lopputuotoksiin. Dalton suhtautuu luottamuksen laskemiseen vakavasti ja uskoo ratkaisun piilevän demokratioiden kyvyssä muuntautua ja kasvaa vaikeissakin olosuhteissa.

Pippa Norrisin (2011, 236–246) mukaan taas epäluottamus vaihtelee eri instituutioita ja toimijoita kohtaan vuosikymmenten mukaan aaltoilevasti, eikä todisteita systemaattisesta

luottamuspulasta juurikaan ole. Tutkija kutsuu puhetta systemaattisesta luottamuspulasta myytiksi. Aaltoilevaa vaihtelua luottamuksessa on nähtävissä ainakin useissa Euroopan maissa mutta jopa myös Yhdysvalloissa, jossa kansalaisten epäluottamus nähdään suurimpana ongelmana. Norrisin mukaan tämä huomio ei silti tarkoita sitä, etteikö matalalla luottamuksella voisi olla merkityksellisiä seurauksia tai etteikö se hankaloittaisi poliitikkojen työtä. Norris korostaa myös kriittisen kansalaisuuden merkitystä demokraattisissa yhteiskunnissa. Mahdollisimman korkean poliittisen luottamuksen tavoittelun ei tulisi olla itseisarvo, sillä kansalaisten kyky arvioida poliittisia toimijoita ja kriittinen ajattelu ovat yhteiskunnallisen kehityksen kulmakiviä.

Suomessa poliittisen luottamuksen taso on ollut suhteellisen vakaa. Esimerkiksi Bäck, Kestilä-Kekkonen ja Söderlund (2016) ovat tarkastelleet suomalaisten poliittisen luottamuksen vaihtelua 2000-luvulla. Tasaisuudesta huolimatta pientä heilahtelua kuitenkin löytyy, joskin notkahdukset selittynevät muun muassa taloudellisella lamalla, työttömyydellä tai yksittäisillä poliittisilla skandaaleilla. Lisäksi vaalivuosina – jolloin niin poliitikot kuin kansalaisetkin aktivoituvat – poliittisen luottamuksen on havaittu olevan korkeampaa kuin vaalien välillä keskimäärin. Myös kansainvälisessä 2000-luvun vertailussa Suomi sijoittuu korkealle kaikilla poliittisen luottamuksen mittareilla mitattuna. Euroopan maista korkeinta poliittinen luottamus on Pohjoismaiden lisäksi Alankomaissa, Luxemburgissa ja Sveitsissä. (Bäck, Kestilä-Kekkonen & Söderlund 2016.)

Koska Pohjoismaat sijoittuvat koko väestön kattavissa kansainvälisissä vertailuissa hyvin korkealle poliittisen luottamuksen suhteen, on syytä olettaa, että myös pohjoismaalaisilla nuorilla on suhteellisen korkea poliittinen luottamus. Erityisesti samankaltaisuudet maiden poliittisissa järjestelmissä ja kulttuurien yhtenäisyys tukevat oletusta, sillä pohjoismaisiin hyvinvointivaltioihin liittyvien ominaisuuksien on arveltu olevan merkittävä syy korkean luottamuksen takana (esim. Delhey & Newton 2005, Bäck ym. 2016). Äänestyskäyttäytymisen tutkimisessa käytettyjen elämänteorioiden perusteella voidaan myös arvioida, että nuorten kiinnittyminen politiikkaan ja ”kasvaminen” osaksi järjestelmää kehittyä ainakin osittain iän mukana (esim. Wass 2007b). Kun elämänteorioita sovelletaan poliittiseen luottamukseen ja otetaan huomioon maiden samankaltaiset poliittiset järjestelmät, asetetaan aiemman tutkimuskirjallisuuden perusteella seuraava hypoteesi:

- H1: Suomalaisten nuorten poliittinen luottamus on samankaltaista muiden pohjoismaalaisten nuorten kanssa

4. Sukupolvi- ja elämänkaariteoriat

Sukupolvi- ja elämänkaariteorioilla viitataan siihen, vaihtelee jokin ilmiö yksilön elämänkaaren mukana vai onko se pysyvämpi sukupolven liittyvä ominaisuus. Hanna Wass (ks. esim. 2007b) on tutkinut äänestämistä tältä pohjalta, ja äänestämisen kohdalla molemmilla näyttäisi olevan vaikutusta, eli kyseessä ei olisi pelkkä elämänvaiheeseen sidottu ilmiö. Myös Rapeli ja Borg (2016) arvioivat varovasti, että sukupolven poliittinen kiinnittyminen olisi ainakin osittain samansuuntaisena tulevaisuudessakin pysyvä ilmiö. Tähän mennessä sukupolvi- ja elämänkaariteorioiden pohjalta tehdyt analyysit ovat perustuneet enimmäkseen äänestyskäyttäytymiseen, mutta tässä tutkimuksessa teorioita peilataan poliittiseen luottamukseen.

Elämänkaariteoriolla viitataan siis ilmiöihin, jotka vaihtelevat ihmisen elämäntilanteiden mukana. Äänestämisen on usein havaittu olevan matalammillaan heti äänestysosoikeuden saamisen jälkeen, sitten nousevan aikuisiällä ja pysyvän huipussaan vielä keski-ikässä, kunnes se alkaa vähitellen laskea vanhuudessa. Nuorten äänestysinnon pitäisi siis kasvaa tämän aikuistessa ja omaksuessa ns. ”aikuisten rooleja”. Elämänkaariteoriat perustuvat myös oletukseen, jonka mukaan iän ja elämäkokemuksen karttuessa ihminen oppii toimimaan järjestelmässä paremmin ja tottuu poliittisen järjestelmän sääntöihin (Konzelmann ym. 2012). Elämänkaariteorioiden mukaan siis myös poliittisen luottamuksen tulisi vaihdella ihmisen elämänkaaren mukana. Näin ollen esimerkiksi avioliiton solmiminen tai vuosien kokemukset yhteiskunnan instituutioista pitäisi vaikuttaa luottamukseen positiivisesti.

Osasta tutkimuksista on kuitenkin löydetty enenevässä määrin merkkejä myös sukupolviteorioista, joiden mukaan nuorten matala äänestyskäyttäytyminen voi olla pysyvämpi ilmiö heidän sukupolvellaan. Tämän näkökulman mukaan elämänkaariteoriat eivät ole yksinään riittäviä selittämään äänestyskäyttäytymistä. Esimerkiksi Benjamin Highton ja Raymond Wolfinger (2001) eivät ole vakuuttuneita suositun elämänkaariteorian riittävydestä. Heidän tutkimuksensa mukaan aikuisten roolien omaksuminen, kuten työpaikan ja omistusasunnon hankkiminen ja avioliiton solmiminen selittivät vain pienen osan äänestysaktiivisuuden eroista. Sovellettaessa sukupolviteoriaa poliittiseen luottamukseen, näyttäytyy kunkin sukupolven poliittinen luottamus juuri sille ominaisena melko stabiilina ominaisuutena.

Hanna Wass katsoo elämäkaariteorian selittävän osan äänestysaktiivisuuden vaihtelusta, sillä äänestäminen lisääntyi iän mukana kaikkien kolmen tutkitun sukupolven kohdalla. Kuitenkin eri sukupolvien väliltä löytyi tämänkin jälkeen yli 10 prosenttiyksikön eroja äänestämisen lisääntymisen määrässä, mikä viittaa vahvasti myös muiden teorioiden vaikutukseen. Elämäkaari- ja sukupolviteorian lisäksi äänestämiseen näyttäisi vaikuttavan vielä periodiefektikin, joka tarkoittaa eri aikakaudesta johtuvaa eroa käyttäytymisessä. Äänestäminen todennäköisyys iän karttuessa oli nimittäin pienempi vuosina 1987–2003, jolloin äänestysaktiivisuus oli muutenkin laskevaa, kuin vuosina 1975–1983, jolloin äänestysprosentti oli nousussa tai tasainen. (Wass 2007b.) Periodiefekti perustuu yleisen äänestysaktiivisuuden lisäksi niihin olosuhteisiin, jotka kunakin aikana vallitsevat, kuten poliittisiin skandaaleihin tai kansainvälisiin ilmiöihin ja tapahtumiin. Periodiefektin mukaan nämä tekijät vaikuttavat äänestysaktiivisuuteen äänestäjien iästä tai sukupolviluokasta riippumatta. (Konzelmann ym. 2012.)

Myös muissa maissa sukupolviteorian vaikutusta äänestämiseen on tutkittu. Korkean äänestysaktiivisuuden maassa Ruotsissa sukupolvivaikutus ei näytä yhtä vahvalta kuin esimerkiksi Suomessa, sillä sukupolven vaikutus äänestämiseen on suhteellisen heikko. Yleinen äänestysprosentti saattaa vaikuttaa sukupolviteorian vaikuttavuuteen, eli maissa, joissa yleinen äänestysaktiivisuus on muutenkin korkeaa, ei sukupolvivaikutukselle jää yhtä paljon tilaa. Tämän lisäksi myös puolueeseen kuuluminen ja puolueiden määrä saattavat vaikuttaa eri sukupolvien välisiin eroihin äänestysaktiivisuudessa. (Persson ym. 2013.) Konzelmannin ym. (2012) tutkimuksen mukaan äänestysprosentin lasku Saksassa johtuu erityisesti periodivaikutuksesta, mutta sisältää myös elementtejä sukupolvimuutoksen ja iän vaikutuksesta. Jos Perssonin ym. tutkimustuloksia sovelletaan poliittiseen luottamukseen, on mahdollista, ettei korkean poliittisen luottamuksen Pohjoismaissa sukupolvivaikutus saa yhtä paljon selitysvaimaa kuin se matalan poliittisen luottamuksen maissa saisi.

Yksi selitys eri sukupolvien välisistä eroista ovat eri sukupolvien erilaiset sosialisatioprosessit. Poliittinen sosialisatio tarkoittaa lyhyesti sanottuna niitä yleensä jo lapsuudenympäristössä alkaneita sosialisatio- ja oppimisprosesseja, joiden perusteella ihminen on muodostanut omat poliittiset mielipiteensä, arvonsa ja käyttäytymismallinsa. Wassin aikaisemmassa tutkimuksessa (2007a) osoitetaan eri sukupolvilla olevan erilaisia sosialisatioprosesseja, joskaan eroja eri sukupolvien äänestyskäyttäytymisessä ei pystytä selittämään niiden avulla empiirisesti. Näin ollen erot sukupolvien äänestysaktiivisuudessa johtuvat joko jostain muusta

kuin erilaisista sosialisatioprosesseista, tai sitten tulos johtuu sosiaaliprosessien vaikutuksen empiirisen mittaamisen vaikeudesta.

Sukupolviteorioiden klassikkoajattelijoihin kuuluu Karl Mannheim. Sukupolvi määritellään usein suunnilleen samanikäiseksi joukoksi, jota yhdistää 17–25-vuotiaana koettu avainkokemus. Avainkokemus tarkoittaa sukupolven yhteen sitovaa nuoruudessa tapahtunutta kokemusta. (Mannheim 1928.) Ajatuksena on, että yksilön kehitykseen vaikuttavat voimakkaasti yhteiset herkässä iässä tapahtuneet kollektiiviset kokemukset. Erityisesti traumaattiset kokemukset, kuten sodat ja lamat, muovaavat sukupolvia yhteen. Sukupolven ei tarvitse olla homogeeninen ryhmä tai siihen ei tarvitse kuulua aina varsinaista sukupolvitietoisuutta. Yhdistävät kokemukset tietyissä olosuhteissa ovat sen sijaan oleellisia sukupolvien toisistaan erottamiseksi. (Hoikkala & Paju 2008.)

J-P Roos (1985, 30–40) on laatinut suomalaisten elämäkertojen perusteella sukupolvijaottelun, jota on käytetty sittemmin laajasti sukupolvitutkimuksessa. Ensimmäinen sukupolvi on nimeltään sotien ja puutteen sukupolvi (syntynyt 1900–1919), jonka elämää on varjostanut sodat ja jonka elämä on ollut pääosin ankaraa työntekoa ja paremman tulevaisuuden rakentamista jälkipolville. 1920- ja -30-luvuilla syntyneitä kutsutaan sodanjälkeisen jälleenrakennuksen ja nousun sukupolveksi, jolle on ominaista sodan jättämät muistot elämän mullistaneena kokemuksena. Seuraava sukupolvi on 1940–1950-luvulla syntynyt suuren murroksen sukupolvi, joka on saanut jo nauttia selvästi paremmasta elintasosta ja paremmista materiaalisista olosuhteista, eikä elämä ole enää pyörinyt yhtä paljon toimeentulon turvaamisen parissa. Lähiöiden sukupolvi (1960-luku) on Roosin viimeinen määritelty sukupolvi, jota kuvaa edellisen sukupolven tavoin aiempia sukupolvia varjostaneen sodan kokemuksen puuttuminen ja elintason nousu, ja sen avainkokemukset ovat liittyneet esimerkiksi kaupungistumisen ja teollistumisen vaikutuksiin.

1970-luvun jälkeen syntyneitä sukupolvia yhdistää yksilöllisyyden korostuminen yhteiskunnassa. Yksilöllisten valintojen sukupolvi on kokenut laman, teknologian kehityksen sekä kilpailun, kulutuksen ja median roolin vahvistumisen. Myös globalisaatio on mullistanut maailman tämän sukupolven elinaikana. (Wass 2008.) Erityisesti -80-luvun lopun ja -90-luvun nuoria yhdistää myös oman yksilöllisyyden ainutkertaisuuden korostaminen, ja tästä sukupolvesta käytetään myös nimitystä portfoliosukupolvi. Koulutus- ja työmarkkinakilpailussa omaa pätevyyttä tarvitsee todistaa erilaisilla dokumenteilla, joista tutkinto on vain ensimmäisen portaan kriteeri. Elämää säätelee kulttuurinen pakko pärjätä, jossa

korostuu itsehallinta ja suorituskeskeisyys. Portfoliosukupolvi myös vierastaa kollektivismia ja itseään lokeroivia ryhmänimityksiä tai yleistyksiä. Portfoliosukupolvi laittaa myös kyseenalaistamaan, syntykö koko sukupolvea yhdistäviä avainkokemuksia ja mannheimilaisia sukupolvia enää tulevaisuudessa. (Hoikkala & Paju 2008.)

Aiemman tutkimuskirjallisuuden perusteella (esim. Wass 2007b, Rapeli & Borg 2016) äänestyskäyttäytymisestä ja myös poliittisen kiinnittymisen mittareista voidaan sanoa, että niihin vaikuttanee sekä elämänkaari- että sukupolviteoriat. Elämänkaariteorian vaikutus lienee suurempi, mutta sukupolvilla on myös yksilöllisiä näihin ilmiöihin vaikuttavia ominaisuuksia tai kokemuksia. Poliittisen osallistumisen, kiinnittymisen ja luottamuksen väliset yhteydet ovat kiistattomia joskin kausaalisuhteiltaan monimutkaisia (Gabriel 2017). Koska käsitteet ovat kuitenkin voimakkaassa yhteydessä keskenään, ja niin poliittisesta osallistumisesta kuin poliittisesta kiinnittymisestä on tehty samanlaisia päätelmiä elämänkaari- ja sukupolviteorioiden osalta (ks. esim. Rapeli & Borg 2016), voidaan kehityskulun olettaa olevan samankaltainen myös poliittisen luottamuksen kohdalla. Tutkimuksen toinen hypoteesi on:

- H2: Nuorten poliittisen luottamuksen vaihteluun liittyy piirteitä sekä elämänkaari- että sukupolviteorioista

5. Poliittinen luottamus teoriakirjallisuudessa

Poliittinen luottamus on hyvin kiistelty käsite, eikä sen määrittelemisessä ole päästy yksimielisyyteen. Jonkinlaisia yleisesti hyväksytyjä ominaisuuksia poliittisella luottamuksellakin kuitenkin on. Luottamuksen nähdään esimerkiksi olevan suhteellista, eli siihen liittyy tilanne, jossa toinen yksilö tai instituutio pystyy halutessaan ”pettämään” luottajan. Luottamus on usein myös ehdollista, eli se voi kohdistua vain tiettyihin henkilöihin tai instituutioihin tietyillä ehdoilla, ja sen aste voi vaihdella täydellisestä epäluottamuksesta täydelliseen luottamukseen. (Levi & Stoker 2000.)

William Gamsonin (1968, 54) mukaan poliittinen luottamus kuvaa sen todennäköisyyttä, että poliittinen järjestelmä tuottaa mielekkäitä tuotoksia silloinkin, kun se ei ole jatkuvan valvonnan alaisena. Monet muutkin tutkijat jakavat tämän poliittisen luottamuksen määritelmän (ks. esim. Easton 1975, Seyd 2015). Toinen yleinen tapa määritellä poliittinen luottamus on määritellä se arvioinniksi siitä, miten hyvin poliittiset toimijat ja poliittinen järjestelmä vastaavat kansalaisten normatiivisiin odotuksiin (ks. esim. Miller 1974, Hetherington 1998). Kuitenkaan esimerkiksi Ben Seyd (2015) ei löydä artikkelissaan yhteyttä odotusten ja suoriutumisen välillä, vaan poliittinen luottamus määräytyy hänen mukaansa ainoastaan suoriutumisen arvioinnin perusteella.

Tässä osiossa tarkastellaan poliittisen luottamuksen käsitteen eri teoriasuuntia ja lähtökohtia. Aluksi käydään läpi kulttuurisia ja institutionaalisia teorioita, jotka eroavat pääasiassa sen suhteen, onko luottamus jo lapsuudessa opittua vai jatkuvaa poliittisen järjestelmän osien arviointia. Tämän jälkeen perehdytään luottamuksen spesifiin ja diffuusiin luonteeseen, joista ensimmäinen on erityistä luottamusta esimerkiksi valtaapitävää hallitusta kohtaan, kun taas diffuusi poliittinen luottamus tarkoittaa yleisempää luottamusta järjestelmää, kuten parlamentarismia kohtaan. Kolmannessa alaluvussa esitellään aikaisemmassa tutkimuskirjallisuudessa esitettyjä lukuisia poliittiseen luottamukseen vaikuttavia tekijöitä. Erilaisista teoreettisista näkemysristiriidoista johtuen poliittisen luottamuksen mittarin määrittäminen on hankalaa. Tämän kappaleen viimeisessä alaluvussa käydäänkin läpi poliittisen luottamuksen operationalisoinnissa käytettyjä kriteerejä ja mittareita ja niiden kohtaamaa kritiikkiä.

5.1. Kulttuuriset ja institutionaaliset teoriat

Poliittisen luottamuksen tutkimus voidaan jakaa kulttuurisia ja institutionaalisia tekijöitä painottaviin teoriaperinteisiin. Kulttuuristen teorioiden mukaan poliittinen luottamus on suhteellisen stabiili ominaisuus, joka muodostuu pitkälti nuoruusiän socialisaation perusteella. Institutionaaliset teoriat sen sijaan korostavat ihmisten jatkuvaa politiikan arviointia, jolloin poliittinen luottamus nähdään ennemminkin reagoitina politiikan tuotoksiin. William Mishler ja Richard Rose (2001) kutsuvat kulttuurisia teorioita eksogeenisiksi, sillä niiden mukaan poliittinen luottamus on lapsuudessa ”ulkoa” päin peritty ominaisuus. Institutionaaliset teoriat sen sijaan ovat endogeenisia, sillä se kumpuaa ihmisen sisältä omista arvioista. Tärkeä ero teorioiden välillä on myös siinä, missä vaiheessa elämää poliittisen luottamuksen nähdään muodostuvan. Kulttuurisen käsityksen mukaan poliittinen luottamus muodostuu jo lapsuudessa, kun taas institutionaalisten teorioiden mukaan luottamus muodostuu vasta myöhemmällä iällä. Institutionaaliset teoriat eivät kuitenkaan sulje lapsuuden socialisaation merkitystä täysin pois luottamuksen muodostumisesta, mutta eivät näe sen olevan luottamuksen tärkein määrittäjä. (Schoon & Cheng 2011.)

Sekä kulttuuriset että institutionaaliset teoriat jaetaan edelleen makro- ja mikrotason teorioihin. Makrotason teorioiden mukaan luottamus on samansuuntaista kaikilla yhteiskunnan jäsenillä, eikä yksittäisten ihmisten välistä vaihtelua juuri ole. Makrotason kulttuuristen teorioiden poliittinen luottamus juontaakin juurensa esimerkiksi maan kulttuuriperinnöstä, normeista ja tavoista. Institutionaaliset makroteoriat näkevät kansalaisten poliittisen luottamuksen muodostuvan esimerkiksi vallitsevan taloudellisen tilanteen tai instituutioiden keskimääräisen suorituskyvyn perusteella, eli ne perustuvat instituutioiden kykyyn tuottaa tuloksia. Mikrotason teoriat taas korostavat yksilöiden välistä luottamuksen vaihtelua. Mikrotason kulttuuristen teorioiden mukaan vaihtelu johtuu erilaisista socialisaatiotaustoista, kun taas mikrotason institutionaalisten teorioiden mukaan vaihtelu perustuu ihmisten erilaisiin tapoihin arvioida poliittisia toimijoita ja näiden toimintaa. (Mishler & Rose 2001.)

Taulukko 1. Poliittisen luottamuksen lähteet kulttuuristen ja institutionaalisten mikro- ja makroteorioiden mukaan.

	Kulttuuriset teoriat	Institutionaaliset teoriat
Mikrotaso	Yksilöiden erilaiset sosialisaatioprosessit	Yksilöiden erilaiset tavat ja kyvyt arvioida poliittisia toimijoita
Makrotaso	Maan poliittinen kulttuuri tai yleinen kulttuuriperintö	Instituutioiden suorituskyky tai maan taloudellinen tilanne

Institutionaalisia makroteorioita ovat tutkineet esimerkiksi Patrick van Erkel ja Tom van der Meer (2016). Heidän mukaansa maan makroekonomisilla tekijöillä, kuten valtiontalouden alijäämällä, kasvulla, työttömyydellä ja inflaatiolla on vaikutusta kansalaisten poliittiseen luottamukseen. Erityisesti näin on, jos verrataan taloudellisen tilanteen vaihtelua ajallisesti yhden maan sisällä. Vertailu toisten maiden makroekonomisiin tilanteisiin ei näytä selittävän poliittista luottamusta. Myös William DiPietro (2012) näkee taloudelliset indikaattorit, kuten kasvun, elintason ja hallituksen rahankäytön kansalaisten poliittista luottamusta selittävinä tekijöinä. Toisten tutkijoiden (esim. Almond & Verba 1963, Easton 1965) mielestä taas taloudelliset ja muut institutionaaliset tekijät kyllä saattavat vaikuttaa poliittiseen luottamukseen, mutta vaikutuksen nähdään olevan suhteellisen pientä ja rajoitettua. Institutionaalisten ja kulttuuristen teorioiden ei myöskään tarvitse olla ristiriidassa keskenään, vaan ne täydentävät toisiaan. (ks. esim. Clarke ym. 1993.) Yleisesti ottaen näyttäisi kuitenkin siltä, että institutionaaliset – erityisesti mikrotason – teoriat ovat saaneet enemmän kannatusta tutkijoiden keskuudessa kuin kulttuuriset teoriat (Mishler & Rose 2001). Koska tässä tutkimuksessa päähuomio on suomalaisissa nuorissa ja kansainvälinen vertailukin kohdistuu samankaltaisiin poliittisiin järjestelmiin, on mikrotason teorioiden saaman selitysvoiman vuoksi tarkoituksenmukaisinta keskittyä luottamuksen vaihteluun nimenomaan yksilötasolla.

Nuorilla ei kuitenkaan ole välttämättä vielä samanlaisia valmiuksia arvioida instituutioiden ja järjestelmän suoriutumista, sillä kokemusta on rajallisesti. Tämä ei kuitenkaan tarkoita automaattisesti sitä, että nuorten poliittinen luottamus olisi aikuisväestöä vahvemmin kulttuurisiin teorioihin perustuvaa. Nuorten arviot instituutioiden toiminnasta ja järjestelmän suoriutumisesta voivat nimittäin perustua muihinkin asioihin kuin suoriin kokemuksiin.

Esimerkiksi perheestä, ystäväpiiristä tai mediasta saadut mielikuvat instituutioista ja omat kokemukset vaikkapa koulutusjärjestelmästä voivat vaikuttaa yleisempäänkin poliittiseen luottamukseen. (Abdelzadeg ym. 2015.) Myös aiemmin esitettyjen elämänkaariteorioiden mukaan voidaan olettaa, että luottamus vaihtelee elämänkaaren mukaan perustuen yksilöiden senhetkisiin kykyihin ja tapoihin arvioida poliittista järjestelmää, minkä vuoksi esitetään seuraavaa:

- H3: Institutionaaliset tekijät vaikuttavat enemmän nuorten poliittiseen luottamukseen kuin kulttuuriset tekijät

5.2. Spesifi ja diffuusi poliittinen luottamus

Poliittisen luottamuksen tutkimuskirjallisuuden suurin debatti liittyy jakoon spesifiin ja diffuusiin luottamukseen. David Easton (1975, 436–437) aloitti keskustelun jakamalla poliittisen tuen (political support) osiin, joissa ihmisten arvioinnit vaihtelevat yksittäisistä poliitikoista ja heidän toimistaan koko poliittisen järjestelmän yleisemmäksi hyväksyttävyyden ja toimivuuden arvioinniksi. Spesifi poliittinen tuki keskittyy valtaapitävien poliittisten toimijoiden suoriutumiseen ja kykyyn tuottaa hyväksyttäviä politiikan tuotoksia. Se on suoraan luottamuksen kohteeseen suuntautuvaa, sillä se olettaa ihmisten tietävän, ketkä ovat poliittisessa vastuussa ja millaisia päätöksiä he tekevät. Spesifi tuki olettaa, että ihmisillä on tietyt odotukset, joiden toteutumisasteen he pystyvät arvioimaan. Eastonin mukaan spesifi tuki ei kerro välttämättä juurikaan heidän yleisemmästä luottamuksesta poliittista järjestelmää tai yhteisöä kohtaan. Spesifiin poliittiseen tukeen liitetty kritiikki liittyy epäilykseen ihmisten valmiudesta arvioida ja tunnistaa tuotosten vastaamista omiin odotuksiin ja ylipäättään tuntea poliittiset vallanpitäjät. Lisäksi sen mittaaminen voi olla vaikeaa. (Easton 1975, 439–444.)

Diffuusissa poliittisessa luottamuksessa on taas kyse ennemminkin sen arvioinnista, mitä luottamuksen kohde pohjimmiltaan on tai edustaa. Jos ihminen pitää poliittista järjestelmää legitiiminä, eivät yksittäiset päätökset juurikaan vaikuta hänen diffuusiin poliittiseen luottamukseensa. Eastonin (1975) mukaan diffuusilla tuella on muutamia erityispiirteitä: se on kestävämpää ja immuunimpaa lyhyen ajan vaihteluille kuin spesifi tuki. Lisäksi diffuusi tuki on yleisluontoisempaa kuin spesifi tuki: siinä, missä spesifi tuki kohdistuu yksittäisiin vallanpitäjiin, voi diffuusi tuki kohdistua niin instituutioihin kuin koko poliittiseen järjestelmään. Kolmanneksi, diffuusi poliittinen tuki juontaa juurensa sekä sosialisaatioprosesseista että ihmisen omista kokemuksista ja arvioinneista, siinä missä spesifin tuen nähdään rakentuvan lähinnä jälkimmäisestä. Diffuusin poliittisen luottamuksen laskemisen nähdään myös olevan vakavampaa kuin spesifin, sillä silloin luottamuspula kohdistuu koko järjestelmään tai regiimiin (Abramson & Finifter 1981). Myös Mark Bovens ja Anchrith Wille (2008) tulivat omassa tutkimuksessaan johtopäätökseen, jonka mukaan äkilliset vaihtelut luottamuksessa instituutioita kohtaan johtuvat todennäköisemmin spesifin luottamuksen kadosta. Toisin sanottuna äkillinen luottamuksen tason lasku ei johtuisi perustavanlaatuisesta epäluottamuksesta koko järjestelmää kohtaan, vaan ennemminkin esimerkiksi yksittäisistä epämiellyttävistä poliittisista päätöksistä tai taloudellisen kriisin seuraamuksista.

Jack Citrin ja Arthur Miller jatkoivat Eastonin luokittelun pohjalta ja päätyivät erilaisiin näkemyksiin luottamuksesta. Citrin (1974) näkee poliittisen luottamuksen olevan nimenomaan spesifiä luottamusta virassa tai vallassa olevia henkilöitä kohtaan, kun taas Miller (1974) uskoo vakaasti, että poliittinen luottamus on koko poliittiseen järjestelmään heijastuvaa diffuusia luottamusta. Millerin mukaan poliittisen luottamuksen lasku johtuu siitä, ettei järjestelmä pysty vastaamaan kansalaisten odotuksiin, Citrinin mielestä kyse on tyytymättömyydestä senhetkisiin vallanpitäjiin. Eastonin (1975) itsensä mukaan poliittinen luottamus (political trust) on diffuusia poliittista tukea (political support). Pippa Norris (2017) taas näkee poliittisen tuen jatkumona, jossa erilaiset luottamuksen osa-alueet sijoittuvat eri kohtiin. Poliittisen tuen jatkumon toiseen päähän sijoittuu Eastonin diffuusi ja toiseen spesifi tuki.

Suzanne Parker, Glenn Parker ja Terri Towner (2014) uskovat ihmisten kykyyn erottaa eri poliittisen luottamuksen ulottuvuuksia. He katsoivat, että on mahdollista erottaa operationaalisesti ihmisten luottamus hallitukseen instituutiona ja senhetkisten vallanpitäjien välillä. Näin ollen myöskään poliitikkojen vaihtaminen ei lisää automaattisesti luottamusta hallitukseen. Vaikka ulottuvuudet korreloivat keskenään, Parker ym. eivät nähneet korrelaation olevan niin vahva, että voitaisiin puhua yhdestä ja samasta ilmiöstä. Myöhemmin Matthew Dabros, Suzanne Parker ja Mark Petersen (2015) tutkivat poliittista luottamusta vaaleja ennen ja vaalien jälkeen. Poliittinen luottamuksen vaihtelu oli odotettua suurempaa erityisesti presidentinvaalien ja presidentin vaihtumisen kohdalla. Tutkimustulokset siis tukevat näkemystä, jonka mukaan luottamus presidenttiin on spesifimpää, kun taas luottamus parlamenttiin astetta diffuusimpaa.

Poliittisen luottamuksen moniulotteisuuden puolestapuhujia ovat myös Justin Fisher, Jennifer van Heerde ja Andrew Tucker (2010). He erottelevat toisistaan strategisen, moraalisen ja deliberatiivisen luottamuksen. Strateginen luottamus korostaa luottamussuhteen rationaalista arviointia: A luottaa B:hen, jos A:lla on syytä uskoa, että B:n on kannattavaa olla luottamuksen arvoinen. Moraalisella luottamuksella tarkoitetaan normatiivisempaa lähestymistapaa, jossa A luottaa B:hen, koska uskoo moraaliseen hyvyyteen ja on luottavainen ihmisten suhteen. Deliberatiivinen luottamus näkee luottamuksen olevan yksinkertaisesti elämää helpottava yhteistyön keino, jossa keskustelemalla ja sopimalla kaikki osapuolet voivat saavuttaa jotain vahingoittamatta toisiaan. Tutkimuksen mukaan nämä luottamuksen osa-alueet ilmenevät yhtäaikaaisesti poliittisessa järjestelmässä ja eri instituutioissa.

Kuitenkin esimerkiksi Marc Hooghe on kritisoinut Fisherin ym. tutkimusta. Hooghe (2011) katsoo, että tutkimustulokset eivät olleet hyvin perusteltuja niin teoreettisesti kuin empiirisestikään. Poliittisen luottamuksen on käytännössä havaittu olevan yksiulotteinen ilmiö, joka johtuu todennäköisesti siitä yksinkertaisesta syystä, että poliittinen luottamus on poliittisen kulttuurin kokonaisvaltaista arviointia eikä yksittäisten toimijoiden arviointia toisistaan erillään. Myös esimerkiksi Sofie Marien (2011) pitää poliittista luottamusta nimenomaan diffuusina järjestelmään kohdistuvana luottamuksena enemmän kuin valtaapitäviin kohdistuvana luottamuksena.

Hooghe ja Zmerli (2011) näkevät poliittisen luottamuksen ennen kaikkea yhden maan yleisen poliittisen kulttuurin arviointina. Poliittinen kulttuuri ohjaa edelleen poliitikkojen ja virkamiesten toimintaa, eli tutkijoiden mukaan poliittinen luottamus on vahvasti kontekstisidonnaista. He toisin sanottuna määrittelevät poliittisen luottamuksen yksiulotteiseksi ja vahvasti kontekstin määrittämäksi. Myös poliittisen luottamuksen suhteellinen stabiilius tukee väitettä siitä, että poliittinen luottamus ei määräydy hallituksen tekemien päätösten arviointien perusteella.

5.3. Luottamukseen vaikuttavat tekijät

Poliittisen luottamukseen vaikuttavia tekijöitä on etsitty ja löydetty lukuisia. Yleisesti ottaen sosiodemografisten tekijöiden vaikutusta poliittiseen luottamukseen pidetään pienenä, ja suurempi vaikutus on poliittisen kiinnittymisen mittareilla (Bäck ym. 2016, Listhaug & Ringdal 2008). Vaikka koulutus voi vaikuttaa luottamukseen välillisesti, ei edes koulutuksen ja poliittisen luottamuksen välistä yhteyttä useinkaan löydetä (van Elsas 2014). Poikkeuksen muodostaa kuitenkin ikä, sillä nuoret luottavat politiikkaan keskimäärin vähemmän kuin vanhemmat ihmiset. Poliittiseen luottamukseen vahvimmin vaikuttavia poliittisen kiinnittymisen mittareita ovat sisäinen kansalaispätevyys eli kokemus politiikan ymmärrettävyydestä sekä poliittinen kiinnostuneisuus. Yleisesti luottamukseen nähdään myös vaikuttavan sosiaalinen eli toisiin ihmisiin kohdistuva luottamus sekä arviot kansanedustajien pätevyydestä ja maan taloudellisesta tilanteesta. (Bäck ym. 2016.)

Poliittisen kiinnittymisellä viitataan niihin henkilökohtaisiin resursseihin, joiden avulla yksilö kiinnittyy poliittiseen järjestelmään. Poliittinen kiinnittyminen on tärkeää, jotta kansalaiset kykenevät vaikuttamaan ja luottamaan politiikkaan. Poliittisen kiinnittymisen mittarit ovat kiinteästi yhteydessä toisiinsa, joskin kausaalisuhteet ovat monimutkaisia. (Rapeli & Borg 2016.) Esimerkiksi sisäinen kansalaispätevyys on poliittisen luottamuksen lisäksi yhteydessä poliittiseen tietämykseen ja kiinnostukseen (Kestilä-Kekkonen 2015). Muita poliittisen kiinnittymisen mittareita ovat esimerkiksi poliittinen tietämys ja osallistuminen sekä ulkoinen kansalaispätevyys, jolla tarkoitetaan uskomista omiin vaikutusmahdollisuuksiin poliittisessa järjestelmässä.

Suomalaisilla on mitattu olevan muita pohjoismaalaisia matalampi sisäinen kansalaispätevyys. Suomalaisista selvästi suurempi osa kuin esimerkiksi ruotsalaisista pitää politiikkaa niin monimutkaisena, että heidän on vaikea ymmärtää sitä. Sisäisen kansalaispätevyyden nähdään myös olevan yhteydessä poliittiseen tietämykseen ja kiinnostukseen, mutta näillä mittareilla suomalaiset sijoittuvat verrattain korkealle tasolle. Tämän lisäksi suomalaisten poliittinen luottamus on korkeaa, mikä tekee suomalaisten sisäisen kansalaispätevyyden ja poliittisen luottamuksen välisestä suhteesta mielenkiintoisen suhteessa muihin pohjoismaalaisiin. (Kestilä-Kekkonen 2015). Myös poliittisen osallistumisen ja luottamuksen välinen suhde on monimutkainen, sillä osallistuminen voi vaikuttaa luottamukseen eri tavoin: yhtäältä voidaan ajatella, että osallistuminen – kuten äänestäminen – on yhteydessä korkeampaan poliittiseen

luottamukseen, mutta toisaalta epäluottamus voi olla myös motiivi osallistumiselle. Osallistumisen ja poliittisen luottamuksen välille ei aina löydetäkään empiiristä kausaliteettia. Yleisesti ottaen erityisesti korkean poliittisen luottamuksen kontekstissa Pohjoismaissa poliittisen osallistumisen ajatellaan kuitenkin olevan tietynlainen hyväksyntä järjestelmää kohtaan ja näin ollen sen nähdään olevan yhteydessä korkeampaan poliittiseen luottamukseen. (Gabriel 2017.)

Myös sosiaalinen luottamus vaikuttaa poliittiseen luottamukseen. Sonja Zmerli ja Kenneth Newton (2011) tulivat siihen johtopäätökseen, että sekä erityinen että yleistetty sosiaalinen luottamus ovat välttämättömiä, joskaan eivät sellaisenaan riittäviä ehtoja korkealle poliittisen luottamuksen tasolle. Erityisellä sosiaalisella luottamuksella tarkoitetaan ihmisten luottamusta itselleen jo tuttuihin henkilöihin, kuten perheenjäseniin, naapureihin ja kollegoihin. Yleistetty sosiaalinen luottamus taas viittaa luottamukseen vieraita ihmisiä kohtaan. Markus Freitagin ja Richard Traummüllerin (2009) mukaan luottamus paikallisiin instituutioihin voidaan luokitella erityisen luottamuksen käsitteen alle, kun taas luottamus kansallisia ja ylikansallisia instituutioita kohtaan on yleistettyä luottamusta. Tutkimuksessa havaittiin yhteys erityisen ja yleistetyn luottamuksen välillä: ne, jotka luottivat tuttuihin henkilöihin ja instituutioihin lähiympäristössään, luottivat suuremmalla todennäköisyydellä myös tuntemattomiin ja ”kauempana” elinympäristöstään sijaitseviin instituutioihin. Positiiviset kokemukset tuntemattomien ihmisten ja luotettavien poliittisten instituutioiden kanssa edesauttavat myös yleisen luottamuksen rakentumista.

Sosiaalisen luottamuksen lisäksi sosiaalisen pääoman käsitteen alle lasketaan vapaaehtoiseen kansalaistoimintaan osallistuminen. Sosiaalisen pääoman vaikutuksesta poliittiseen luottamukseen ei ole kuitenkaan selviä tuloksia, vaan sosiaalinen luottamus ja kansalaisaktiivisuus toimivat paremmin erikseen tarkasteltuina. Näistä kahdesta sosiaalisen luottamuksen vaikutus poliittiseen luottamukseen on selvästi suurempi kuin kansalaisaktiivisuuden, jolla näyttäisi olevan suhteellisen pieni merkitys. Yleisesti ottaen voidaan todeta, että poliittisen kiinnittymisen mittareilla, kuten kiinnostuneisuudella, tietämyksellä sekä sisäisellä ja ulkoisella kansalaispätevyydellä, on suurempi vaikutus poliittiseen luottamukseen kuin sosiaalisen pääoman mittareilla. (Bäck & Kestilä 2009.)

Myös puolueeseen identifioitumisen ja kiinnittymisen nähdään usein lisäävän poliittista luottamusta, mutta näin ei ole välttämättä kaikkien puolueiden kohdalla. Esimerkiksi radikaalioikeistolaiseen puolueeseen identifioituvan kohdalla yhteys näyttäisi olevan

negatiivinen. Populististen oikeistopuolueiden kannattajat suhtautuvat usein kriittisesti virkamiehiin ja instituutioihin ja ovat eliitinvastaisia. Erityisesti Norjassa, jossa äärioikeistolainen puolue ei ole vielä ollut hallitusvastuussa, negatiivinen yhteys poliittisen luottamuksen ja radikaalioikeistoon samaistumisen välillä oli nähtävissä. (Söderlund & Kestilä-Kekkonen 2009.)

Ali Abdelzadeg, Pär Zetterberg ja Joakim Ekman löysivät tutkimuksessaan (2015) molemminpuolisen yhteyden viranomaisilta saamansa kohtelun oikeudenmukaisuuden ja poliittisen luottamuksen välillä. Oikeudenmukaiset kokemukset viranomaiskohtamisista olivat yhteydessä korkeampaan poliittiseen luottamukseen ja toisin päin. Tutkimuksen kohteena olivat nimenomaan nuoret, joilla ei välttämättä vielä ole kokemuksia viranomaisista, mutta yhteys oli selvästi havaittavissa myös heillä. Viranomaisten oikeudenmukaisten menettelytapojen ja poliittisen luottamuksen välinen yhteys on tutkimuksen mukaan dynamisempi kuin aiemmin on luultu, myös nuorten kohdalla, joilla ei periaatteessa ole vielä paljon omia kokemuksia viranomaisista. Nuorten kohdalla kokemukset voivat muodostua esimerkiksi sen mukaan, millaiseksi he kokevat kohtelunsa koulussa, tai millaisia odotuksia ja mielikuvia viranomaiskohtamisista he ovat saaneet kotoaan tai mediasta.

Edellisten lisäksi tutkimuskirjallisuudessa on tarkasteltu myös poliittisten skandaalien vaikutusta poliittiseen luottamukseen. Toisen koulukunnan mukaan skandaalit vaikuttavat negatiivisesti koko poliittiseen eliittiin, kun taas toisen mukaan vain skandaalissa osallisena olleet kärsivät, ja muut jopa hyötyvät skandaalista. Useimpien tutkimusten mukaan skandaalit vaikuttavat ensimmäisen koulukunnan ajattelun mukaisesti: skandaalin jälkeen luottamus poliitikkoihin ja puolueisiin laskee. Kuitenkaan luottamus instituutioita ja systeemiä kohtaan ei muutu skandaalien seurauksena. (esim. Maier 2011.) Shaun Bowler ja Jeffrey Karp (2004) taas ovat löytäneet Yhdysvalloista ja Isosta-Britanniasta tutkimustuloksia, joiden mukaan skandaalit vaikuttavat myös diffuusimpaan poliittiseen luottamukseen. Heidän mukaansa skandaalit voivat vähentää myös luottamusta instituutioihin ja järjestelmään, sillä ihmisillä saattaa olla tapana rankaista huonosta käytöksestä enemmän kuin palkita hyvästä.

Christopher Anderson ja Andrew LoTempio tutkivat artikkelissaan (2002) vaalien voittajan tai häviäjän äänestämistä ja sen vaikutusta poliittiseen luottamukseen. Heidän mukaansa ainakin Yhdysvalloissa voittajan äänestäminen presidentinvaaleissa oli yhteydessä korkeampaan poliittiseen luottamukseen, kun taas häviäjän äänestäminen indikoi matalampaa luottamusta. Parlamenttivaalien kohdalla yhteys ei ollut yhtä suuri. Yhdysvaltojen ja Suomen poliittisten

järjestelmien erilaisuudesta johtuen nämä tutkimustulokset eivät liene suoraan verrannollisia Suomeen, ainakaan parlamenttivaalien kohdalla. Toisaalta, jos poliittinen luottamus nähdään institutionaalisenä ja vahvasti hallituksen suoriutumiseen liittyvänä, voisi parlamenttivaalien voittajan äänestämisen kuvitellakin olevan yhteydessä poliittiseen luottamukseen. Esimerkiksi Dabros ym. (2015) eivät kuitenkaan löytäneet yhteyttä voittajan tai häviäjän äänestämisen ja poliittisen luottamuksen välillä.

Tampereen yliopiston politiikan tutkimuksen POLKU-projektissa tutkittiin toisen asteen opiskelijoiden eli alle 18-vuotiaiden poliittista luottamusta. Näiden nuorten kohdalla luottamusta selittävät tekijät erosivat jonkin verran aikuisväestön vastaavista. Esimerkiksi sisäisen ja ulkoisen kansalaispätevyyden ja joidenkin muiden poliittisen kiinnittymisen mittareiden ja luottamuksen välillä ei ollut tilastollisesti merkitseviä yhteyksiä. Tuloksen pääteltiin johtuvan muun muassa siitä, että alle äänestysikäisten kohdalla poliittisten mielipiteiden ja kiinnittymisen muotoutuminen voi olla vielä kesken, ja tulokset olisivat voineet näyttää erilaisilta muutaman vuoden kuluttua. (POLKU-projekti 2016.) Suhteellisen laajasta ikähaarukasta (18–29) johtuen nuorten joukossa on hyvinkin erilaisissa elämäntilanteissa olevia nuoria, joten elämänkaariteorioihin nojaten on mahdollista, että myös poliittisen luottamuksen muotoutuminen on eri-ikäisillä nuorilla eri vaiheissa. POLKU-projektin tulosten ja poliittiseen luottamukseen sovellettujen elämänkaariteorioiden perusteella asetetaan seuraava hypoteesi:

- H4: 18–29-vuotiaiden nuorten ryhmän sisällä muodostuu eroja poliittisen luottamuksen suhteen

Aikuisväestön kohdalla poliittiseen luottamukseen vaikuttavia tekijöitä on siis löydetty useita, ja suurin vaikutus nähdään olevan poliittista kiinnittymistä ja institutionaalista suoriutumista mittaavilla muuttujilla siinä missä sosiodemografisista muuttujista vain iällä on merkitystä (Bäck ym. 2016). Nuorten poliittiseen luottamukseen vaikuttavien tekijöiden etsiminen on jäänyt sen sijaan hyvin vähälle huomiolle, mutta POLKU-projektin (2016) tulosten perusteella myös nuorten poliittiseen luottamukseen vaikuttavat esimerkiksi institutionaalinen suoriutuminen ja sosiaalinen luottamus. Nuorten kohdalla selittäviä tekijöitä oli kuitenkin huomattavasti aikuisväestöä vähemmän. Elämänkaariteorioiden perusteella voidaan olettaa, että nuorten kohdalla poliittisen kiinnittymisen mittareiden väliset kausaalisuhteet ovat vielä muotoutumassa ja siten aikuisväestöäkin monimutkaisemmat. Tämä voi aiheuttaa tilastollisesti merkitsevien muuttujien vähyden. Elämänkaariteorioihin ja POLKU-projektista saatuihin

tuloksiin nojaten voidaan kuitenkin olettaa, että vaikka luottamuksen muotoutuminen olisi keskeneräistä ja selittäviä muuttujia aikuisväestöä vähemmän, ovat ne samoja kuin aikuisväestöllä tehdyissä tutkimuksissa. Tämän pohjalta asetetaan seuraava hypoteesi:

- H5: Nuorten poliittista luottamusta eniten selittävät poliittista kiinnittymistä ja institutionaalista suoriutumista mittaavat muuttujat sosiodemografisten muuttujien selitysvoinan jäädessä alhaiseksi

5.4. Poliittisen luottamuksen kriteerit ja mittaaminen

“Most scholars simply use the standard survey items on ‘trust in government’, without questioning their validity or even wondering what political trust actually refers to, or what place the concept could have in democratic society” (Marc Hooghe 2011, 270).

Paul Abramson ja Ada Finifter (1981) kiinnostuivat erityisesti poliittisen luottamuksen mittareista, sillä he epäilivät niiden validiutta. Heidän mukaansa mitä erilaisimmilla sanamuodoilla mitattiin kaikkia David Eastonin esittelemiä poliittisen luottamuksen ulottuvuuksia, ja tarvittiin selkeämpiä mittareita, joilla pystyttäisiin erottelemaan spesifi ja diffuusi luottamus toisistaan. Abramsonin ja Finifterin (1981) oma tutkimus ei kuitenkaan pystynyt ratkaisemaan tätä ongelmaa, sillä joko heidän mittarinsa eivät erotelleet spesifiä ja diffuusia luottamusta tarpeeksi hyvin toisistaan, tai sitten kansalaiset eivät osanneet erotella niitä toisistaan. Myös metodologiset ongelmat rajoittavat tutkimusta, sillä diffuusia ja spesifiä luottamusta mittaavat kysymykset korreloivat vahvasti keskenään.

Yhdysvalloissa poliittista luottamusta on mitattu indikaattorilla, joka pyrkii kattamaan sekä spesifiä että diffuusia luottamusta mittaavia kysymyksiä (esim. Anderson ja LoTempio 2002). Kyseisessä kysymyspatteristossa kysytään, voiko hallituksen luottaa tekevän oikeudenmukaisia päätöksiä, paljonko hallitus tuhlaa verorahoja, ajaako hallitus kaikkien kansalaisten etuja, kuinka paljon hallituksessa on epärehellisiä poliitikkoja ja tietävätkö poliitikot, mitä tekevät. Esimerkiksi Sofie Marien (2011) on kuitenkin kritisoinut edellä mainittua poliittisen luottamuksen mittaustapaa, sillä hänen mukaansa kysymykset mittaavat lähinnä spesifiä luottamusta eivätkä poliittisen järjestelmän luotettavuutta. Toinen yleinen tapa mitata poliittista luottamusta on kysyä, kuinka hyvin demokratia toimii vastaajan maassa. Tämän mittarin kohdalla on kuitenkin Marienin mukaan epäselvää, mittaako se diffuusia poliittista luottamusta, tämänhetkisten poliitikkojen luotettavuutta vai vastaajan senhetkistä mielentilaa. Parhaana poliittisen luottamuksen mittarina Marien pitää luottamusta yhteiskunnan instituutioita kohtaan, vaikka senkin kohdalla on mahdollista, että vastaaja ajattelee senhetkisiä vallassa tai virassa olevia henkilöitä vastatessaan. Luottamus instituutioihin sijoittuu poliittisen järjestelmän ja yksittäisten poliitikkojen luottamisen väliin. Vaikka mittari ei täytä koko skaalaa, ainakin tiedetään, mitä osaa poliittisesta luottamuksesta mitataan.

Poliittisen luottamuksen mittaamisen ongelmaan liittyen onkin oleellista pohtia, mitä poliittinen luottamus itse asiassa on tai mistä osa-alueista se koostuu. Esimerkiksi Ben Seydin (2015) käyttämä mittari ”Missä määrin luotat seuraavien poliittisten toimijoiden pysyttelevän totuudessa?” perustuu ensisijaisesti poliittisen luottamuksen rehellisyysosa-alueelle, jonka Seyd näkee olevan yksi luottamuksen tärkeimmistä komponenteista. Rehellisyyden lisäksi reiluus nostetaan usein poliittisen luottamuksen kriteeriksi. Esimerkiksi Kris Dunn (2012) mukaan suhteellisen vaalitavan reiluudesta johtuen luottamus on korkeampaa suhteellisen vaalitavan kuin enemmistövaalitavan maissa.

Myös Jonas Linden (2012) mukaan poliittinen luottamus ja nimenomaan diffuusi poliittinen luottamus määrittyvät viranomaisprosessien rehellisyyteen ja puolueettomuuteen perustuen. Linden mukaan aiemmat tutkimukset ovat painottuneet liikaa suoriutumisen arviointiin, vaikka tuloksen arvioinnin sijaan tärkein tekijä olisi poliittisen prosessin oikeudenmukaisuus. Menetelmäoikeudenmukaisuuden toteutuessa edes lopputuoksella ei olisi kovin suurta merkitystä, sillä reilu prosessi päätöstä tehdessä oikeuttaa epämieluisankin päätöksen. Prosessin oikeudenmukaisuuden kriteerejä voisivat teoreettisessa ja empiirisessä tarkastelussa olla ainakin viranomaisten ja instituutioiden rehellisyys, reiluus, korruption puute ja puolueettomuus.

Tom van der Meer ja Paul Dekker (2011, 95) kritisoivat poliittisen luottamuksen tutkijoita siitä, että nämä keskittyvät liikaa joko luottajan tai luottamuksen kohteen ominaisuuksiin, kun oleellisempaa olisi keskittyä yhtä aikaa molempiin. Tämä onnistuu, kun poliittinen luottamus nähdään edellä mainittujen toimijoiden välisenä suhtena ja tämän suhteen ominaisuuksien tarkasteluna. Van der Meerin ja Dekkerin artikkelissa poliittisen luottamuksen nähdään rakentuvan neljän kriteerin varaan: kyvykkyyden (competence), vastuullisuuden (accountability), luotettavuuden (reliability) ja välittämisen (care). Kyvykkyydellä he tarkoittavat luottamuksen kohteen toimimista ottaen huomioon luottajan intressit. Vastuullisuus taas viittaa luottajan mahdollisuuteen rangaista tai palkita luottamuksen kohde suoriutumiseen perustuen. Jotta luotettavuuden kriteeri täyttyy, pitää luottamuksen kohteen toiminta olla johdonmukaista ja ennustettavaa. Viimeinen kriteeri eli välittäminen taas perustuu ihmisen luontaiselle tarpeelle täyttää luottajan odotukset, sillä heidän välillään vallitsee välittämisen ja samojen tavoitteiden saavuttamisen ilmapiiri.

Poliittisen luottamuksen eri kriteerien tai osa-alueiden empiiristä tarkastelua on tehty suhteellisen vähän. Van der Meer ja Dekker (2011) ovat kuitenkin onnistuneet

operationalisoimaan teoreettisen näkemyksensä kohtuullisen hyvin. Kelpoisuuden kriteeriä he mittaivat kysymyksillä kansalaisten tyytyväisyydellä taloustilanteeseen, koulutusjärjestelmään ja terveydenhuoltojärjestelmään. Välittämisen mittarina toimivat kysymykset siitä, ovatko poliitikot kiinnostuneempia ihmisten mielipiteistä kuin pelkistä äänistä ja välittävätkö poliitikot mitä tavalliset ihmiset ajattelevat. Vastuullisuutta ja luotettavuutta tarkalleen mittaavat kysymykset sen sijaan puuttuivat aineistosta. Poliittisen luottamuksen tarkempien kriteerien ja osa-alueiden empiirinen tarkasteleminen vaatisikin oman aineiston laatimisen, sillä valmiissa aineistoissa on harvoin tarpeeksi sopivia kysymyksiä. Luotettavan ja kansainvälisesti edustavan aineiston kerääminen vaatii kuitenkin valtavasti resursseja, joten tässäkin tutkimuksessa luottamuksen osa-alueita ei pystytä tutkimaan empiirisesti.

6. Aineisto ja menetelmät

Tutkimuksen empiirisenä aineistona toimivat kansalliset Eduskuntavaalitutkimukset sekä kansainväliset European Social Survey -tutkimukset (ESS). Vuosien 2015 ja 2011 eduskuntavaalitutkimuksia käytetään nuorten poliittiseen luottamukseen vaikuttavien tekijöiden selvittämisessä, ja verrataan aikuisväestön vastaaviin tekijöihin. Lisäksi eduskuntavaalitutkimusaineistoilla on mahdollista selvittää eri-ikäisten nuorten eroja luottamuksen suhteen. European Social Survey -tutkimuksen eri kierrosten (2002–2014) avulla puolestaan tutkimukseen saadaan mukaan ajallista ja kansainvälistä vertailua. Pitkittäisaineistoa käyttämällä selvitetään nuorten luottamuksen tason ajallista vaihtelua sekä luottamukseen vaikuttavien tekijöiden muuttumista. Koska ESS on Euroopan laajuinen aineisto, suomalaisia nuoria voidaan myös verrata ruotsalaisiin ja tanskalaisiin poliittisen luottamuksen suhteen.

Suomen eduskuntavaalitutkimukset ovat eduskuntavaalien jälkeen kerättäviä valtakunnallisesti edustavia kyselytutkimuksia äänioikeutetuista suomalaisista. Eduskuntavaalitutkimuksissa kartoitetaan niin vaalikampanjointiin kuin äänestyskäyttäytymiseenkin liittyviä kysymyksiä, mutta myös yleisemmin esimerkiksi kansalaisten poliittisia mielipiteitä, poliittista osallistumista sekä poliittista luottamusta. Eduskuntavaalitutkimuksien historia juontuu aina 1950-luvulle, joskin vaalitutkimusten vakinaistuminen tapahtui vasta 2000-luvulla. Poliittista luottamusta mittaavat kysymykset lisättiin vasta vuoden 2011 vaalitutkimukseen, mistä johtuen tällä aineistolla pidemmän välin ajallisen vaihtelun tarkastelu on mahdotonta. (Vaalitutkimus 2017.)

Eduskuntavaalitutkimukset koostuvat kahdesta eduskuntavaalien jälkeen kerätystä osasta, käyntihaastattelututkimuksesta sekä perävaunulomakkeesta. Tutkimuksen kysymykset liittyvät muun muassa eduskuntavaalien seuraamiseen, äänestämiseen, puoluevalintaan, poliittiseen osallistumiseen, poliittisiin mielipiteisiin ja asenteisiin, sijoittumiseen vasemmisto-oikeisto-akselille sekä sosiaaliseen ja poliittiseen luottamukseen. Lisäksi tutkimuksessa kysytään tavanomaiset taustamuuttujat, kuten ikä, sukupuoli, asuinpaikka ja taloudellinen tilanne. Vuoden 2015 tutkimuksessa haastattelun ensimmäinen vaihe toteutettiin käyntihaastatteluna, johon osallistui 1587 henkilöä. Otanta suoritettiin monivaiheisena todennäköisyysotantana, joka perustui etukäteistietoihin perusjoukon jakaantumisesta ryhmiin. Paperiseen perävaunulomakkeeseen vastasi itsenäisesti haastattelun jälkeen 684 henkilöä. Vuoden 2011

otos taas kerättiin kiintiöpoiminnalla iän, sukupuolen ja läänijakauman suhteen. Käyntihaastatteluisa tutkimukseen osallistui 1298 henkilöä, ja perävaunulomakkeeseen vastauksia tuli 806. (FNES 2015 kuvailusivu & FNES 2011 kuvailusivu.) 18–29-vuotiaiden lukumäärät ovat aineistoissa 313 (2015) ja 225 (2011), joten regressioanalyysien toteuttaminen tämän kokoisilla ryhmillä olisi saattanut vaikuttaa tuloksien luotettavuuteen. Suuremman tutkimusjoukon saamiseksi regressioanalyysit on toteutettu vuoden 2011 ja 2015 yhdistetyllä aineistolla, jossa kaikkien havaintoyksiköiden määrä on 2885 ja joista nuoria on 538.

Toinen päätutkimusaineisto muodostuu European Social Survey -tutkimuksista vuosilta 2002–2014, sillä niiden avulla pystytään kartoittamaan luottamuksen ajallista vaihtelua. ESS-tutkimuksia on kerätty vuodesta 2002 lähtien joka toinen vuosi ympäri Eurooppaa yli 30 maasta, ja niiden tarkoituksena on kartoittaa eurooppalaisten asenteita, uskomuksia ja käyttäytymistä. European Social Survey -tutkimusten avulla pystytään seuraamaan sosiaalisten, poliittisten ja moraalisten suuntauksien pysyvyyttä ja muutoksia sekä vertailemaan eroja eri maiden välillä. (ESS 2017.)

ESS-tutkimuksissa otoksen koko on aina vähintään 1500 henkilöä, ja otos kerätään yksivaiheisena satunnaisotantana. Otos edustaa yli 15-vuotiasta väestöä riippumatta kansalaisuudesta, kansallisuudesta tai äidinkielestä. Haastattelut toteutetaan tietokoneavusteisina käyntihaastatteluina joko suomeksi tai ruotsiksi. European Social Survey -kyselytutkimukset koostuvat aina samana pysyvästä ydinmoduulista sekä eri kierroksilla vaihtuvista lisämoduuleista. Ydinmoduulin kysymykset liittyvät muun muassa tiedotusvälineiden seuraamiseen, politiikkaan, instituutioihin kohdistuvaan luottamukseen, hyvinvointiin ja terveyteen, yleisiin arvoihin sekä väestöllisiin taustatekijöihin. Vaihtuvien moduulien aiheita ovat taas olleet esimerkiksi maahanmuuttoon, ikääntymiseen ja ikäsyryntään sekä terveydelliseen eriarvoisuuteen liittyvät tarkentavat kysymykset. (ESS 2017.) Myös ESS-aineistojen kohdalla nuorten osuudet ovat pienehköjä regressioanalyysien tarkoituksenmukaiseen käyttämiseen, joten eri vuosien aineistoja on jouduttu yhdistämään. Kaikkien tutkielmassa käytettyjen aineistojen otoskoot on listattuna taulukossa 2 ikäryhmittäin.

Taulukko 2. 18–29-vuotiaiden, yli 30-vuotiaiden ja kaikkien vastaajien lukumäärät tutkielmassa käytetyissä aineistoissa.

	18–29-vuotiaat	Yli 30-vuotiaat	Kaikki ²
Yhdistetty aineisto: Eduskuntavaalitutkimus 2011 ja 2015	538	2347	2885
Yhdistetty aineisto: ESS suomalaiset 2002 ja 2004	716	3099	4022
Yhdistetty aineisto: ESS suomalaiset 2012 ja 2014	601	3537	4284
Yhdistetty aineisto: ESS ruotsalaiset 2012 ja 2014	653	2863	3638
Yhdistetty aineisto: ESS tanskalaiset 2012 ja 2014	525	2492	3152

Tutkimuksen tarkoituksena on tutkia nuorten poliittista luottamusta, ja tarkasteluun ovat valikoituneet 18–29-vuotiaat nuoret ja nuoret aikuiset. Alarajaksi on valittu 18 vuotta, sillä tätä nuorempien kohdalla poliittisten asenteiden ja arvojen muodostuminen ja siten poliittinen luottamus voi olla vielä ns. keskeneräistä ja aikuisväestöä epämääräisempää (ks. esim. POLKU 2016). 18-vuotiaana saavutetun äänioikeuden myötä politiikka tulee myös ainakin periaatteessa ajankohtaisemmaksi. Yhdistetystä eduskuntavaalitutkimusaineistosta kartoitetaan nuorten muita matalampaan poliittiseen luottamukseen vaikuttavia tekijöitä sekä verrataan nuorten ja aikuisten poliittisen luottamuksen taustalla olevia tekijöitä keskenään. Lisäksi tarkastellaan 18–29-vuotiaiden nuorten joukon sisällä ilmeneviä eroavaisuuksia. European Social Survey -aineistojen pohjalta tavoitteena on tutkia poliittisen luottamuksen tason vaihtelua vuodesta 2002 vuoteen 2014, ja tämän lisäksi tutkia tarkemmin luottamusta vuosina 2002–2004 ja 2012–2014. Vuonna 2002 18–29-vuotiaita olivat vuosina 1973–1984-syntyneet, kun taas vuonna 2014 18–29-vuotiaita olivat vuosina 1985–1996-syntyneet. Koska vuoden 2002 aineistoon jouduttiin yhdistämään vuoden 2004 aineisto ja vuoden 2012 aineistoon vuoden 2014 aineisto, syntyy vertailuihin kuitenkin pientä päällekkäisyyttä (ks. taulukko 3). Kyselytutkimuskierrosten vastaajat eivät kuitenkaan ole samoja henkilöitä. Käytännössä

² ESS-aineistojen kohdalla ”Kaikki”-sarake ei vastaa ensimmäisen ja toisen sarakkeen summaa, sillä aineistoissa on myös alle 18-vuotiaita nuoria.

analyysi tehdään siten, että vuosina 2002–2004 nuorten poliittiseen luottamukseen vaikuttaneita tekijöitä verrataan vuosina 2012–2014 nuorten poliittiseen luottamukseen vaikuttaneihin tekijöihin. ESS-aineistosta saatuja tuloksia verrataan luonnollisesti myös eduskuntavaalitutkimukseen. Pohjoismaiden välinen kansainvälinen vertailu toteutetaan vertailemalla vain uusimpia aineistoja (2012–2014) keskenään.

Taulukko 3. 18–29-vuotiaat ESS:n eri kierrosten aikaan.

	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014
18 v.	1984	1986	1988	1990	1992	1994	1996
29 v.	1973	1975	1977	1979	1981	1983	1985

European Social Survey -tutkimuksissa poliittista luottamusta on mitattu kysymyksillä luottamuksesta eduskuntaa ja poliitikkoja kohtaan. Samat kysymykset löytyvät myös Eduskuntavaalitutkimuksista, joten niitä käytetään tutkimuksessa poliittisen luottamuksen mittareina. Myös Sofie Marien (2011) pitää luottamusta yhteiskunnan instituutioita kohtaan parhaana mittarina poliittiselle luottamukselle. Diffuusin ja spesifin poliittisen luottamuksen erottelu empiirisesti on hyvin haastavaa, ja institutionaalisen luottamuksen nähdäänkin sijoittuvan usein jonnekin skaalan välimaastoon (ks. esim. Norris 2017). Vaikka mittari ei koko jatkumoa katakaan, ainakin tiedetään, mitä mitataan (Marien 2011). Institutionaalisen luottamuksen mittaria käyttämällä ei myöskään pystytä tarkemmin perehtymään luottamuksen osa-alueisiin, mutta sen käyttäminen on perusteltua siitakin käytännön syystä, että se mahdollistaa vertailun muihin tutkimuksiin ja aineistoihin (Marien 2017).

Kahta institutionaalisen suoriutumisen mittaria käyttämällä voidaan arvioida, että luottamus eduskuntaa kohtaan mittaa astetta diffuusimpaa ja luottamus poliitikkoja kohtaan astetta spesifimpää poliittista luottamusta. Tästä syystä näitä luottamusindikaattoreita käsitellään tutkimuksessa erillään. Jaottelua diffuusiin ja spesifiin luottamukseen ei voi kuitenkaan tehdä suoraviivaisesti, sillä emme voi tietää, miten vastaaja on kysymyksen vastaushetkellä ajatellut. Vastatessa kysymykseen luottamuksesta eduskuntaa kohtaan on vastaaja voinut ajatella joko eduskuntaa instituutiona tai sen tämänhetkisiä kansanedustajia. Luottamuksessa poliitikkoihin kohdalla lienee todennäköisempää, että luottamus mittaa spesifiä luottamusta tämänhetkisiä poliitikkoja kohtaan, ellei sitten vastaaja ajattele yleisemmin poliitikkojen ammattiryhmää pidemmällä aikavälillä, mikä on myös mahdollista.

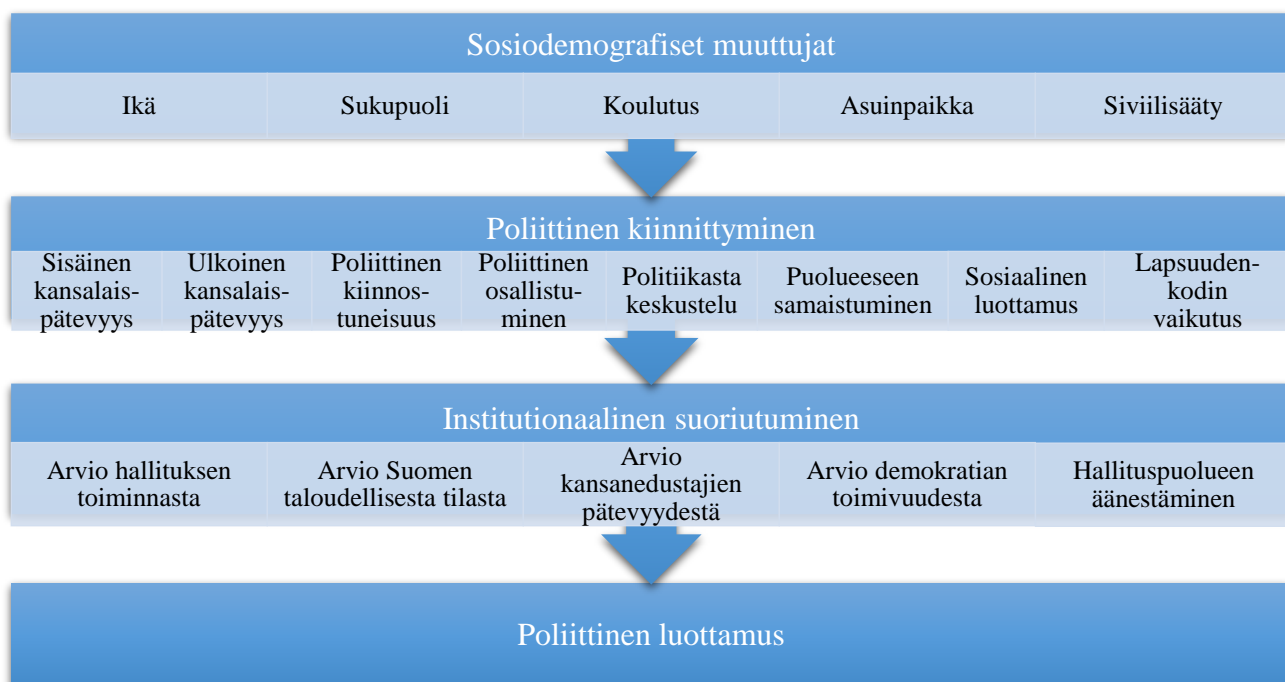
Poliittisen luottamuksen tason vaihtelua ryhmän sisäisesti, ajallisesti ja kansainvälisesti tutkitaan kuvailevilla kvantitatiivisilla menetelmillä, kuten yksinkertaisesti tekemällä keskiarvovertailuja ja ristiintaulukointeja nuorten ja muun väestön poliittisen luottamuksen tunnusluvuista. Poliittiseen luottamukseen vaikuttavia tekijöitä etsitään sen sijaan eri aineistoista lineaarisella regressioanalyysillä. Lineaarinen regressioanalyysi on menetelmä, jolla tutkitaan selittävien muuttujien vaikutusta selitettävään muuttujaan. Menetelmä kertoo yhteyden olemassaolon lisäksi selittävän muuttujan vaikutuksen voimakkuuden suhteessa selitettävään muuttujaan. Lineaarinen regressioanalyysi kertoo, kuinka paljon selittävät muuttujat yhdessä selittävät selitettävän muuttujan vaihtelusta, mutta tämän lisäksi regressioanalyysillä voidaan selvittää erikseen yksittäisten muuttujien vaikutusta. Tällöin voidaan tarkastella esimerkiksi sosiaalisen luottamuksen vaikutusta poliittiseen luottamukseen siten, että muiden mallissa olevien muuttujien vaikutus on kontrolloitu. Lineaarilla regressioanalyysillä selvitetään toisin sanoen lineaarisia kausaaliyhteyksiä muuttujien välillä. Lineaarista regressioanalyysia käytettäessä täytyy muistaa, että se antaa tilastollisesti merkitseviä tuloksia vain lineaarisista kausaalisuhteista. Toisin sanottuna epälineaariset kausaalisuhteet jäävät pimentoon, sillä menetelmä ei pysty erottelemaan niitä kahden täysin toisistaan riippumattoman muuttujan suhteesta. Tämän lisäksi keskenään liikaa korreloivat selittävät muuttujat aiheuttavat multikollineaarisuusongelmia, jotka vaikuttavat tulosten luotettavuuteen. (FSD Menetelmäopas 2017.) Tässä tutkimuksessa käytetyt selittävät muuttujat perustuvat kuitenkin aikaisempaan teoriakirjallisuuteen ja ovat yleisesti käytettyjä muuttujia poliittista luottamusta selittävässä lineaarisissa regressioanalyyseissa. Lisäksi jokaisen tutkimuksessa käytetyn regressioanalyysin kohdalla on analysoitu sen regressiodiagnostiikka, mikä auttaa menetelmän ja mallin sopivuuden arvioinnissa.

Muu kritiikki aineistoa ja menetelmää kohtaan liittyy yleisesti tiedossa oleviin kvantitatiivisten tutkimusmenetelmien haasteisiin. Yleisin kvantitatiivisia menetelmiä kohtaan esitetty kritiikki lienee tiedon kutsuminen pinnalliseksi. Vaikka pelkät taulukot ja numerot saattavatkin jäädä ns. pinnalliseksi tiedoksi, tiedon syvällisyys syntyy siinä vaiheessa, kun tutkija analysoi tulokset ja tekee niistä johtopäätöksiä. Kvantitatiivisen tutkimuksen ehdoton vahvuus on yleistettävyyys tutkimuksen kohteena olevista henkilöistä laajempaan populaatioon. Kyselytutkimuksissa haasteita ovat usein myös otoksen edustavuus, puuttuvat havainnot ja vastaajien mahdollisesti erilaiset tulkinnat kysymyksistä ja vastausvaihtoehdoista. Tutkimuksessa käytetyt aineistot ovat kuitenkin laadukkaita ja suuria koko maiden laajuisia kyselytutkimusaineistoja, joissa edellä mainittuihin ongelmiin on pystytty vastaamaan

paremmin ja suuremmilla resursseilla kuin tilanteessa, jossa tutkimuksen tekijä kerää itse tutkimusaineiston.

Alla olevassa regressioanalyysin mallissa (kuvio 2) on esitetty riippumattomat muuttujat, jotka tutkimuksessa otetaan mukaan selittämään poliittisen luottamuksen vaihtelua. Selittäviksi tekijöiksi on valittu teoriakirjallisuuden pohjalta erilaisia poliittisen kiinnittymisen mittareita, kuten sisäinen ja ulkoinen kansalaispätevyys sekä poliittinen osallistuminen, instituutioiden suoriutumista mittaavia kysymyksiä, kuten arvio hallituksen toiminnasta, sekä useita sosiodemografisia taustamuuttujia. Aineistojen kysymyspatteristojen rajallisuudesta johtuen aivan kaikkia teoriakirjallisuudessa esiteltyjä poliittiseen luottamukseen vaikuttavia tekijöitä ei luonnollisesti pystytty sisällyttämään empiiriseen analyysiin. Esimerkiksi kysymystä viranomaisilta saadun kohtelun oikeudenmukaisuudesta ei löytynyt aineistoista. Kysymyksenasettelut ja kysymykset vaihtelevat muutenkin hieman eduskuntavaalitutkimuksien ja European Social Survey -tutkimusten eri kierrosten välillä, mutta lähes kaikki muuttujat löytyvät eri aineistoista, joten tutkimusmalli on hyvin samankaltainen molemmissa aineistoissa. Taulukossa 4 on mallinnettuna vielä koko empiirinen tutkimusasetelma.

Kuvio 2. Regressioanalyysin malli. Poliittiseen luottamukseen vaikuttavat tekijät.

Taulukko 4. Tutkimusasetelma.

Yleinen	Ajallinen vertailu	Pohjoismainen vertailu	Ryhmän sisäinen vertailu
<p><i>Eduskuntavaali-tutkimus (yhdistetty 2011 & 2015)</i></p> <p>Kartoitetaan nuorten poliittista luottamusta selittäviä tekijöitä suhteessa yli 30-vuotiaisiin</p>	<p><i>European Social Survey (yhdistetty 2002–2004 & 2012–2014)</i></p> <p>Vertaillaan nuorten poliittisen luottamuksen tason sekä siihen vaikuttavien tekijöiden vaihtelua vuosina 2002–2014</p>	<p><i>European Social Survey (yhdistetty 2012–2014)</i></p> <p>Vertaillaan suomalaisten nuorten poliittisen luottamuksen tasoa sekä siihen vaikuttavia tekijöitä suhteessa muihin pohjoismaalaisiin nuoriin</p>	<p><i>Eduskuntavaali-tutkimus (yhdistetty 2011 & 2015)</i></p> <p>Vertaillaan eri-ikäisten nuorten poliittisen luottamuksen tasoa (sekä siihen vaikuttavia tekijöitä)</p>

7. Analyysi

7.1. Nuorten poliittiseen luottamukseen vaikuttavat tekijät

7.1.1. Muuttujien koodaus

Tutkielman analyysivaihe alkaa nuorten poliittiseen luottamukseen vaikuttavien tekijöiden selvittämisellä yhdistetystä eduskuntavaalitutkimusaineistosta. Käytännössä aineistojen yhdistäminen tapahtui siten, että kaikki tutkimuksen kannalta tarpeelliset muuttujat koodattiin toisiaan vastaaviksi molemmissa aineistoissa, jonka jälkeen ne tuotiin yhteen uudeksi aineistoksi. Regressioanalyysija eduskuntavaalitutkimusaineistosta tehtiin yhteensä neljä. Regressiomalli pysyy näissä muuten täsmälleen samana, joskin havaintoyksiköt ja selitettävä muuttuja vaihtelee. Ensimmäisessä regressioanalyysissa selitettävänä muuttujana on luottamus eduskuntaa kohtaan ja mukana ovat vain 18–29-vuotiaat. Toisessa regressioanalyysissa vastaavasti mitataan yli 30-vuotiaiden vastaajien luottamusta eduskuntaa kohtaan. Kolmannessa mallissa selitettävänä muuttujana on luottamus poliitikkoihin ja havaintoyksikköinä nuoret, kun taas neljännessä mallissa tutkitaan yli 30-vuotiaiden luottamusta poliitikkoihin.³

Yhdistetyssä Eduskuntavaalitutkimusaineistossa nuorten poliittista luottamusta selittävä malli on kolmivaiheinen ja askeltava. Ensimmäisessä mallissa on sosiodemografiset muuttujat ikä, sukupuoli, koulutus, asuinpaikka sekä siviilisääty. Ikämuuttujan arvot vastaavat vastaajan ikää vuosina ja vaihtelevat nuorten kohdalla 18–29 välillä, muiden 30 ja 94 välillä. Sukupuoli on kaksiluokkainen dummy-muuttuja, jossa referenssikategoriana on miehet. Koulutusta oli kysytty vuoden 2011 ja 2015 Eduskuntavaalitutkimusaineistoissa hieman eri tavoin, mutta yhdistetyssä aineistossa ne on koodattu neljään eri kategoriaan, jotka ovat ”ei ammatillista koulutusta”, ”lyhyt ammatillinen koulutus”, ”opistotaso” sekä ”korkeakoulututkinto”. Myös asuinpaikka on neliluokkainen muuttuja, jonka kategoriat ovat ”kaupungin keskusta”, ”lähiö tai esikaupunkialue”, ”taajama tai kuntakeskus” ja ”maaseudun haja-asutusalue”. Siviilisäätyjen osalta regressioanalyysissa ovat mukana vain ”naimaton”, ”avoliitossa” sekä ”naimisissa”, sillä eronneiden ja leskien lukumäärä alle 29-vuotiaissa jäi hyvin pieneksi.

³ Luottamus eduskuntaa ja poliitikkoja kohtaan on jatkuva 0–10-asteikollinen muuttuja, jossa 0 tarkoittaa ”en luota lainkaan” ja 10 ”luotan täysin”. Tarkka kysymyksenasettelu on ”Missä määrin luotatte tai ette luota seuraaviin tahoihin?”, missä eduskunta ja poliitikot ovat omina alakohtinaan.

Toisessa mallissa ovat mukana poliittista kiinnittymistä mittaavat muuttajat. Poliittinen kiinnostuneisuus sekä sisäinen ja ulkoinen kansalaispätevyys on koodattu neljään kategoriaan (korkein, korkeahko, matalahko, matalin). Poliittisen kiinnostuneisuuden kysymyksen (”Kuinka kiinnostunut olet politiikasta?”) alkuperäiset vastausvaihtoehdot ovat ”hyvin”, ”jonkin verran”, ”vain vähän” ja ”en lainkaan kiinnostunut”. Sisäistä kansalaispätevyyttä mitataan väitteellä ”Joskus politiikka vaikuttaa niin monimutkaiselta, että en oikein ymmärrä, mitä on tekeillä”. Ulkoisen kansalaispätevyyden mittarina toimii sen sijaan väite ”Minulla ei ole mitään sananvaltaa siihen, mitä maan hallitus ja eduskunta päättävät”. Alkuperäiset vastausvaihtoehdot ovat ”täysin” ja ”jokseenkin samaa” ja ”täysin” ja ”jokseenkin eri mieltä”.

Poliittista osallistumista mitataan kysymällä niitä osallistumisen muotoja, joihin vastaaja on osallistunut viimeisen neljän vuoden aikana. Vaihtoehtoina on yleisönosastoon kirjoittaminen, yhteydenotto poliittisiin päätöksentekijöihin, nimen kirjoittaminen vetoamukseen, puolueen tai muun yhteiskunnallisen järjestön toimintaan osallistuminen, yhteiskunnallisiin asioihin vaikuttaminen ostopäätöksillä, osallistuminen boikottiin, maksu- tai ostolakkoon, osallistuminen rauhanomaiseen mielenosoitukseen, kansalaistottelemattomuuden osoittaminen ja väkivallan käyttö poliittisten päämäärien saavuttamiseksi. Vastaajat on regressioanalyysia varten uudelleenkoodattu kolmeen luokkaan: niihin, jotka eivät ole osallistuneet viimeisen neljän vuoden aikana yhdelläkään edellä mainitulla tavalla, niihin, jotka ovat osallistuneet yhdellä tai kahdella edellä mainitulla tavalla sekä niihin, jotka ovat osallistuneet kolmella tai useammalla edellä mainitulla tavalla.

Politiikasta keskustelua mitataan kysymyksellä siitä, kuinka usein vastaaja yleensä keskusteleo politiikasta ja yhteiskunnallisista kysymyksistä muiden ihmisten kanssa. Vaihtoehdot ”päivittäin tai lähes päivittäin” ja ”usein” on yhdistetty yhdeksi kategoriaksi, ”joskus” muodostaa toisen kategorian ja ”harvoin” ja ”en koskaan” kolmannen kategorian. Puoluesamaistumisen muuttuja tulee kysymyksestä ”Katsotko yleensä olevasi lähellä jotakin poliittista puoluetta?”, ja on kaksiluokkainen dummy-muuttuja. Sosiaalinen luottamus taas on jatkuva 0–10-asteikollinen muuttuja kysymykseen siitä, voiko ihmisiin luottaa (10), vai eikö ihmisten suhteen voi olla liian varovainen (0). Viimeinen poliittisen kiinnittymisen mallin muuttuja pyrkii mittaamaan vastaajan lapsuudenkodin merkitystä tämän poliittisten mielipiteiden muodostumiseen. Vaihtoehdot ”erittäin” ja ”jokseenkin merkittävä” on yhdistetty kategoriaksi ”merkittävä vaikutus” ja ”ei kovinkaan” ja ”ei lainkaan merkittävä” kategoriaksi ”ei merkittävää vaikutusta”. Tämän muuttujan kohdalla vastaukset perustuvat vain vuoden 2015 vastaajiin, sillä kysymystä ei ole vuoden 2011 aineistossa.

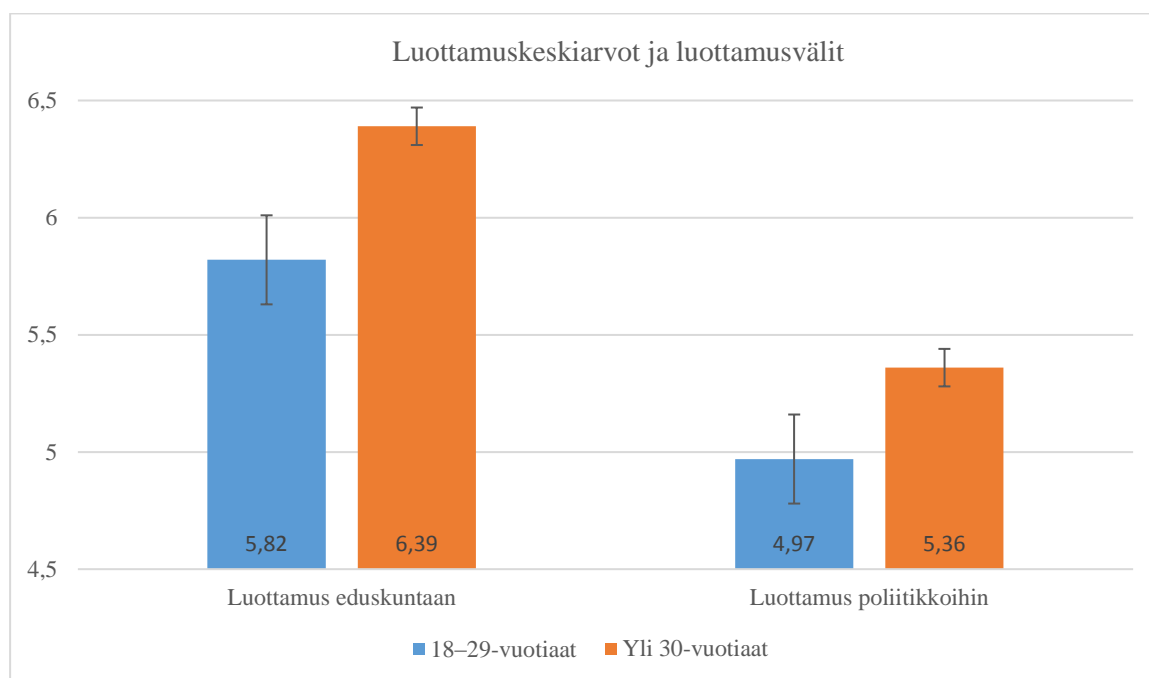
Kolmas ja viimeinen regressioanalyysin blokki on nimetty institutionaaliseksi suoriutumiseksi. Ensimmäinen muuttuja mittaa arviota kyselyä edeltäneen viimeisimmän hallituksen suoriutumisesta. ”Erittäin hyvin” ja ”hyvin” on yhdistetty ensimmäiseksi kategoriaksi ja ”huonosti” ja ”erittäin huonosti” toiseksi kategoriaksi. Toinen mallin muuttuja on arvio Suomen taloudellisesta tilanteesta viimeisen 12 kuukauden aikana. Ensimmäinen kategoria sisältää vastausvaihtoehdot ”parantunut” ja ”pysynyt samana” ja toinen vastausvaihtoehdon ”huonontunut”. Arviota kansanedustajien pätevydestä mitattiin väitteellä ”Suomalaiset kansanedustajat ovat päteviä työssään”, jossa ”täysin” ja ”jokseenkin samaa” sekä ”täysin” ja ”jokseenkin eri mieltä” on koodattu omiksi luokiksi. Taloudellista tilannetta ja kansanedustajien pätevyyttä mittaavien kysymysten puuttuessa vuoden 2011 aineistosta perustuvat regressioanalyysin tulokset näidenkin osalta vain vuoden 2015 vastauksiin. Tyytyväisyys demokratian toimivuuteen on kaksiluokkainen ”erittäin” ja ”melko tyytyväinen” sekä ”en kovinkaan” ja ”en lainkaan tyytyväinen” -vaihtoehdoista muodostettu dummy-muuttuja. Viimeinen muuttuja mittaa vaaleissa voittajan äänestämistä, joka on operationalisoitu sen mukaan, äänestikö vastaaja hallitukseen mennyttä puoluetta vai jotain muuta puoluetta.

7.1.2. Luottamuksen taso

Yhdistetyssä eduskuntavaalitutkimusaineistossa nuorten luottamus on keskimäärin matalampaa kuin aikuisväestön sekä suhteessa eduskuntaan että poliitikkoihin. Kuviosta 3 nähdään, että nuorten luottamus eduskuntaan saa keskiarvon 5,82, kun taas aikuisväestön vastaava luku on 6,39. Kuviossa on nähtävissä myös luottamusvälit. Luottamusväli on väli, jolle koko populaation keskiarvo 95 prosentin todennäköisyydellä sijoittuu. Koska nuorten ja aikuisväestön luottamusvälit eivät osu päällekkäin, voidaan eroa keskiarvoissa pitää selvänä. Yli 30-vuotiaiden kohdalla luottamusväli on pienempi johtuen tähän ryhmään sijoittuvien havaintoyksiköiden suuremmasta määrästä.

Luottamus poliitikkoihin on molemmissa ikäryhmissä selvästi eduskuntaan kohdistuvaa luottamusta matalampaa. Nuorten otoskeskiarvo luottamuksessa poliitikkoihin on 4,97 ja aikuisväestön hieman korkeampi 5,36. Molemmissa ryhmissä luottamus poliitikkoihin on noin yhden yksikön matalampaa kuin luottamus eduskuntaan. Toisaalta ikäryhmien välinen ero keskiarvoissa on pienempi luottamuksessa poliitikkoihin.

Kuvio 3. Nuorten ja aikuisväestön luottamuskeskiarvot eduskuntaa ja poliitikkoja kohtaan. Yhdistetty Eduskuntavaalitutkimus 2011 ja 2015.

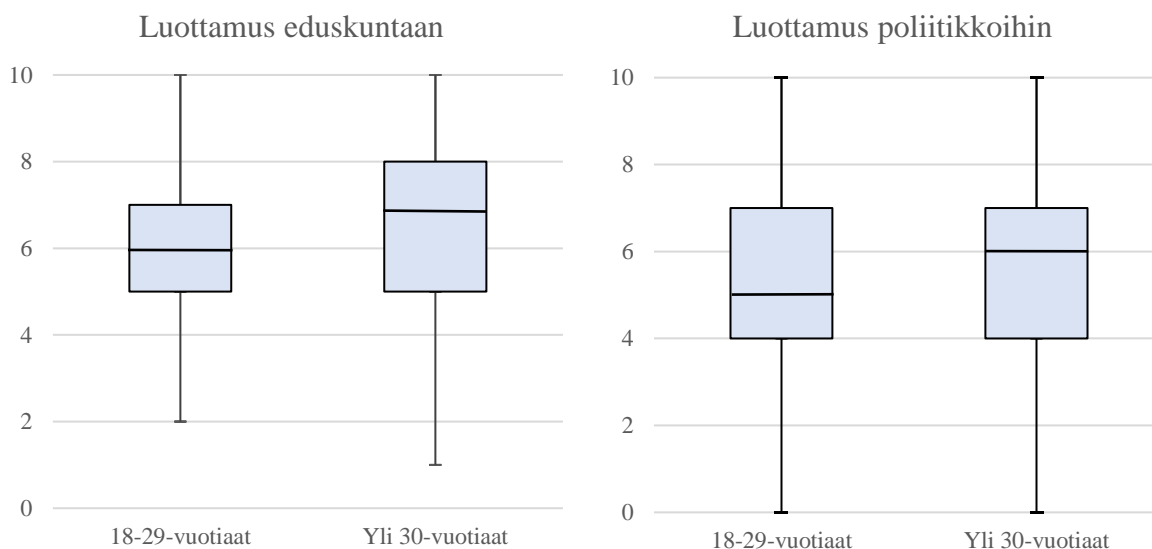
Kuviossa 4 tarkastellaan keskiarvoon liittyviä tunnuslukuja vielä laatikko-jana-kuvion avulla. Sininen laatikko kertoo, mille välille 50 prosenttia vastauksista sijoittuu. Sinisen laatikon ulkopuolelle jäävät janat taas kertovat kaikkien (poikkeavia havaintoja lukuun ottamatta) vastausten jakauman. Sinisen laatikon keskellä oleva viiva on vastausten mediaani.

18–29-vuotiaista 50 prosentin luottamus eduskuntaan sijoittuu välille 5–7. Yli 30-vuotiaista skaala on hieman laajempi, sillä 50 prosenttia vastauksista sijoittuu välille 5–8. Vanhemmissa vastaajissa myös kaikki vastaukset vaihtelevat 1–10 välillä, kun nuorten kohdalla vaihteluväli on 2–10. Yleisin vastaus eli mediaani luottamuksessa eduskuntaan on nuorilla 6 ja aikuisväestöllä 7. Toisin sanottuna laatikko-jana-kuvioistakin on nähtävissä nuorten matalampi luottamus eduskuntaan. Nuorten vastaukset jakautuvat myös pienemmälle alueelle eli hajontaa on vähemmän.

Luottamuksessa poliitikkoihin ero ikäryhmien välillä on pienempi. Sekä nuorten että aikuisväestön kohdalla vastauksia löytyy skaalan jokaisesta kohdasta (0–10), ja 50 prosenttia vastauksista sijoittuu välille 4–7. Mediaaniviivan perusteella on nähtävissä kuitenkin myös nuorten matalampi luottamus poliitikkoihin, sillä nuorten yleisin vastaus on 5, siinä missä yli 30-vuotiailla arvo on 6. Pelkästään sinisiä laatikoita vertaamalla voidaan myös todeta, että vastaukset ovat keskimäärin matalampia luottamuksessa poliitikkoja kuin eduskuntaa kohtaan.

Luottamus poliitikkoihin -indikaattori saa myös vastausskaalan alimpia arvoja, siinä missä eduskunnan kohdalla yhtä matalia arvoja ei esiinny.

Kuvio 4. Laatikko-jana-kuvio 18–29-vuotiaiden ja yli 30-vuotiaiden luottamuksen tunnusluvusta.

7.1.3. Luottamus eduskuntaan

Ensimmäisenä tarkastellaan tekijöitä, jotka vaikuttavat 18–29-vuotiaiden luottamukseen eduskuntaa kohtaan. Taulukossa 5 on nähtävillä lineaarisen regressioanalyysin selittävien muuttujien regressiokertoimet ja keskivirheet. Askeltavassa mallissa pelkkien sosiodemografisten muuttujien selitysaste suhteessa nuorten luottamukseen on -1,5 prosenttia, eli muuttujilla ei ole selitysvoimaa. Kun malliin lisätään poliittisen kiinnittymisen muuttujat, nousee selitysaste 13,3 prosenttiin, eli näillä muuttujilla on jo selvä vaikutus luottamukseen. Kolmas kaikki selittävät muuttujat sisältävä blokki selittää nuorten luottamusta eduskuntaan melko hyvin, sillä muuttujat selittävät sen vaihtelusta lähes 20 prosenttia.

Ensimmäisessä mallissa tilastollisesti merkitseviä selittäviä muuttujia on vain yksi, lyhyt ammatillinen koulutus. Keskimäärin ihmisillä, jotka ovat suorittaneet lyhyen ammatillisen koulutuksen, on 1,4 yksikköä matalampi poliittinen luottamus kuin korkeakoulututkinnon suorittaneilla. Koulutuksen vaikutus ei kuitenkaan pysy tilastollisesti merkitsevänä lisättäessä poliittisen kiinnittymisen muuttujat, mikä viittaa siihen, että todellisuudessa koulutuksen vaikutus kanavoituu muiden muuttujien kautta. Poliittisen kiinnittymisen mittareiden lisäämisen jälkeen tilastollisesti merkitseviä muuttujia on kolme: poliittinen kiinnostuneisuus, politiikasta keskustelu sekä ulkoinen kansalaispätevyys. Vain vähän politiikasta kiinnostuneet

luottavat keskimäärin lähes kaksi yksikköä vähemmän eduskuntaan kuin politiikasta jonkin verran kiinnostuneet. Kiinnostavaa on myös, että politiikasta harvoin tai ei koskaan keskustelevat ovat selvästi luottavaisempia kuin usein tai päivittäin keskustelevat ($\beta=1,644$). Myös ulkoinen kansalaispätevyys on toisessa mallissa tilastollisesti merkitsevästi luottamukseen vaikuttava tekijä. Heikoimpaan kansalaispätevyyden luokkaan sijoittuvat ihmiset näyttäisivät luottavan huomattavasti ($\beta= -1,832$) vähemmän eduskuntaan kuin toiseksi korkeimpaan kansalaispätevyyden luokkaan sijoittuvat.

Kolmas ja viimeinen malli, johon on aikaisempien muuttujien lisäksi lisätty institutionaalista suoriutumista mittaavat muuttujat, sisältää kolme tilastollisesti merkitsevää muuttujaa. Sekä lyhyen ammatillisen koulutuksen että heikoimman ulkoisen kansalaispätevyyden vaikutuksen tilastollinen merkitsevyys on hävinnyt. Sen sijaan edelleen vain vähän politiikasta kiinnostuneet ovat selvästi vähemmän luottavaisempia ($\beta= -1,524$) kuin politiikasta jonkin verran kiinnostuneet. Myös harvoin tai ei koskaan politiikasta keskustelu ennustaa korkeampaa poliittista luottamusta kuin usein tai päivittäin politiikasta keskustelu, joskin vaikutus on noin kaksi desimaalia pienempi kuin edellisessä mallissa ($\beta=1,383$). Kolmannen mallin uusista muuttujista tilastollisesti merkitsevästi luottamukseen eduskuntaan vaikuttaa myös tyytyväisyys demokratian toimivuuteen, sillä tyytyväiset ovat keskimäärin noin yhden yksikön luottavaisempia kuin tyytymättömät.

Taulukko 5. 18–29-vuotiaiden luottamus eduskuntaan. Lineaarinen regressioanalyysi. Suluissa regressiokertoimien keskivirheet.

	Malli 1	Malli 2	Malli 3
Vakio	5,006* (2,119)	4,619* (2,194)	3,332 (2,203)
Ikä 18–29	0,057 (0,082)	0,026 (0,083)	0,043 (0,082)
Sukupuoli			
Nainen	0 (0,392)	0,232 (0,436)	0,223 (0,444)
Mies (ref.)	-	-	-
Koulutus			
Ei ammatillista koulutusta	-0,16 (0,531)	-0,197 (0,509)	0,038 (0,516)
Lyhyt ammatillinen koulutus	-1,357* (0,613)	0,232 (0,771)	0,343 (0,749)
Opistoasteen koulutus	-0,594 (0,738)	-0,207 (0,749)	-0,141 (0,76)
Korkeakoulutus (ref.)	-	-	-
Asuinalue			
Kaupungin keskusta (ref.)	-	-	-
Esikaupunki/lähiö	-0,449 (0,411)	-0,183 (0,426)	-0,317 (0,434)
Kuntakeskus/taajama	0,322 (0,632)	0,145 (0,624)	-0,206 (0,612)
Haja-asutusalue	0,489 (1,254)	-0,122 (1,27)	-0,259 (1,264)

Siviilisäätö			
Naimisissa	0,16 (0,715)	0,307 (0,722)	0,348 (0,702)
Avoliitossa	0,156 (0,445)	0,192 (0,427)	0,183 (0,438)
Naimaton (ref.)	-	-	-
Poliittinen kiinnostuneisuus			
Korkein		0,632 (0,542)	0,686 (0,527)
Korkeahko (ref.)		-	-
Matalahko		-1,723** (0,626)	-1,524* (0,656)
Matalin		-2,851 (2,115)	-2,976 (2,163)
Poliittinen osallistuminen			
Ei yhdelläkään tavalla		-0,785 (0,572)	-0,832 (0,558)
Yhdellä tai kahdella tavalla		-0,244 (0,451)	-0,237 (0,439)
Kolmella tai useammalla tavalla (ref.)		-	-
Politiikasta keskustelu			
Keskustelee usein tai päivittäin (ref.)		-	-
Keskustelee joskus		0,757 (0,514)	0,686 (0,503)
Keskustelee harvoin tai ei koskaan		1,644* (0,693)	1,383* (0,695)
Puolueeseen samaistuminen			
Lähellä jotain puoluetta		0,162 (0,463)	0,154 (0,448)
Ei lähellä mitään puoluetta (ref.)		-	-
Sosiaalinen luottamus 0-10			
		0,055 (0,098)	-0,003 (0,098)
Lapsuudenkodin vaikutus poliittisiin mielipiteisiin			
Merkittävä vaikutus		0,141 (0,438)	0,231 (0,447)
Ei merkittävää vaikutusta (ref.)		-	-
Sisäinen kansalaispätevyys			
Heikoin		0,42 (0,68)	0,306 (0,665)
Heikohko		0,162 (0,497)	0,296 (0,493)
Korkeahko (ref.)		-	-
Korkein		0,526 (0,715)	0,724 (0,717)
Ulkoisen kansalaispätevyys			
Heikoin		-1,832* (0,769)	-1,042 (0,824)
Heikohko		0,218 (0,443)	0,252 (0,432)
Korkeahko (ref.)		-	-
Korkein		1,042 (0,691)	0,74 (0,677)
Arvio hallituksen toiminnasta			
Hyvä			0,77 (0,554)
Huono (ref.)			-
Arvio Suomen taloudellisesta tilanteesta			
Parantunut tai pysynyt samana			-0,277 (0,422)
Huonontunut (ref.)			-
Arvio kansanedustajien pätevydestä			
Päteviä			0,48 (0,439)
Epäpäteviä (ref.)			-
Tyytyväisyys demokratian toimivuuteen			
Tyytyväinen			1,058* (0,458)
Tyytymätön (ref.)			-

Voittajan äänestäminen

Äänesti hallituspuoluetta	0,069 (0,385)
Äänesti jotain muuta puoluetta (ref.)	-

Selitysaste (Adj. R²) -1,5 % 13,3 % 19,4 %

T-testien merkitsevyytasot:

* p < 0,05; ** p < 0,01; *** p < 0,001

Taulukossa 6 tarkastellaan samalla tavalla kuin edellisessä selittävien muuttujien vaikutusta luottamukseen eduskuntaa kohtaan, joskin tässä askeltavassa mallissa mukana ovat vain yli 30-vuotiaat vastaajat. Sosiodemografiset tekijät odotetusti eivät selitä poliittisen luottamuksen vaihtelua selitysasteen ollessa -0,2 prosenttia. Ainoa tilastollisesti merkitsevä muuttuja on vastaajan ikä, joka näyttäisi vaikuttavan luottamukseen siten, että keskimäärin ikävuoden lisääntyessä yhdellä nousee luottamuskin aavistuksen ($\beta=0,01$).

Poliittisen kiinnittymisen mittareiden lisääminen malliin nostaa selitysasteen yli 8 prosenttiin. Tilastollisesti merkitsevien muuttujien määrä myös lisääntyy verrattuna samaan kohtaan nuorten mallissa. Matalahko poliittinen kiinnostuneisuus verrattuna korkeahakoon kiinnostuneisuuteen vaikuttaa myös yli 30-vuotiailla negatiivisesti luottamukseen, joskin huomattavasti maltillisemmin kuin nuorilla ($\beta= -0,393$). Samoin heikko ulkoinen kansalaispätevyys verrattuna korkeahkoon kansalaispätevyteen vähentää luottamusta samoin kuin nuorilla. Regressiokertoimet eivät ole kuitenkaan yhtä suuria, ja tilastollisesti merkitseviä ovat sekä heikoimman että toiseksi heikoimman ulkoisen kansalaispätevyuden luokat ($\beta= -0,78$ ja $\beta= -0,487$) siten, että heikoimman ulkoisen kansalaispätevyuden omaavilla vastaajilla luottamus on matalinta. Nuorista poiketen yli 30-vuotiailla vastaajilla myös sosiaalinen luottamus vaikuttaa tilastollisesti merkitsevästi positiivisesti luottamukseen eduskuntaa kohtaan ($\beta=0,158$). Vanhempien kohdalla politiikasta keskustelu ei nouse tilastollisesti merkitseväksi muuttujaksi, mutta poliittisella osallistumisella on samansuuntainen vaikutus kuin sosiaalisella luottamuksella. Niillä vastaajilla, jotka eivät olleet käyttäneet yhtäkään poliittisen osallistumisen muotoa tai olivat osallistuneet vain yhdellä tai kahdella tavalla, on keskimäärin korkeampi poliittinen luottamus kuin vähintään kolmella eri poliittisen osallistumisen muodolla vaikuttaneella. Vähintään kolmella eri osallistumistavalla vaikuttaneihin verrattuna korkein luottamus on näistä niillä vastaajilla, jotka eivät osallistuneet yhdelläkään kyselyssä mainitulla tavalla viimeisen neljän vuoden aikana.

Institutionaalista suoriutumista mittaavien muuttujien lisäämisen jälkeen mallin selitysaste nousee 13 prosenttiin, joka jää reilu 6 prosenttiyksikköä nuorten vastaavaa lukua alhaisemmaksi. Yli 30-vuotiaiden kohdalla kolmannesta mallista löytyy kuitenkin selvästi enemmän tilastollisesti merkitseviä muuttujia. Lyhyen ammatillisen koulutuksen suorittaneet ovat keskimäärin jonkin verran luottavaisempia kuin korkeakoulutuksen hankkineet ($\beta=0,364$). Matalahkon poliittisen kiinnostuksen vaikutus verrattuna korkeahkoon kiinnostukseen pysyy negatiivisena suhteessa poliittiseen luottamukseen, mutta poliittinen osallistuminen ei nouse enää tilastollisesti merkitseväksi muuttujaksi kolmannessa mallissa. Myös sosiaalinen luottamus lisää edelleen luottamusta keskimäärin noin 0,14 yksikköä, ja heikoin ja toiseksi heikoin ulkoinen kansalaispätevyys vaikuttavat negatiivisesti luottamukseen verrattuna korkeahkon ulkoisen kansalaispätevyyden luokkaan. Kolmannen blokin muuttujista peräti kolme on tilastollisesti merkitseviä yli 30-vuotiaiden kohdalla. Kansanedustajat päteviksi arvioivat luottavat keskimäärin reilu puoli yksikköä enemmän eduskuntaan kuin kansanedustajat epäpäteviksi arvioivat. Samoin demokratiaan tyytyväiset luottavat eduskuntaan noin 0,6 yksikköä enemmän kuin tyytymättömät. Tilastollisesti merkitseväksi muuttujaksi nousee myös hallituspuolueen äänestäminen, sillä regressioanalyysin perusteella näyttää siltä, että hallitukseen mennyttä puoluetta vaaleissa äänestäneet luottavat eduskuntaan hieman enemmän kuin jotakin muuta puoluetta äänestäneet ($\beta=0,268$).

Taulukko 6. Yli 30-vuotiaiden luottamus eduskuntaan. Lineaarinen regressioanalyysi. Suluissa regressiokertoimien keskivirheet.

	Malli 1	Malli 2	Malli 3
Vakio	5,989*** (0,326)	5,009*** (0,414)	4,084*** (0,436)
Ikä	0,01* (0,005)	0,008 (0,005)	0,009 (0,005)
Sukupuoli			
Nainen	0,003 (0,135)	-0,019 (0,134)	-0,024 (0,131)
Mies (ref.)	-	-	-
Koulutus			
Ei ammatillista koulutusta	-0,038 (0,2)	0,29 (0,201)	0,337 (0,196)
Lyhyt ammatillinen koulutus	0,133 (0,185)	0,368 (0,188)	0,364* (0,184)
Opistoasteen koulutus	-0,021 (0,182)	0,119 (0,179)	0,139 (0,174)
Korkeakoulutus (ref.)	-	-	-
Asuinalue			
Kaupungin keskusta (ref.)	-	-	-
Esikaupunki/lähiö	0,03 (0,154)	-0,021 (0,149)	-0,043 (0,146)
Kuntakeskus/taajama	-0,152 (0,189)	-0,27 (0,186)	-0,235 (0,182)
Haja-asutusalue	-0,084 (0,33)	-0,261 (0,319)	-0,267 (0,313)
Siviilisääty			
Naimisissa	-0,124 (0,147)	-0,118 (0,142)	-0,144 (0,139)
Avoliitossa	-0,111 (0,24)	-0,22 (0,232)	-0,196 (0,227)
Naimaton (ref.)	-	-	-

Poliittinen kiinnostuneisuus			
Korkein	0,262 (0,172)	0,2 (0,168)	
Korkeahko (ref.)	-	-	
Matalahko	-0,393* (0,194)	-0,398* (0,189)	
Matalin	-0,144 (0,38)	-0,138 (0,371)	
Poliittinen osallistuminen			
Ei yhdelläkään tavalla	0,48** (0,176)	0,313 (0,174)	
Yhdellä tai kahdella tavalla	0,372* (0,162)	0,303 (0,158)	
Kolmella tai useammalla tavalla (ref.)	-	-	
Politiikasta keskustelu			
Keskustelee usein tai päivittäin (ref.)	-	-	
Keskustelee joskus	0,005 (0,167)	-0,012 (0,163)	
Keskustelee harvoin tai ei koskaan	0,194 (0,209)	0,155 (0,204)	
Puolueeseen samaistuminen			
Lähellä jotain puoluetta	0,188 (0,141)	0,147 (0,138)	
Ei lähellä mitään puoluetta (ref.)	-	-	
Sosiaalinen luottamus 0-10			
	0,158*** (0,033)	0,139*** (0,032)	
Lapsuudenkodin vaikutus poliittisiin mielipiteisiin			
Merkittävä vaikutus	0,027 (0,133)	-0,04 (0,13)	
Ei merkittävää vaikutusta (ref.)	-	-	
Sisäinen kansalaispätevyys			
Heikoin	-0,094 (0,2)	-0,042 (0,195)	
Heikohko	-0,182 (0,176)	-0,185 (0,173)	
Korkeahko (ref.)	-	-	
Korkein	-0,286 (0,233)	-0,217 (0,228)	
Ulkoisen kansalaispätevyys			
Heikoin	-0,78*** (0,19)	-0,588** (0,188)	
Heikohko	-0,487** (0,162)	-0,389* (0,159)	
Korkeahko (ref.)	-	-	
Korkein	0,228 (0,244)	0,14 (0,238)	
Arvio hallituksen toiminnasta			
Hyvä		0,126 (0,205)	
Huono (ref.)		-	
Arvio Suomen taloudellisesta tilanteesta			
Parantunut tai pysynyt samana		0,1 (0,142)	
Huonontunut (ref.)		-	
Arvio kansanedustajien pätevyydestä			
Päteviä		0,578*** (0,143)	
Epäpäteviä (ref.)		-	
Tyytyväisyys demokratian toimivuuteen			
Tyytyväinen		0,568*** (0,16)	
Tyytymätön (ref.)		-	
Voittajan äänestäminen			
Äänesti hallituspuoluetta		0,268* (0,129)	
Äänesti jotain muuta puoluetta (ref.)		-	
Selitysaste (Adj. R²)	-0,2 %	8,1 %	13,0 %
T-testien merkitsevyystasot:			
* p < 0,05; ** p < 0,01; *** p < 0,001			

Kun nuorten ja yli 30-vuotiaiden regressioanalyyssejä verrataan kokonaisuutena keskenään, voidaan huomata, että vaikka nuorten malli selittää yli 30-vuotiaiden mallia paremmin luottamuksen vaihtelua, jää tilastollisesti merkitsevien muuttujien määrä pienemmäksi nuorten kohdalla. Nuorten kohdalla luottamukseen eduskuntaa kohtaan näyttäisi vaikuttavan yli 30-vuotiaista poiketen se, kuinka paljon keskustelelee politiikasta. Kiinnostuneisuus ja tyytyväisyys demokratian toimivuuteen vaikuttavat molemmissa ryhmissä, mutta useat yli 30-vuotiaiden kohdalla tilastollisesti merkitsevät muuttujat, kuten ulkoinen kansalaispätevyys ja sosiaalinen luottamus, eivät nouse esiin nuorten kohdalla. Hieman yllättäen sisäinen kansalaispätevyys tai arvio Suomen taloudellisesta tilanteesta eivät ole tilastollisesti merkitseviä kummassakaan ikäryhmässä.

Regressiodiagnostiikan puolesta kumpikin malli näyttää sopivan aineistoon melko hyvin, sillä normaalista suuremmin poikkeavia arvoja ei löydy. Multikollinearisuutta malleissa ei juuri esiinny, sillä pääosin Variance Inflation Factor (VIF) -arvot⁴ ovat yhden paikkeilla. Yli 30-vuotiaiden mallissa suurimmatkaan VIF-arvot eivät ylitä kahta, ja nuortenkin mallissa niitä on vain muutamia. Nuorten mallissa eniten keskenään korreloivat koulutusmuuttujan lyhyen ammatillisen koulutuksen suorittaneet ja ilman ammatillista koulutusta olevat. Näidenkin kohdalla VIF-arvot eivät ole kuitenkaan yli 2,5 tasolla eivätkä toleranssiarvot⁵ poikkeaa normaalista, joten varsinaisesta multikollinearisuusongelmasta ei tarvitse huolestua.

Poikkeavat havainnot saattavat heikentää mallin sopivuutta, sillä ne vinouttavat aineistoa. Nuoremman ikäryhmän mallissa kaikki standardoitujen residuaalien arvot pysyvät maltillisina, sillä yhdenkään havaintoyksikön arvo ei ylitä kolmea. Yli kahden suuruisia residuaalejakin löytyy vain muutamilta havaintoyksiköiltä. Yli 30-vuotiaiden aineistossa yli kahden standardoituja residuaaleja on jonkin verran enemmän, mutta ottaen huomioon havaintoyksikköjen suuremman määrän tässä ikäryhmässä, suurehkoja residuaaleja on suhteellisesti niin vähän, että niillä on tuskin vaikutusta malliin. Tämän lisäksi yli 30-vuotiaiden mallissa kolmen havaintoyksikön kohdalla residuaali ylittää muutamalla desimaalilla arvon 3,29. Havaintoyksiköiden suuri määrä huomioon ottaen on kuitenkin perustellumpaa jättää kyseiset vastaajat aineistoon kuin manipuloida aineistoa poistamalla ne. Standardoitujen DFFit

⁴ Ideaalitulanteessa VIF-arvot eivät ylitä paljolla 1, selvästi yli 2 ylittäviin arvoihin on syytä kiinnittää huomiota, sillä ne voivat olla merkki multikollinearisuusongelmista (Field 2013).

⁵ Pienet toleranssiarvot voivat olla merkki multikollinearisuusongelmasta, alle 0,1 arvoista on syytä huolestua (Field 2013).

-arvojen ja Cook's distance -arvojen ollessa hyvin lähellä nollaa⁶, ei yksittäisten havaintojen vinouttava vaikutus mallin regressiokertoimiin ole myöskään kohtuuton.

Muuttujien välinen homoskedastisuus toteutuu molemmissa regressiomalleissa, eli muuttujien virhetermien varianssit pysyvät lähes samana toisen muuttujan eri luokissa. Homoskedastisuus voidaan todeta, kun sirontakuviot asettuvat suunnilleen pilvimäiseksi kuvioksi nollapisteen ympärille. Durbin-Watson testien arvojen⁷ ollessa 1,94 (18–29 v.) ja 2,06 (yli 30 v.) ei myöskään autokorrelaatiota eli virhetermien keskinäistä korrelaatiota esiinny. Kuvioiden perusteella molemmissa malleissa residuaalit noudattavat hyvin normaalijakaumaa, ja niiden keskiarvo on 0.

7.1.4. Luottamus poliitikkoihin

Taulukossa 7 tarkastellaan puolestaan tekijöitä, jotka vaikuttavat 18–29-vuotiaiden luottamukseen poliitikkoja kohtaan. Myös luottamuksessa poliitikkoja kohtaan ensimmäisessä mallissa tilastollisesti merkitsevä muuttuja on ammatillinen koulutus. Ammatillisen koulutuksen suorittaneet luottavat keskimäärin vähemmän poliitikkoihin kuin korkeakoulutetut, joskin muuttuja ei pysy tilastollisesti merkitseväksi lisättäessä muuttujia. Pelkät sosiodemografiset muuttujat selittävät luottamusta poliitikkoihin heikosti selityksasteen jäädessä alle neljään prosenttiin.

Poliittista kiinnittymistä mittaavien muuttujien lisäämisen myötä selityksaste nousee hieman yli 10 prosenttiin. Tilastollisesti merkitseviä muuttujia nuorten luottamuksessa poliitikkoja kohtaan näyttää olevan vielä vähemmän kuin nuorten luottamuksessa eduskuntaa kohtaan, sillä regressioanalyysin toisen mallin muuttujista vain ulkoisen kansalaispätevyyden heikoin luokka on merkitsevä. Omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa vähiten uskovat luottavat poliitikkoihin keskimäärin vähemmän ($\beta = -2,395$) kuin ne, jotka uskovat vaikutusmahdollisuuksiinsa toiseksi eniten.

⁶ Sekä Cook's distance että DFFit-arvot ovat ideaalitalanteessa hyvin lähellä arvoa 0, jotta yksittäisen havaintoyksikön vaikutus malliin olisi mahdollisimman pieni (Field 2013).

⁷ Durbin-Watson-testin ideaaliarvo on 2, jolloin autokorrelaatiota ei esiinny. Alle 1 ja yli 3 arvot voivat olla merkki vakavasta autokorrelaationgelmosta (Field 2013).

Eniten regressioanalyysin selitysaste nousee kolmannen mallin kohdalla eli lisättäessä institutionaalista suoriutumista mittaavat muuttujat. Lopullisen mallin selitysaste on lähes 20 prosenttia, mutta nuorten luottamusta poliitikkoihin selittävät tilastollisesti merkitsevästi vain kiinnostus politiikkaa kohtaan ja tyytyväisyys demokratian toimivuuteen. Edellisen mallin ulkoinen kansalaispätevyys ei viimeisessä mallissa selitä luottamusta tilastollisesti merkitsevästi. Poliitikasta eniten kiinnostuneet luottavat keskimäärin yli yhden yksikön enemmän ($\beta=1,168$) poliitikkoihin kuin poliitikasta toiseksi eniten kiinnostuneiden luokkaan sijoittuvat. Saman verran enemmän ($\beta=1,182$) luottavat myös demokratian toimivuuteen tyytyväiset kuin tyytymättömät. Mielenkiintoista verrattuna nuorten luottamukseen eduskuntaa kohtaan on, että poliittisen keskustelun määrä ei vaikuta luottamuksessa poliitikkoihin, vaikka eduskunnan kohdalla harvoin tai ei koskaan poliitikasta keskustelu lisäsi luottamusta verrattuna usein tai päivittäin keskusteleviin.

Taulukko 7. 18–29-vuotiaiden luottamus poliitikkoihin. Lineaarinen regressioanalyysi. Suluissa regressiokertoimien keskivirheet.

	Malli 1	Malli 2	Malli 3
Vakio	6,871** (2,268)	5,865* (2,451)	4,062 (2,414)
Ikä 18–29	-0,044 (0,088)	-0,061 (0,093)	-0,035 (0,089)
Sukupuoli			
Nainen	-0,153 (0,419)	0,243 (0,487)	0,15 (0,487)
Mies (ref.)	-	-	-
Koulutus			
Ei ammatillista koulutusta	-0,686 (0,568)	-0,626 (0,569)	-0,34 (0,566)
Lyhyt ammatillinen koulutus	-2,088** (0,656)	-0,885 (0,861)	-0,835 (0,821)
Opistoasteen koulutus	0,369 (0,79)	0,659 (0,836)	0,868 (0,833)
Korkeakoulutus (ref.)	-	-	-
Asuinalue			
Kaupungin keskusta (ref.)	-	-	-
Esikaupunki/lähiö	-0,349 (0,44)	-0,014 (0,476)	-0,286 (0,476)
Kuntakeskus/taajama	0,156 (0,676)	0,23 (0,697)	-0,187 (0,671)
Haja-asutusalue	0,429 (1,342)	0,059 (1,419)	-0,218 (1,385)
Siviilisäätty			
Naimisissa	0,325 (0,765)	0,224 (0,806)	0,276 (0,769)
Avoliitossa	-0,031 (0,476)	0,057 (0,477)	0,211 (0,48)
Naimaton (ref.)	-	-	-
Poliittinen kiinnostuneisuus			
Korkein		1,085 (0,605)	1,168* (0,578)
Korkeahko (ref.)		-	-
Matalahko		-0,718 (0,699)	-0,43 (0,718)
Matalin		-1,024 (2,362)	-1,013 (2,37)
Poliittinen osallistuminen			
Ei yhdelläkään tavalla		0,168 (0,639)	0,114 (0,611)
Yhdellä tai kahdella tavalla		-0,212 (0,504)	-0,172 (0,481)
Kolmella tai useammalla tavalla (ref.)		-	-

Politiikasta keskustelu			
Keskustelee usein tai päivittäin (ref.)		-	-
Keskustelee joskus	0,719 (0,574)		0,663 (0,551)
Keskustelee harvoin tai ei koskaan	1,447 (0,774)		1,074 (0,761)
Puolueeseen samaistuminen			
Lähellä jotain puoluetta	0,418 (0,517)		0,364 (0,491)
Ei lähellä mitään puoluetta (ref.)	-		-
Sosiaalinen luottamus 0-10			
	0,005 (0,11)		-0,083 (0,108)
Lapsuudenkodin vaikutus poliittisiin mielipiteisiin			
Merkittävä vaikutus	0,151 (0,49)		0,252 (0,49)
Ei merkittävää vaikutusta (ref.)	-		-
Sisäinen kansalaispätevyys			
Heikoin	0,24 (0,76)		0,131 (0,729)
Heikohko	0,244 (0,555)		0,51 (0,541)
Korkeahko (ref.)	-		-
Korkein	0,531 (0,798)		0,937 (0,786)
Ulkoisen kansalaispätevyys			
Heikoin	-2,395** (0,859)		-1,195 (0,903)
Heikohko	0,072 (0,495)		0,183 (0,474)
Korkeahko (ref.)	-		-
Korkein	0,869 (0,772)		0,493 (0,742)
Arvio hallituksen toiminnasta			
Hyvä			0,754 (0,607)
Huono (ref.)			-
Arvio Suomen taloudellisesta tilanteesta			
Parantunut tai pysynyt samana			0,037 (0,462)
Huonontunut (ref.)			-
Arvio kansanedustajien pätevyydestä			
Päteviä			0,918 (0,481)
Epäpäteviä (ref.)			-
Tyytyväisyys demokratian toimivuuteen			
Tyytyväinen			1,182* (0,502)
Tyytymätön (ref.)			-
Voittajan äänestäminen			
Äänesti hallituspuoluetta			-0,21 (0,422)
Äänesti jotain muuta puoluetta (ref.)			-
Selitysaste (Adj. R²)	3,6 %	10,3 %	19,7 %
T-testien merkitsevyystasot:			
* p < 0,05; ** p < 0,01; *** p < 0,001			

Yli 30-vuotiaiden kohdalla luottamuksessa poliitikkoja kohtaan käytetään edelleen samaa regressiomallia kuin edellisissä, ja tulokset ovat nähtävissä taulukossa 8. Sosiodemografiset muuttujat sisältävässä ensimmäisessä mallissa yksikään muuttujista ei ole tilastollisesti merkitsevä, eivätkä ne selitä lainkaan selitettävän muuttujan vaihtelua (Adj. R²= -0,1 %). Poliittista kiinnittymistä mittaavat muuttujat sen sijaan nostavat mallin selitysastetta eniten, lähes kymmenen prosenttia. Verrattuna nuoriin yli 30-vuotiailla luottamuksessa poliitikkoihin tilastollisesti merkitseviä muuttujia ovat ulkoisen kansalaispätevyyden lisäksi sisäinen

kansalaispätevyys, sosiaalinen luottamus ja poliittinen osallistuminen. Toisen mallin tilastollisesti merkitsevät muuttujat pysyvät myös merkitsevinä kolmannessa mallissa.

Institutionaalista suoriutumista mittaavien kolmannen mallin muuttujien lisääminen nostaa selitystasetta lähes viidellä prosenttiyksiköllä 14,3 prosenttiin, mutta ei kasvata sitä yhtä paljon kuin poliittista kiinnittymistä mittaavien muuttujien lisääminen kasvatti. Viimeisessä mallissa tilastollisesti merkitseviä muuttujia ovat edellisen mallin muuttujien lisäksi ikä, arvio kansanedustajien pätevydestä, tyytyväisyys demokratian toimivuuteen ja hallituspuolueen äänestäminen. Kaiken kaikkiaan luottamuksessa poliitikkoja kohtaan tilastollisesti merkitseviä selittäviä muuttujia on paljon enemmän yli 30-vuotiailla kuin 18–29-vuotiailla. Yli 30-vuotiaiden kohdalla iän lisääntyessä vuodella luottamus poliitikkoja kohtaan nousee keskimäärin 0,012 yksikköä. Myös korkeampi sosiaalinen luottamus ($\beta=0,173$), kansanedustajien arvioiminen päteviksi ($\beta=0,386$), tyytyväisyys demokratian toimivuuteen ($\beta=0,728$) ja hallitukseen menneen puolueen äänestäminen ($\beta=0,3030$) vaikuttavat luottamukseen poliitikkoja kohtaan positiivisesti. Lisäksi mitä heikommaksi vastaaja kokee omat vaikutusmahdollisuutensa, sitä vähemmän tämä keskimäärin luottaa poliitikkoihin verrattuna niihin, jotka sijoittuvat toiseksi korkeimman ulkoisen kansalaispätevyyden luokkaan. Mielenkiintoisesti luottamuksessa poliitikkoja kohtaan myös sisäinen kansalaispätevyys on tilastollisesti merkitsevä ja vieläpä siten, että korkeimpaan sisäisen kansalaispätevyyden luokkaan sijoittuvat luottavat keskimäärin toiseksi korkeimpaan luokkaan sijoittuvia vähemmän poliitikkoihin ($\beta= -0,498$). Toisin sanoen väitteen ”Joskus politiikka vaikuttaa niin monimutkaiselta, että minun on vaikea ymmärtää, mitä on tekeillä” kanssa täysin eri mieltä olevat luottavat poliitikkoihin vähemmän kuin jokseenkin eri mieltä olevat. Myös poliittisen osallistumisen kohdalla vaikutussuunta on sama: viimeisen neljän vuoden ne, jotka eivät olleet osallistuneet yhteenkään osallistumismuotoon, luottavat enemmän poliitikkoihin kuin vähintään kolmella eri tavalla osallistuneet ($\beta=0,413$).

Taulukko 8. Yli 30-vuotiaiden luottamus poliitikkoihin. Lineaarinen regressioanalyysi. Suluissa regressiokertoimien keskivirheet.

	Malli 1	Malli 2	Malli 3
Vakio	5,09*** (0,35)	3,907*** (0,441)	2,941*** (0,465)
Ikä	0,009 (0,005)	0,01 (0,005)	0,012* (0,005)
Sukupuoli			
Nainen	0,1 (0,145)	0,037 (0,143)	0,014 (0,14)
Mies (ref.)	-	-	-

Koulutus			
Ei ammatillista koulutusta	-0,181 (0,215)	0,112 (0,214)	0,143 (0,209)
Lyhyt ammatillinen koulutus	-0,139 (0,198)	0,106 (0,201)	0,081 (0,196)
Opistoasteen koulutus	-0,245 (0,195)	-0,134 (0,19)	-0,115 (0,186)
Korkeakoulutus (ref.)	-	-	-
Asuinalue			
Kaupungin keskusta (ref.)	-	-	-
Esikaupunki/lähiö	0,082 (0,166)	0,039 (0,159)	0,013 (0,155)
Kuntakeskus/taajama	-0,25 (0,203)	-0,352 (0,198)	-0,325 (0,193)
Haja-asutusalue	0,041 (0,354)	-0,151 (0,34)	-0,171 (0,333)
Siviilisäät			
Naimisissa	-0,016 (0,157)	-0,026 (0,151)	-0,056 (0,148)
Avoliitossa	-0,125 (0,258)	-0,287 (0,247)	-0,281 (0,242)
Naimaton (ref.)	-	-	-
Poliittinen kiinnostuneisuus			
Korkein		0,084 (0,183)	0,021 (0,179)
Korkeahko (ref.)		-	-
Matalahko		-0,308 (0,206)	-0,334 (0,201)
Matalin		-0,671 (0,405)	-0,686 (0,395)
Poliittinen osallistuminen			
Ei yhdelläkään tavalla		0,572** (0,187)	0,413* (0,185)
Yhdellä tai kahdella tavalla		0,404* (0,172)	0,33 (0,169)
Kolmella tai useammalla tavalla (ref.)		-	-
Politiikasta keskustelu			
Keskustelee usein tai päivittäin (ref.)		-	-
Keskustelee joskus		-0,068 (0,178)	-0,105 (0,174)
Keskustelee harvoin tai ei koskaan		0,09 (0,223)	0,032 (0,218)
Puolueeseen samaistuminen			
Lähellä jotain puoluetta		0,095 (0,15)	0,058 (0,147)
Ei lähellä mitään puoluetta (ref.)		-	-
Sosiaalinen luottamus 0-10		0,193*** (0,035)	0,173*** (0,035)
Lapsuudenkodin vaikutus poliittisiin mielipiteisiin			
Merkittävä vaikutus		-0,011 (0,142)	-0,095 (0,139)
Ei merkittävää vaikutusta (ref.)		-	-
Sisäinen kansalaispätevyys			
Heikoin		-0,089 (0,213)	-0,017 (0,208)
Heikohko		-0,122 (0,188)	-0,099 (0,184)
Korkeahko (ref.)		-	-
Korkein		-0,562* (0,249)	-0,498* (0,243)
Ulkoinen kansalaispätevyys			
Heikoin		-0,897*** (0,202)	-0,721*** (0,2)
Heikohko		-0,436* (0,173)	-0,347* (0,17)
Korkeahko (ref.)		-	-
Korkein		0,499 (0,26)	0,405 (0,254)
Arvio hallituksen toiminnasta			
Hyvä			0,281 (0,219)
Huono (ref.)			-
Arvio Suomen taloudellisesta tilanteesta			
Parantunut tai pysynyt samana			0,173 (0,152)
Huonontunut (ref.)			-

Arvio kansanedustajien pätevydestä			
Päteviä			0,386* (0,153)
Epäpäteviä (ref.)			-
Tyytyväisyys demokratian toimivuuteen			
Tyytyväinen			0,728*** (0,171)
Tyytymätön (ref.)			-
Voittajan äänestäminen			
Äänesti hallituspuoluetta			0,303* (0,137)
Äänesti jotain muuta puoluetta (ref.)			-
Selitysaste (Adj. R²)	-0,1 %	9,6 %	14,3 %
T-testien merkitsevyystasot:			
* p < 0,05; ** p < 0,01; *** p < 0,001			

Kaiken kaikkiaan tulosten perusteella sekä luottamuksessa eduskuntaan että poliitikkoihin tilastollisesti merkitseviä selittäviä muuttujia on nuorten kohdalla selvästi vähemmän kuin yli 30-vuotiailla. Nuorten poliittista luottamusta eivät näytä selittävän yleensä vahvoiksi selittäjiksi todetut muuttujat kuten sosiaalinen luottamus, sisäinen kansalaispätevyys tai edes arvio kansanedustajien pätevydestä. Jos verrataan nuorten ikäryhmän välisiä tuloksia eduskunnan ja poliitikkojen välillä, huomataan, että poliittinen kiinnostuneisuus ja tyytyväisyys demokratiaan ovat molemmissa tapauksissa luottamukseen vaikuttavia tekijöitä. Sen sijaan eduskunnan kohdalla harvoin tai ei koskaan tapahtuva keskustelu politiikasta lisää luottamusta, mikä ei kuitenkaan päde poliitikkoihin kohdistuvaan luottamukseen. Yli 30-vuotiaiden kohdalla eroavaisuudet luottamuksessa eduskunnan ja poliitikkojen välillä näkyivät siinä, että poliittinen kiinnostuneisuus lisäsi luottamusta vain eduskunnan kohdalla, kun taas sisäinen kansalaispätevyys vain poliitikkojen kohdalla. Samoin vain luottamuksessa eduskuntaan koulutus nousi tilastollisesti merkitseväksi tekijäksi. Nuorten kohdalla voidaan myös todeta, että institutionaalista suoriutumista mittaavien muuttujien lisääminen regressiomalliin lisää selitystasetta enemmän luottamuksessa poliitikkoja kuin eduskuntaa kohtaan. Tästä voidaan päätellä, että poliittisen kiinnittymisen mittarit vaikuttavat enemmän eduskuntaan kohdistuvaan luottamukseen ja instituutioiden suoriutumista mittaavat kysymykset enemmän poliitikkoihin kohdistuvaan luottamukseen.

Regressiodiagnostiikan osalta myöskään luottamuksessa poliitikkoihin ei juurikaan nouse esiin huolestuttavia arvoja, eli mallit sopivat aineistoon melko hyvin. Yli 30-vuotiaiden mallissa multikollineaarisuutta ei esiinny VIF-arvojen jäädessä noin 1 ja 1,5 välille. Myöskin toleranssiarvot ovat normaalilla tasolla. Nuorten kohdalla tilanne on samanlainen kuin tarkasteltaessa luottamusta eduskuntaan, eli suurimmassa osassa muuttujia VIF-arvot ovat 1 ja

1,5 välillä, joskin muutamien muuttujien kohdalla arvot menevät hieman yli kahden. Toleranssiarvot pysyvät silti hyvällä tasolla näidenkin yksittäisten muuttujien kohdalla. Suurimmat VIF-arvot löytyvät lyhyen ammatillisen koulutuksen suorittaneiden ja ilman koulutusta olevien kohdalla, mutta ovat silti 2,5 tasolla eivätkä vaikuta koko mallin vakauteen.

Standardoidut residuaalit eivät aiheuta myöskään näissä tarkasteluissa suurempia ongelmia. Nuorten kohdalla havaintoyksiköitä, joiden standardoitu residuaali ylittää kahden, on vain kolme, eivätkä ne aiheuta vääristymiä malliin. Yli 30-vuotiaiden suuremmasta määrästä johtuen heidän kohdallaan myös yli kahden residuaaleja löytyy enemmän, ja 3,29 arvon ylittäviä havaintoyksiköitäkin neljä. Edelleen Cook's distance ja DFFit-arvojen perusteella näiden yksittäisten havaintojen vaikutus ei kuitenkaan vaikuta kohtuuttomalta, joten niiden poistamisen sijaan on parempi vaihtoehto jättää ne aineistoon.

Myös virhetermien varianssien yhtäsuuruus eli homoskedastisuus toteutuu analyyseissa. Yli 30-vuotiaiden kohdalla sirontakuvio asettuu nollapisteen ympärille hyvin tasaiseksi pilveksi, ja myös nuorten kohdalla vastaukset keskittyvät nollapisteen ympärille, joskaan ei aivan yhtä symmetrisesti kuin vanhempien vastaajien kohdalla. Virhetermit eivät korreloi keskenään Durbin-Watson-testien arvojen ollessa 2,083 (18–29 v.) ja 2,126 (yli 30 v.). Residuaalien osalta voidaan tehdä normaalijakaumaoletus, ja residuaalien keskiarvo on oletetusti 0.

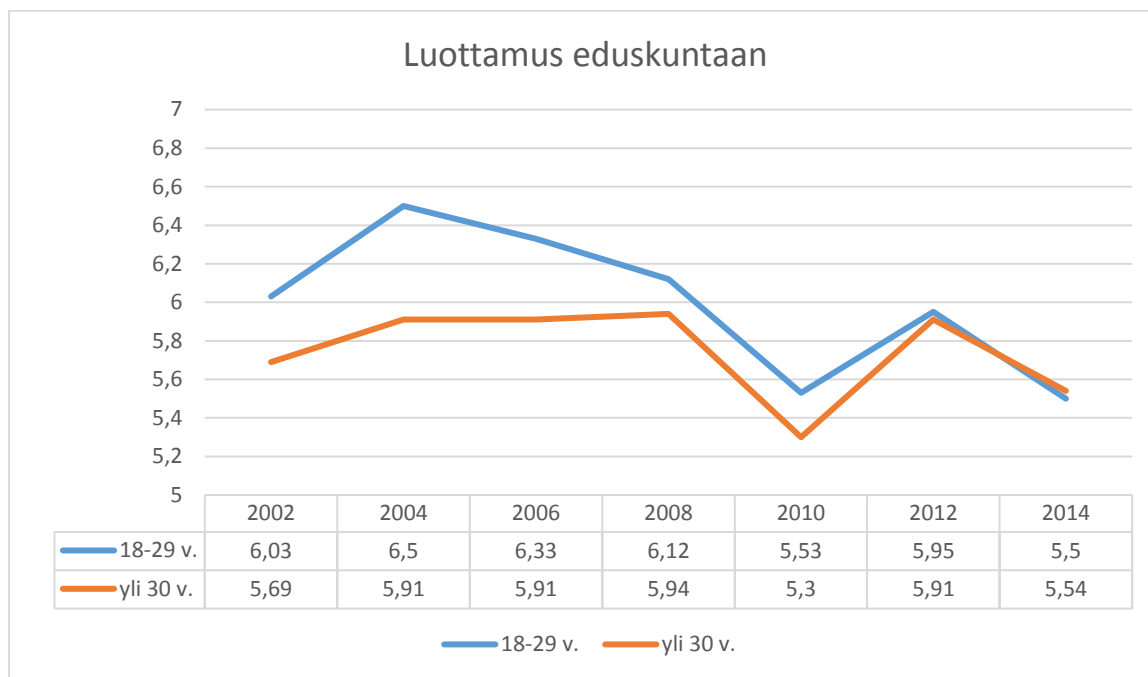
7.2. Ajallinen vertailu

7.2.1. Luottamuksen tason muutos ja muuttujien kuvailu

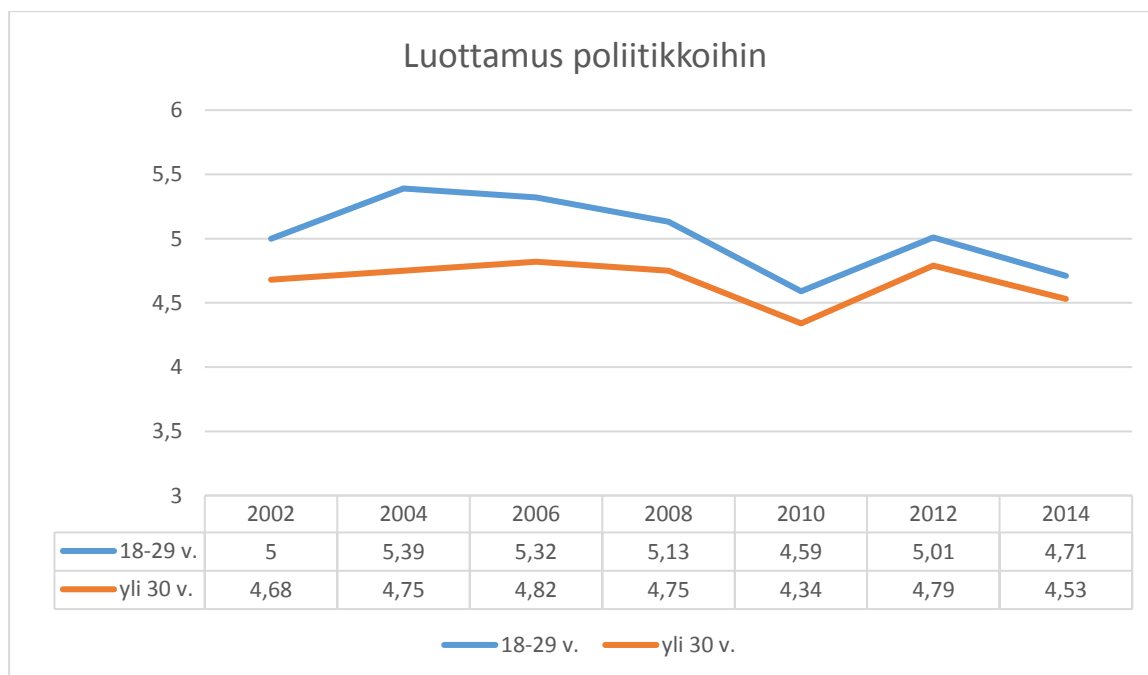
Kuvioista 5 ja 6 nähdään suomalaisten keskimääräisen luottamuksen vaihtelu vuosien 2002 ja 2014 välillä. Kuviossa 5 on kuvattuna luottamus eduskuntaan ja kuviossa 6 luottamus poliitikkoihin. Kansalaisten luottamus eduskuntaa kohtaan on korkeampaa kuin poliitikkoja kohtaan koettu luottamus, ja keskiarvot ovatkin pääsääntöisesti lähes yhden yksikön pienempiä poliitikkojen kuin eduskunnan kohdalla. Tältä osin ESS-aineisto mukailee eduskuntavaalitutkimusaineiston tuloksia, vaikka muuten keskiarvot ovatkin matalampia. Eduskuntavaalitutkimusaineistoista poiketen European Social Survey -aineistojen perusteella nuorten luottamus on kuitenkin vanhempaa aikuisväestöä korkeampaa, joskin myös ESS-aineistossa erot ovat kaventuneet viime vuosikymmenen aikana. Varsinkin luottamuksessa eduskuntaa kohtaan nuorten luottamuksen taso on laskenut nopeammin suhteessa aikuisväestöön, sillä uusimmassa ESS-aineistossa nuorten luottamuksen keskiarvo on aavistuksen pienempi kuin vanhempien. Myös luottamuksessa poliitikkoihin nuorten ja aikuisväestön välinen ero on kaventunut, mutta nuorten luottamus on edelleen aikuisväestöä korkeammalla tasolla.

Molempien luottamusindikaattorien kumpaakin ikäryhmää tarkasteltaessa on myös havaittavissa samat trendit: 2000-luvun alussa luottamuskeskiarvot ovat korkeita, ja matalammillaan luottamus on vuoden 2010 aineistossa talouskriisin jälkeen. Kiinnostavinta lienee kuitenkin kuviossa 5 esiintyvä nuorten luottamuksen lasku: vielä 2000-luvun nuorten luottamuskeskiarvot olivat selvästi aikuisväestöä korkeammalla, kun taas 2010-luvulla nuorten luottamus on viimeisimpien tulosten mukaan laskenut vähintäänkin aikuisväestön kanssa samalle tasolle.

Kuvio 5. Luottamus eduskuntaan. European Social Survey 2002–2014.

Kuvio 6. Luottamus poliitikkoihin. European Social Survey 2002–2014.

Ajallista muutosta selittävien regressioanalyysien muuttujat ovat keskenään täysin samanlaisia ja mukailevat mahdollisuuksien mukaan samaa mallia, jota käytettiin eduskuntavaalitutkimuksessa. European Social Survey -aineistoista puuttuvat kuitenkin sisäistä ja ulkoista kansalaispätevyyttä mittaavat kysymykset, politiikasta keskustelun säännöllisyys, lapsuudenkodin vaikutus poliittisiin mielipiteisiin sekä arvio kansanedustajien pätevyydestä.

Selitettävä muuttuja poliittinen luottamus eduskuntaa kohtaan on 0–10-asteikollinen jatkuva muuttuja. Sosiodemografisina tekijöinä ovat ikä (vaihteluväli 18–29), sukupuoli, koulutus, asuinpaikka ja siviilisääty. Poikkeavasta eduskuntavaalitutkimuksen kysymyksenasettelusta johtuen koulutus on ESS:iin perustuvissa analyyseissa koodattu kolmiluokkaiseksi muuttujaksi, jossa vaihtoehtoina ovat ei ammatillista koulutusta, lyhyt ammatillinen koulutus ja korkeakoulutus (referenssikategoria). Asuinpaikka on neliluokkainen (keskusta, lähiö, taajama, haja-asutusalue) dummymuuttuja, jossa referenssikategoriana on keskustassa asuvat. Siviilisääty on jaettu kahteen luokkaan: naimisissa oleviin ja naimattomiin.

Poliittiseksi kiinnittymiseksi nimetty blokki sisältää neliluokkaisen muuttujan kiinnostuksesta politiikkaan, poliittisen osallistumisen, puolueeseen samaistumisen sekä sosiaalisen luottamuksen muuttujat. Poliittisen osallistumisen muuttuja on summamuuttuja seitsemän eri osallistumisen muotoa käsittävästä kysymyspatterista, jossa osallistumismuotoja ovat: yhteydenotto poliitikkoon tai valtion tai kunnan virkamieheen, toimiminen puolueessa tai poliittisessa ryhmässä, toimiminen muussa järjestössä tai yhdistyksessä, kampanjatuotteiden kuten rintamerkkien tai tarrojen käyttäminen, kansalaisadressin tai -vetoimuksen allekirjoittaminen, osallistuminen lailliseen mielenosoitukseen sekä tiettyjen tuotteiden boikotoiminen. Tästä edelleen osallistumisen muuttuja on jaettu kolmeen eri kategoriaan: niihin, jotka eivät ole osallistuneet yhdelläkään mainitulla tavalla viimeisen vuoden aikana, niihin, jotka ovat osallistuneet yhdellä mainitusta tavoista sekä niihin, jotka ovat osallistuneet kahdella tai useammalla tavalla. Puolueisiin samaistumista mitataan kysymyksellä ”Tuntuuko jokin poliittinen puolue Teistä läheisemmältä kuin muut puolueet?”. Sosiaalisen luottamuksen 0–10-asteikollinen mittari on sama kuin eduskuntavaalitutkimuksessa (”Voiko mielestänne ihmisiin luottaa, vai onko niin, ettei ihmisten suhteen voi olla liian varovainen?”).

Institutionaalisen suoriutumisen blokki sisältää kolme 0–10-asteikollista muuttujaa, joita ovat arvio hallituksen toiminnasta, Suomen taloudellista tilasta sekä demokratian toimivuudesta. European Social Survey -kierroksilla kysymyksenasettelut ovat ”Kuinka tyytyväinen olette siihen, miten Suomen nykyinen hallitus hoitaa tehtävänsä?”, ”Kuinka tyytyväinen kaiken kaikkiaan olette tämän hetkiseen taloudelliseen tilanteeseen Suomessa?” sekä ”Kuinka tyytyväinen olette siihen, kuinka demokratia toimii Suomessa?”. Hallituspuolueen äänestäminen on edelleen tässäkin tutkimuksen vaiheessa muodostettu edellisissä eduskuntavaaleissa äänestetyt puolueen ja hallituksen muodostaneiden puolueiden avulla.

7.2.2. Nykytilanne

Ensimmäisen sosiodemografiset tekijät sisältävän mallin mukaan nuorten poliittiseen luottamukseen vaikuttavia tilastollisesti merkitseviä tekijöitä ovat lyhyt ammatillinen koulutus ja asuminen lähiössä tai esikaupunkialueella (ks. taulukko 9). Verrattuna siihen, että nuorella on korkeakoulutus, on lyhyen ammatillisen koulutuksen saaneiden nuorten poliittinen luottamus keskimäärin 1,1 yksikköä matalampaa. Myös lähiössä asuvien nuorten poliittinen luottamus on reilu puoli yksikköä matalampaa kuin keskustassa asuvien. Sosiodemografiset muuttujat eivät ole yksinään riittäviä selittämään poliittista luottamusta, sillä selitysaste jää seitsemään prosenttiin.

Toisen mallin poliittista kiinnittymistä mittaavien muuttujien lisäämisen jälkeen selitysaste nousee 13,9 prosenttiin. Tämän mallin kohdalla uusia tilastollisesti merkitseviä muuttujia ovat poliittinen kiinnostus, poliittinen osallistuminen ja sosiaalinen luottamus. Sosiodemografisten muuttujien kohdalla vaikutussuunta on sama kuin ensimmäisessä mallissa, joskin vaikutuksen suuruus pienempi. Matalahko (toiseksi vähiten kiinnostuneiden luokka) poliittinen kiinnostus indikoi noin 0,6 yksikköä matalampaa luottamusta kuin korkeahko (toiseksi eniten kiinnostuneiden luokka). Poliittisen osallistumisen osalta suunta on päinvastainen: vähäinen osallistuminen indikoi korkeampaa luottamusta. Niillä vastaajilla, jotka eivät olleet vaikuttaneet viimeisen vuoden aikana yhdelläkään osallistumistavalla, oli keskimäärin 0,7 yksikköä korkeampi poliittinen luottamus kuin niillä, jotka olivat osallistuneet vähintään kahdella eri tavalla. Odotetusti myös korkea sosiaalinen luottamus ennustaa korkeampaa poliittista luottamusta.

Kolmannessa mallissa, joka sisältää kaikki tutkimukseen valitut muuttujat, selitysaste nousee jopa 39,4 prosenttiin. Toisin sanottuna kaikki muuttujat selittävät yhdessä poliittisen luottamuksen vaihtelusta lähes 40 prosenttia, mitä voidaan pitää yhteiskuntatieteissä melko korkeana. Toisaalta kaikki aikaisempien mallien muuttujat eivät saa enää tässä vaiheessa tilastollista merkitsevyyttä. Esimerkiksi sosiodemografiset muuttujat eivät näytä olevan tilastollisesti merkitseviä nuorten poliittiseen luottamukseen vaikuttavia tekijöitä. Hieman yllättäen myös poliittinen osallistuminen ja sosiaalinen luottamus eivät saa tässä mallissa tilastollista merkitsevyyttä. Matalahko poliittinen kiinnostuneisuus ennustaa kuitenkin edelleen noin 0,6 yksikköä matalampaa poliittista luottamusta kuin korkeahko poliittinen kiinnostuneisuus. Lisäksi viimeiseen malliin lisätyt muuttujat tyytyväisyys hallitukseen ja

tyytyväisyys demokratian toimivuuteen näyttävät lisäävän nuorten poliittista luottamusta ($\beta=0,241$ ja $\beta=0,322$). Toisin sanottuna yksi yksikkö tyytyväisyyttä hallitukseen lisää nuoren poliittista luottamusta keskimäärin 0,2 yksikköä. Ainakin selityksasteen perusteella institutionaalista suoriutumista mittaavat muuttujat selittävät siis eniten nuorten poliittista luottamusta.

Taulukko 9. Nuorten luottamukseen eduskuntaa kohtaan vaikuttavat tekijät. European Social Survey 2012–2014. Suluissa regressiokertoimien keskivirheet.

	Malli 1	Malli 2	Malli 3
Vakio	9,54*** (1,428)	7,16*** (1,555)	2,008 (1,418)
Ikä 18–29	-0,089 (0,051)	-0,07 (0,05)	0,006 (0,043)
Sukupuoli			
Nainen	-0,46 (0,257)	-0,179 (0,26)	-0,114 (0,219)
Mies (ref.)	-	-	-
Koulutus			
Ei ammatillista koulutusta	-0,543 (0,37)	-0,465 (0,358)	-0,263 (0,302)
Lyhyt ammatillinen koulutus	-1,129*** (0,343)	-0,756* (0,3456)	-0,341 (0,294)
Korkeakoulutus (ref.)	-	-	-
Asuinalue			
Kaupungin keskusta (ref.)	-	-	-
Esikaupunki/lähiö	-0,634* (0,279)	-0,541* (0,274)	-0,143 (0,239)
Kuntakeskus/taajama	-0,736 (0,437)	-0,303 (0,435)	-0,017 (0,372)
Haja-asutusalue	-0,062 (0,547)	0,03 (0,533)	0,032 (0,452)
Sivillisääty			
Naimisissa	0,5 (1,324)	0,562 (1,286)	-0,128 (1,083)
Naimaton (ref.)	-	-	-
Poliittinen kiinnostuneisuus			
Korkein		0,668 (0,435)	0,364 (0,371)
Korkeahko (ref.)		-	-
Matalahko		-0,634* (0,302)	-0,635* (0,258)
Matalin		-0,886 (0,651)	-0,671 (0,554)
Poliittinen osallistuminen			
Ei yhdelläkään tavalla		0,744* (0,363)	0,342 (0,308)
Yhdellä tavalla		0,086 (0,293)	0,131 (0,246)
Kahdella tai useammalla tavalla (ref.)		-	-
Puolueeseen samaistuminen			
Lähellä jotain puoluetta		0,257 (0,299)	0,184 (0,254)
Ei lähellä mitään puoluetta (ref.)		-	-
Sosiaalinen luottamus 0–10		0,2** (0,077)	0,101 (0,066)
Tyytyväisyys hallitukseen 0–10			0,241** (0,081)
Tyytyväisyys Suomen talouden tilaan 0–10			0,042 (0,078)
Tyytyväisyys demokratian toimivuuteen 0–10			0,322*** (0,071)
Voittajan äänestäminen			
Äänesti hallituspuoluetta			0,042 (0,244)
Äänesti jotain muuta puoluetta (ref.)			-

Selitysaste (Adj. R²)	7,0 %	13,9 %	39,4 %
---	-------	--------	--------

T-testien merkitsevyytasot:

* p < 0,05; ** p < 0,01; *** p < 0,001

Regressiodiagnostiikan osalta mallin sopivuudessa aineistoon ei esiinny ongelmia. Selittävien muuttujien välinen korrelaatio ei ole liian suurta eli multikolinearisuutta mittaavat arvot ovat kohdillaan. VIF-arvoista vain ”ei ammatillista koulutusta” ja ”lyhyt ammatillinen koulutus” sekä tyytyväisyys hallitukseen ja talouteen korreloivat hieman muita muuttujia enemmän keskenään, mutta näidenkin kohdalla VIF-arvot ylittävät vain niukasti kahden eivätkä toleranssiarvot ole lähelläkään raja-arvoja (pienin 0,4).

Aineistoa mahdollisesti vinouttavia, yli kolmen meneviä standardoituja residuaaleja, ei löydy lainkaan. Koska suuremmin aineistosta poikkeavia arvoja ei ole, ei niillä ole vääristävää vaikutustakaan. Näin ollen yksittäisten havaintojen Cook’s distance ja standardoidut DFFit -arvot pysyttelevät lähellä nollaa. Virhetermit eli residuaalit noudattavat normaalijakaumaa, kuten pitää, ja residuaalien keskiarvo on 0. Virhetermien keskinäistä autokorrelaatiota mittaavan Durbin-Watson-testin ollessa 1,8 (ideaali 2) ei myöskään autokorrelaatiosta tarvitse huolestua. Homoskedastisuusoletuksen mukaan toisen muuttujan virhetermien varianssi on suunnilleen sama toisen muuttujan eri luokissa, mikä voidaan todeta pilvimäiseksi kuvioksi nollapisteen ympärille muodostuneesta sirontakuviosta.

Tulokset nuorten poliittiseen luottamukseen (eduskunta) vaikuttavista tekijöistä ovat melko samanlaiset sekä ESS- että eduskuntavaalitutkimusaineistoissa, vaikka muuttujat eivät olleet aivan identtisiä. Kummassakin aineistossa nuorten poliittiseen luottamukseen tilastollisesti merkitsevästi vaikuttavia selittäviä muuttujia ei ollut kuin muutama, joista yhteisiä olivat matalan poliittisen kiinnostuksen yhteys matalampaan poliittiseen luottamukseen sekä tyytyväisyyden demokratian toimivuuteen yhteys korkeampaan poliittiseen luottamukseen. ESS-aineistossa lisäksi tyytyväisyydellä hallituksen toimintaan oli yhteys korkeampaan poliittiseen luottamukseen ja eduskuntavaalitutkimusaineistossa harvoin tai ei koskaan tapahtuva politiikasta keskustelu oli yhteydessä korkeampaan poliittiseen luottamukseen verrattuna usein tai päivittäin yhteiskunnallisista asioista keskusteleviin. Suurin ero aineistojen välillä lienee se, että ESS-aineistossa kolmannen mallin selitysaste on selvästi eduskuntavaalitutkimusaineistoa korkeampi. Jostain syystä siis ESS-aineistolla tehdyssä analyysissä olevat muuttujat selittävät suuremman osan eduskuntaan kohdistuvan luottamuksen

vaihtelusta kuin eduskuntavaalitutkimuksessa olevat. Tässä kohtaa huomionarvoista on ainakin muuttujia koskevat erot ja ESS-aineistossa olevien puuttuvien havaintojen erittäin pieni määrä.

7.2.3. Tilanne 2002–2004

Nuorten poliittiseen luottamukseen vaikuttavat tekijät kymmenen vuotta aiemmassa aineistossa näkyvät taulukosta 10. Myöskin vuoden 2002–2004-aineiston ensimmäisen sosiodemografiset tekijät sisältävän mallin mukaan matala koulutus ennustaa matalampaa poliittista luottamusta, joskin tilastollisen merkitsevyyden saa ”ei ammatillista koulutusta” -luokka. Ilman ammatillista koulutusta olevilla nuorilla on lähes 2 yksikköä matalampi poliittinen luottamus kuin korkeakoulutuksen saaneilla. Muita tilastollisesti merkitseviä muuttujia ei tässä mallissa ole, ja selitysaste on vaivaiset 4,4 prosenttia.

Toisen mallin muuttujien lisäämisen jälkeen tilastollisesti merkitseviä muuttujia tulee kaksi lisää. Nuoret, joilla on matalahko poliittinen kiinnostus, luottavat keskimäärin vähemmän kuin politiikasta kiinnostuneet nuoret. Samoin sosiaalinen luottamus lisää melko huomattavastikin ($\beta=0,331$) nuorten poliittista luottamusta. Ensimmäisen ja toisen mallin osalta voidaan sanoa, että tulokset ovat hyvin samankaltaiset kuin vuoden 2012–2014 aineistossa. 2000-luvun alun aineistossa toisen mallin selitysaste on 16,9 prosenttia, joka on hieman korkeampi kuin kymmenen vuotta myöhemmän aineiston mukaan.

Kolmas malli, joka sisältää myös institutionaalista suoriutumista mittaavat muuttujat, näyttäisi myös 2000-luvun alun aineistossa selittävän nuorten poliittisen luottamuksen vaihtelua melko hyvin. Kaikki mallin muuttujat selittävät 37,3 prosenttia poliittisen luottamuksen vaihtelusta, mikä on noin kaksi prosenttiyksikköä vähemmän kuin uudemmassa vertailuaineistossa. Vanhemmassa aineistossa on kuitenkin enemmän tilastollisesti merkitseviä poliittiseen luottamukseen vaikuttavia tekijöitä, sillä myös sosiaalinen luottamus ja koulutus saavat tilastollisen merkitsevyyden. Ilman ammatillista koulutusta olevilla nuorilla on keskimäärin 1,3 yksikköä matalampi poliittinen luottamus kuin korkeakoulutetuilla nuorilla. Samoin mitä korkeampi sosiaalinen luottamus nuorella on, sitä enemmän tämä myös luottaa eduskuntaan ($\beta=0,331$). Samoja tilastollisesti merkitseviä luottamukseen vaikuttavia tekijöitä uuden aineiston kanssa ovat poliittinen kiinnostuneisuus, tyytyväisyys hallitukseen ja tyytyväisyys demokratian toimivuuteen. Vanhemmassa aineistossa poliittisen kiinnostuneisuuden kohdalla merkitsevyydet menevät kuitenkin siten, että nuorilla, jotka ovat kaikista kiinnostuneimpia

politiikasta, on 0,7 yksikköä korkeampi poliittinen luottamus kuin nuorilla, joilla on toiseksi korkein poliittinen kiinnostuneisuus. Sekä tyytyväisyys hallitukseen että demokratian toimivuuteen lisäävät poliittista luottamusta, joskin vanhemmassa aineistossa tyytyväisyys hallitukseen -muuttujan vaikutus ($\beta=0,403$) on vahvempi kuin tyytyväisyys demokratian toimivuuteen -muuttujan ($\beta=0,132$).

Vaikka pieniä eroja eri vuosikymmenten välisissä aineistoissa olikin, eivät ne olleet niin merkittäviä, että voitaisiin puhua luottamukseen vaikuttavien tekijöiden dramaattisesta muutoksesta. Toki uudemmassa aineistosta puuttui esimerkiksi sosiaalisen luottamuksen ja koulutuksen tilastollinen merkitsevyys suhteessa poliittiseen luottamukseen, mutta pääosin tulokset olivat samansuuntaisia. Toinen ero, joka aineistojen väliltä kuitenkin voidaan löytää, on eri mallien vaikutuksien suuruudet. 2000-luvun alun aineistossa poliittisen kiinnittymisen blokki saa suhteessa enemmän selitysvoimaa kuin 2010-luvun aineisto, kun taas 2010-luvun aineistossa institutionaalisen suoriutumisen blokki saa suuremman selitysvoiman. Tämä on linjassa toki myös sosiaalisen luottamuksen vaikutuksen pois jäämisen kanssa. Tulokset kertovat nuorten poliittisessä luottamuksessa tapahtuneen muutosta lähinnä sen suhteen, että vielä 2000-luvun alussa poliittisen kiinnittymisen mittareilla oli suurempi vaikutus, kun taas 2010-luvulla institutionaalisen suoriutumisen merkitys on korostunut entisestään.

Taulukko 10. Nuorten luottamukseen eduskuntaa kohtaan vaikuttavat tekijät. European Social Survey 2002–2004. Suluissa regressiokertoimien keskivirheet.

	Malli 1	Malli 2	Malli 3
Vakio	8,378*** (1,083)	6,036*** (1,106)	2,121* (1,043)
Ikä 18–29	-0,048 (0,04)	-0,054 (0,037)	-0,021 (0,033)
Sukupuoli			
Nainen	-0,137 (0,195)	-0,097 (0,188)	0,07 (0,165)
Mies (ref.)	-	-	-
Koulutus			
Ei ammatillista koulutusta	-1,958*** (0,494)	-1,854*** (0,468)	-1,305** (0,411)
Lyhyt ammatillinen koulutus	-0,399 (0,234)	-0,371 (0,22)	-0,255 (0,191)
Korkeakoulutus (ref.)	-	-	-
Asuinalue			
Kaupungin keskusta (ref.)	-	-	-
Esikaupunki/lähiö	-0,367 (0,224)	-0,276 (0,211)	-0,208 (0,184)
Kuntakeskus/taajama	-0,106 (0,346)	-0,154 (0,328)	0,014 (0,286)
Haja-asutusalue	-0,527 (0,329)	-0,413 (0,309)	-0,143 (0,27)
Siviilisääty			
Naimisissa	-0,158 (0,241)	-0,13 (0,226)	-0,232 (0,197)
Naimaton (ref.)	-	-	-

Poliittinen kiinnostuneisuus			
Korkein		0,539 (0,377)	0,666* (0,331)
Korkeahko (ref.)		-	-
Matalahko		-0,445* (0,195)	-0,255 (0,171)
Matalin		-0,102 (0,455)	0,046 (0,397)
Poliittinen osallistuminen			
Ei yhdelläkään tavalla		0,641** (0,24)	0,355 (0,211)
Yhdellä tavalla		0,405 (0,219)	0,232 (0,193)
Kahdella tai useammalla tavalla (ref.)		-	-
Puolueeseen samaistuminen			
Lähellä jotain puoluetta		0,062 (0,196)	0,167 (0,171)
Ei lähellä mitään puoluetta (ref.)		-	-
Sosiaalinen luottamus 0–10		0,331*** (0,056)	0,188*** (0,051)
Tyytyväisyys hallitukseen 0–10			0,403*** (0,069)
Tyytyväisyys Suomen talouden tilaan 0–10			0,058 (0,059)
Tyytyväisyys demokratian toimivuuteen 0–10			0,132* (0,058)
Voittajan äänestäminen			
Äänesti hallituspuoluetta			0,011 (0,158)
Äänesti jotain muuta puoluetta (ref.)			-
Selitysaste (Adj. R²)		4,4 %	16,9 %
T-testien merkitsevyytasot:			
* p < 0,05; ** p < 0,01; *** p < 0,001			

Myöskään vuosien 2002 ja 2004 yhdistetyn aineiston regressiodiagnostiikasta ei löytynyt huolestuttavia merkkejä, eli malli sopii aineistoon hyvin ja tulokset voidaan yleistää koskemaan muitakin kuin vähän tähän otokseen sattuneita nuoria. Multikollinearisuutta eli selittävien muuttujien välistä liian suurta yhteisvaihtelua ei juurikaan esiinny, sillä kaikki VIF-arvot pysyvät alle kahdessa. Suurimmat VIF-arvot löytyvät tässäkin aineistossa lyhyen koulutuksen ja kouluttamattomien sekä tyytyväisyys hallitukseen ja talouteen -muuttujien kohdalta, mutta nekin pysyttelevät 1,5 paikkeilla. Myös toleranssiarvot ovat selvästi minimiraja-arvon yläpuolella, joten multikollinearisuusongelmista ei tarvitse huolestua.

Poikkeavia havaintoja, joiden standardoitu residuaali ylittää 3, löytyy aineistosta kaksi kappaletta. Otoksen koko huomioon ottaen määrä on kuitenkin pieni. Näiden kahden yksittäisen havaintoyksikön vääristävä vaikutus on Cook's distance -arvon perusteella vähäinen (arvot 0,07 ja 0,03), joskin DFFit arvot ovat jonkin verran korkeammat (1,23 ja 0,73). Vaikka näillä kahdella havaintoyksiköllä saattaa olla pieni vaikutus malliin, niitä ei ole lähdetty poistamaan aineistosta niiden vähäisen lukumäärän ja kuitenkin suhteellisen pienen vaikutuksen vuoksi. Aineiston manipulointiin havaintoyksiköitä poistamalla tulisi aina olla vahvat perusteet.

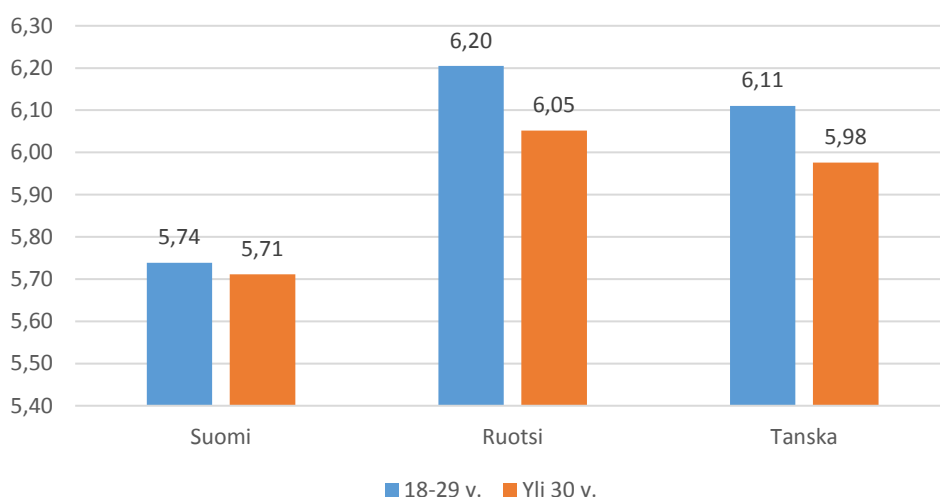
Myös vanhemmassa ESS-aineistossa residuaalit ovat jakautuneet normaalijakauman mukaisesti siten, että niiden keskiarvo on 0. Myös homoskedastisuus näyttää toteutuvan hyvin sirontakuvion perusteella, eli muuttujien varianssit ovat suunnilleen samat toisen muuttujan eri luokissa. Residuaalien välistä autokorrelaatio-ongelmaa ei pitäisi olla Durbin-Watson-testin arvon ollessa hyvä 1,8.

7.3. Kansainvälinen vertailu

7.3.1. Luottamuksen taso maittain vertailtuna ja muuttujien koodaus

Kuviosta 7 nähdään, että suomalaisten luottamus maansa parlamenttiin on vertailumaita jonkin verran matalammalla tasolla, vaikka Pohjoismaat sijoittuvatkin kansainvälisessä vertailussa korkeimman luottamuksen maihin. Suomalaisten kohdalla myöskään nuorten ja yli 30-vuotiaiden vastaajien välillä ei ole käytännössä eroa luottamuksen tasossa. Ruotsalaisilla on vertailumaista korkein luottamus maan parlamenttia kohtaan, joskin tanskalaiset luottavat maansa parlamenttiin lähes yhtä paljon kuin ruotsalaiset. Ruotsalaisten ja tanskalaisten kohdalla voidaan myös huomata, että nuorten luottamus on itse asiassa hieman yli 30-vuotiasta väestöä korkeampaa.

Kuvio 7. Suomalaisten, ruotsalaisten ja tanskalaisten luottamus maan parlamenttiin ikäryhmittäin. Keskiarvo. European Social Survey 2012–2014.

Nuorten poliittista luottamusta selittäviä tekijöitä haetaan vuosien 2012 ja 2014 yhdistetystä ESS-aineistosta käyttämällä samaa mallia, jota käytettiin jo ajallisen vertailun kohdalla. Vertailumaan eli Suomen kohdalla regressioanalyysi on siis jo tehty edellisessä luvussa. Muuttujat ovat täsmälleen samoja eri maiden kesken kaikkien paitsi koulutusmuuttujan osalta. Koulutusjärjestelmien erilaisuudesta johtuen Ruotsin ja Tanskan kohdalla käytetään koulutusmuuttujana jatkuvaa muuttujaa ”koulutus vuosina”. Suomalaisten kohdalla haluttiin käyttää tarkempaa koulutusasteen kertovaa muuttujaa. Hallituspuolueen äänestäminen on tässäkin tutkimuksen osassa 0–1-asteikollinen äänesti/ei äänestänyt hallituspuoluetta - tyyppinen muuttuja, joka on muodostettu tietysti eri maiden hallituskokoonpanojen mukaan.

Ruotsalaisten kohdalla ennen aineistojen yhdistämistä otettiin myös huomioon keruuajankohtien (2012 ja 2014) välissä olleet vaalit.

Selitettävä muuttuja on edelleen poliittinen luottamus eduskuntaa kohtaan, jota selitetään kolme blokkia sisältävällä askeltavalla regressiomallilla. Ensimmäinen sosiodemografiset muuttujat sisältävä blokki koostuu seuraavista muuttujista: ikä (18–29), sukupuoli, koulutus (vuosina), asuinpaikka ja siviilisäätö. Toinen poliittisen kiinnittymisen blokki sisältää poliittisen kiinnostuneisuuden, poliittisen osallistumisen, puolueeseen samaistumisen ja sosiaalisen luottamuksen. Viimeinen blokki eli institutionaalista suoriutumista mittaava blokki koostuu tyytyväisyydestä hallituksen toimintaan, maan taloudelliseen tilanteeseen ja demokratian toimivuuteen sekä hallituspuolueen äänestämisestä. Yhdistetyssä aineistossa 18–29-vuotiaita suomalaisia vastaajia oli 601, ruotsalaisia 653 ja tanskalaisia 525.

7.3.2. Ruotsalaisten nuorten poliittiseen luottamukseen vaikuttavat tekijät

Askeltavan regressioanalyysin ensimmäisen mallin mukaan ruotsalaisten nuorten poliittiseen luottamukseen tilastollisesti merkitseviä tekijöitä on vain yksi: koulutus (ks. taulukko 11). Yhtä vuotta pidempi koulutus lisää keskimäärin 0,14 yksikköä nuoren vastaajan poliittista luottamusta. Sosiodemografiset muuttujat sisältävän blokin selitysaste (2,4 %) jää kuitenkin hyvin pieneksi, eli malli selittää poliittisen luottamuksen vaihtelua hyvin huonosti. Suomalaisiin nuoriin verrattuna (Adj. $R^2 = 7\%$) sosiodemografisten muuttujien selitysvoima on siis vieläkin heikompi. Osasyynä voi olla se, että suomalaisnuorten kohdalla myös lähiössä asuminen (ref. keskusta) ennusti tilastollisesti merkitsevästi pienempää poliittista luottamusta.

Toisen mallin eli poliittista kiinnittymistä mittaavien muuttujien lisäämisen myötä selitysaste nousee 8,7 prosenttiin, joskin jää edelleen suomalaisten vastaavaa lukua pienemmäksi (13,9 %). Koulutus on tässäkin mallissa tilastollisesti merkitsevästi poliittiseen luottamukseen positiivisesti vaikuttava tekijä ($\beta=0,131$), mutta myös ikä (18–29) näyttäisi vaikuttavan luottamukseen negatiivisesti ($\beta= -0,088$). Toisaalta poliittisen kiinnittymisen muuttujista ainoastaan sosiaalinen luottamus vaikuttaa nuorten luottamukseen. Yksi aste korkeampi sosiaalinen luottamus indikoi keskimäärin 0,3 pykälää korkeampaa poliittista luottamusta. Suomalaisnuorista poiketen poliittinen osallistuminen ja kiinnostuneisuus eivät näyttäisi vaikuttavan ruotsalaisten poliittiseen luottamukseen. Valitettavasti European Social Survey -

aineistosta puuttuvien muuttujien johdosta blokista puuttuivat kuitenkin sisäistä ja ulkoista kansalaispätevyyttä mittaavat kysymykset, joiden vaikutus jää siten selvittämättä.

Parhaiten ruotsalaisnuorten poliittista luottamusta selittävät institutionaalista suoriutumista mittaavat muuttujat. Kolmannen blokin muuttujien lisäämisen jälkeen selitysaste nousee 34,4 prosenttiin, mikä on noin viisi prosenttiyksikköä vähemmän kuin vastaava luku suomalaisnuorten kohdalla. Tilastollisesti merkitsevästi poliittiseen luottamukseen vaikuttavia tekijöitä on viisi: kuntakeskuksessa tai maaseudun taajamassa asuminen (ref. keskusta), sosiaalinen luottamus, tyytyväisyys hallitukseen, tyytyväisyys Ruotsin taloudelliseen tilanteeseen ja tyytyväisyys demokratian toimivuuteen Ruotsissa. Kuntakeskuksessa tai maaseudun taajamassa asuvien nuorten poliittinen luottamus on Ruotsissa keskimäärin lähes 0,8 yksikköä matalampaa kuin kaupunkien keskustoissa asuvilla. Muut neljä tilastollisesti merkitsevää muuttujaa vaikuttavat poliittiseen luottamukseen positiivisesti, joista vaikutukseltaan vahvimmat ovat tyytyväisyys hallitukseen ($\beta=0,293$) ja demokratian toimivuuteen ($\beta=0,276$). Yhtä lailla positiivinen joskin hieman pienempi vaikutus on sosiaalisella luottamuksella ($\beta=0,180$) ja tyytyväisyydellä maan taloudelliseen tilaan ($\beta=0,118$).

Kolmannen kaikki muuttujat sisältävän mallin perusteella näyttäisi siltä, että institutionaalinen suoriutuminen vaikuttaa ruotsalaisnuortenkin kohdalla poliittiseen luottamukseen eniten, mahdollisesti jopa vielä suomalaisnuoria vahvemmin. Suomalaisnuorista poiketen ruotsalaisten kohdalla myös tyytyväisyys maan taloudelliseen tilaan vaikuttaa poliittiseen luottamukseen. Myös sosiaalinen luottamus ja asuinalue vaikuttavat ruotsalaisnuorten poliittiseen luottamukseen, mutta eivät ainakaan tällä aineistolla saaneet tilastollista merkitsevyyttä suomalaisnuorten kohdalla. Mielenkiintoista on myös, ettei poliittinen kiinnostuneisuus näyttäisi vaikuttavan luottamukseen ruotsalaisnuorten kohdalla, vaikka suomalaisnuorilla matala kiinnostus ennusti matalampaa luottamusta.

Taulukko 11. Ruotsalaisten nuorten poliittiseen luottamukseen vaikuttavat tekijät. European Social Survey 2012–2014. Suluissa regressiokertoimien keskivirheet.

	Malli 1	Malli 2	Malli 3
Vakio	6,494*** (1,047)	4,76*** (1,104)	1,203 (1,012)
Ikä 18–29	-0,082 (0,042)	-0,088* (0,041)	-0,052 (0,036)
Sukupuoli			
Nainen	-0,148 (0,222)	-0,097 (0,221)	0,083 (0,189)
Mies (ref.)	-	-	-

Koulutus vuosina	0,14* (0,061)	0,131* (0,061)	0,083 (0,052)
Asuinalue			
Kaupungin keskusta (ref.)	-	-	-
Esikaupunki/lähiö	0,248 (0,262)	0,204 (0,256)	0,065 (0,219)
Kuntakeskus/taajama	-0,747 (0,432)	-0,825 (0,423)	-0,786* (0,36)
Haja-asutusalue	-0,611 (0,5)	-0,378 (0,493)	-0,161 (0,42)
Siviilisäät			
Naimisissa	0,876 (1,472)	0,56 (1,432)	0,525 (1,222)
Naimaton (ref.)	-	-	-
Poliittinen kiinnostuneisuus			
Korkein		0,232 (0,309)	0,374 (0,263)
Korkeahko (ref.)		-	-
Matalahko		0,08 (0,274)	0,14 (0,233)
Matalin		-0,573 (0,462)	-0,39 (0,393)
Poliittinen osallistuminen			
Ei yhdelläkään tavalla		0,271 (0,301)	0,089 (0,257)
Yhdellä tavalla		0,323 (0,263)	0,047 (0,226)
Kahdella tai useammalla tavalla (ref.)		-	-
Puolueeseen samaistuminen			
Lähellä jotain puoluetta		0,003 (0,27)	-0,159 (0,23)
Ei lähellä mitään puoluetta (ref.)		-	-
Sosiaalinen luottamus 0–10		0,303*** (0,059)	0,18*** (0,052)
Tyytyväisyys hallitukseen 0–10			0,293*** (0,054)
Tyytyväisyys maan talouden tilaan 0–10			0,118* (0,053)
Tyytyväisyys demokratian toimivuuteen 0–10			0,276*** (0,057)
Voittajan äänestäminen			
Äänesti hallituspuoluetta			-0,094 (0,191)
Äänesti jotain muuta puoluetta (ref.)			-
Selitysaste (Adj. R²)	2,4 %	8,7 %	34,1 %
T-testien merkitsevyystasot:			
* p < 0,05; ** p < 0,01; *** p < 0,001			

Ruotsalaisnuorten osalta regressiodiagnostiikassa ei nouse esiin normaalista poikkeavia arvoja. Multikollineaarisuusongelmia ei VIF- ja toleranssiarvojen perusteella ole nähtävissä, sillä korkeimmatkin VIF-arvot jäävät alle 1,5 ja matalimmat toleranssiarvot yli 0,7. Yleensä yli kahden ylittävät VIF-arvot on hyvä ottaa lähempään tarkasteluun, sillä ne voivat olla merkki selittävien muuttujien liiallisesta keskinäisestä korrelaatiosta.

Ruotsalaisnuorten aineistossa kahden havaintoyksikön kohdalla virhetermit eli residuaalit ylittävät raja-arvon kolme, jolloin ne saattavat tehdä regressiomallista epävakaa. Otokoko (N=653) huomioon ottaen lukumäärä on kuitenkin pieni, eli todennäköisesti vaikutus on merkityksetön. Lähemmässä tarkastelussa huomataan, että näiden havaintoyksiköiden vaikutus

malliin on Cook's distance -arvojen (0,07 ja 0,01) perusteella melko pieni, joskin standardoitujen DFFit-arvojen perusteella hieman suurempi (-1,21 ja 1,29). Toisin sanottuna näillä kahdella yksittäisellä havaintoyksiköllä voi olla pieni vinouttava vaikutus regressiomalliin, mutta käytännössä vaikutus on sen verran pieni, ettei edellytyksiä niiden poistamiseen ja täten aineiston manipulointiin ole.

Kaikkien havaintoyksiköiden kohdalta voidaan sanoa, että virhetermien varianssit ovat samansuuruisia kaikissa toisen muuttujan luokissa. Tämä käy ilmi sirontakuviosta, joka on muodostunut tasaiseksi kuvioksi nollapisteen ympärille. Virhetermien keskinäinen korreloimattomuus ei täysin toteudu, mutta Durbin-Watson testin arvon ollessa 1,7 tulos on riittävän hyvä. Histogrammin perusteella residuaalit ovat asettuneet myös hyvin normaalijakauman mukaisesti, ja niiden keskiarvo on 0.

7.3.3. Tanskalaisten nuorten poliittiseen luottamukseen vaikuttavat tekijät

Tanskalaisten nuorten poliittiseen luottamukseen vaikuttavat tekijät selviävät taulukosta 12. Kuten ruotsalaisnuortenkin kohdalla, sosiodemografiset muuttujat eivät selitä käytännössä lainkaan tanskalaisnuorten poliittisen luottamuksen vaihtelua (Adj. $R^2 = 2,6 \%$). Ainoa tilastollisesti merkitsevä muuttuja on asuminen kuntakeskuksessa tai maaseudun taajamassa (ref. keskusta), mikä vaikuttaa poliittiseen luottamukseen negatiivisesti ($\beta = -0,984$). Suomalais- ja ruotsalaisnuorista poiketen tanskalaisten kohdalla koulutus ei saa tilastollista merkitsevyyttä.

Toisen mallin eli poliittista kiinnittymistä mittaavien muuttujien lisääminen nostaa selitysasteen 9,4 prosenttiin, joskin tilastollisesti merkitseviä muuttujia on vain yksi. Asuinalueen vaikutus poistuu, mutta sen sijaan yksi yksikkö korkeampi sosiaalinen luottamus näyttää lisäävän tanskalaisnuorten poliittista luottamusta noin 0,4 yksikköä. Tanskalaisnuorten kohdalla tilastollisesti merkitseviä muuttujia on mallin toisessa vaiheessa siis selvästi suomalais- ja ruotsalaisnuoria vähemmän.

Viimeisessä mallissa tilastollisesti merkitseviä muuttujia on kaksi: tyytyväisyys hallitukseen ja demokratian toimivuuteen. Molempien muuttujien positiivinen vaikutus poliittiseen luottamukseen on melko vahva ($\beta = 0,305$ ja $\beta = 0,433$), ja myös mallin selitysaste on melko korkea 38,1 prosenttia. Näin ollen kaikki selittävät muuttujat selittävät noin 38 prosenttia

tanskalaisnuorten poliittisen luottamuksen vaihtelusta. Myös tanskalaisnuorten kohdalla institutionaalista suoriutumista mittaavat muuttajat korostuvat, sillä muiden muuttajien vaikutus ei ole tarpeeksi suurta tilastollisen merkitsevyyden saamiseksi.

Regressiodiagnostiikaltaan malli näyttää sopivan myös tanskalaisnuorten aineistoon melko hyvin. VIF-arvot eivät ylitä 1,5 yhdenkään muuttujan kohdalla eli multikollineaarisuudesta ei tarvitse huolestua. Myös toleranssiarvot ovat sopivalla tasolla eli riittävän korkeita. Yhdenkään havaintoyksikön standardoitu residuaali ei myöskään ylitä kolmea, eli yksittäisten havaintojen mallia vinouttavasta vaikutuksesta ei tarvittane huolestua. Havaintojen Cook's distance -arvoja ja standardoituja DFFit -arvoja tarkastelemalla voidaan vahvistaa, että residuaalien vinouttava vaikutus jää pieneksi.

Sirontakuvion muodon perusteella residuaalien varianssien voidaan olettaa olevan yhtä suuria toisen muuttujan eri luokissa, jolloin homoskedastisuus toteutuu. Durbin-Watson testin arvo 2,2 kertoo sen, etteivät virhetermit myöskään korreloi keskenään liikaa. Residuaalien keskiarvo on kuten pitääkin 0, ja virhetermit sijoittuvat normaalijakauman mukaisesti histogrammille.

Taulukko 12. Tanskalaisten nuorten poliittiseen luottamukseen vaikuttavat tekijät. European Social Survey 2012–2014. Suluissa regressiokertoimien keskivirheet.

	Malli 1	Malli 2	Malli 3
Vakio	4,527*** (1,279)	1,667 (1,44)	-0,445 (1,222)
Ikä 18–29	0,071 (0,05)	0,079 (0,05)	0,065 (0,041)
Sukupuoli			
Nainen	0,218 (0,273)	0,388 (0,267)	0,277 (0,224)
Mies (ref.)	-	-	-
Koulutus vuosina	0,023 (0,036)	0,019 (0,035)	0,016 (0,029)
Asuinalue			
Kaupungin keskusta (ref.)	-	-	-
Esikaupunki/lähiö	-0,488 (0,298)	-0,148 (0,298)	-0,316 (0,249)
Kuntakeskus/taajama	-0,984* (0,487)	-0,307 (0,491)	-0,139 (0,407)
Haja-asutusalue	-1,132 (0,581)	-0,482 (0,582)	0,012 (0,489)
Siviilisääty			
Naimisissa	2,668 (2,23)	1,767 (2,169)	1,461 (1,806)
Naimaton (ref.)	-	-	-
Poliittinen kiinnostuneisuus			
Korkein		-0,054 (0,391)	0,128 (0,325)
Korkeahko (ref.)		-	-
Matalahko		-0,151 (0,299)	-0,128 (0,251)
Matalin		-0,531 (0,807)	0,103 (0,675)

Poliittinen osallistuminen			
Ei yhdelläkään tavalla		0,194 (0,328)	-0,049 (0,272)
Yhdellä tavalla		-0,144 (0,32)	-0,365 (0,267)
Kahdella tai useammalla tavalla (ref.)		-	-
Puolueeseen samaistuminen			
Lähellä jotain puoluetta		0,045 (0,299)	0,001 (0,249)
Ei lähellä mitään puoluetta (ref.)		-	-
Sosiaalinen luottamus 0–10		0,362*** (0,073)	0,117 (0,064)
Tyytyväisyys hallitukseen 0–10			0,305*** (0,062)
Tyytyväisyys maan talouden tilaan 0–10			0 (0,06)
Tyytyväisyys demokratian toimivuuteen 0–10			0,433*** (0,06)
Voittajan äänestäminen			
Äänesti hallituspuoluetta			-0,243 (0,233)
Äänesti jotain muuta puoluetta (ref.)			-
Selitysaste (Adj. R²)	2,6 %	9,4 %	38,1 %
T-testien merkitsevyytasot:			
* p < 0,05; ** p < 0,01; *** p < 0,001			

Yhteenvedona eri pohjoismaalaisten nuorten poliittiseen luottamukseen vaikuttavista tekijöistä voidaan sanoa, että institutionaalista suoriutumista mittaavat muuttujat korostuvat. Erityisesti näin on tanskalaisnuorten kohdalla, sillä muut muuttujat eivät ole tilastollisesti merkitseviä. Kaikkien kolmen maiden nuorten kohdalla tyytyväisyys hallitukseen ja demokratian toimivuuteen lisää poliittista luottamusta, ja ruotsalaisten kohdalla myös tyytyväisyys talouden tilaan. Poliittista kiinnittymistä mittaavista muuttujista ruotsalaisnuorten kohdalla positiivinen vaikutus luottamukseen oli sosiaalisella luottamuksella ja suomalaisnuorten kohdalla poliittisellä kiinnostuneisuudella. Lisäksi ruotsalaisnuorten asuinpaikalla oli yhteys poliittiseen luottamukseen.

Yllättävää oli poliittista kiinnittymistä mittaavien muuttujien tilastollisen merkitsevyyden vähäisyys. Koska nuorilla on vielä suhteellisen vähän kokemusta instituutioiden toiminnasta, olisi poliittiseen kiinnittymiseen liittyvillä muuttujilla voinut kuvitella olevan suurempi merkitys. Tulosten perusteella eri maiden nuoret eivät eroa toisistaan poliittisen luottamuksen suhteen merkittävästi, vaikka eroja luottamuksen tasossa on. Huomionarvoista on, että tanskalaisnuorten kohdalla ainoastaan instituutioiden suoriutumiseen liittyvillä muuttujilla on tilastollinen yhteys poliittiseen luottamukseen. On mahdollista, että vielä korkeamman luottamuksen maissa ruotsissa ja tanskassa nuorten poliittinen luottamus muotoutuu vielä suomalaisia nuoria vahvemmin institutionaalisten tekijöiden kautta. Tulokset tukevat ajatusta siitä, että nuorten poliittinen luottamus ei muotoudu yhtä systemaattisesti kuin aikuisten, sillä

tilastollisesti merkitseviä muuttujia on vähemmän kuin aikaisemmissa koko väestölle tehdyissä tutkimuksissa. Valitettavasti aineistosta puuttuivat sisäistä ja ulkoista kansalaispätevyyttä mittaavat kysymykset, minkä vuoksi niiden vaikutusta suomalaisten ja toisaalta ruotsalaisten tai tanskalaisten poliittiseen luottamukseen ei pystytty selvittämään.

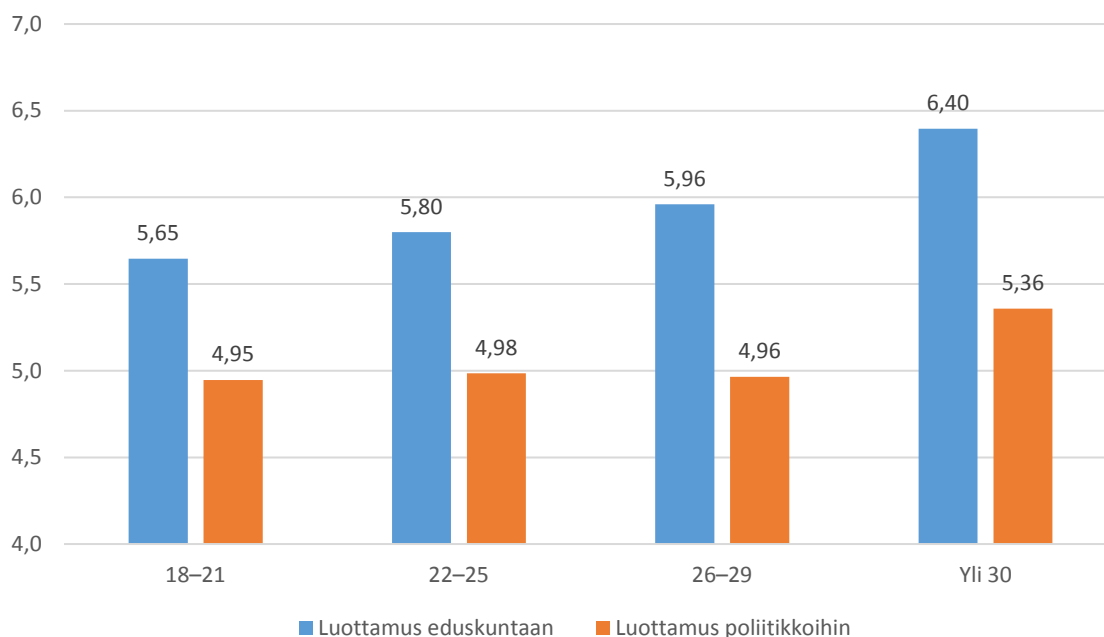
7.4. Nuorten ryhmän sisäinen vertailu

7.4.1. Luottamuksen taso

Eduskuntavaalitutkimusaineistolla tarkastellaan myös nuorten ryhmän sisäisiä eroja. Ryhmäkokojen pienuudesta johtuen regressioanalyysija ei ole mielekäästä toteuttaa nuorten ryhmän sisäisten erojen kartoittamiseen, joten se tehdään kuvailevilla menetelmillä eli käyttämällä ristiintaulukointeja sekä keskiarvojen vertailua. Regressioanalyysissa, joka tehtiin eduskuntavaalitutkimusaineistolla nuorten luottamuksesta eduskuntaa ja poliitikkoja kohtaan, ikä (18–29) ei ollut luottamusta tilastollisesti merkitsevästi selittävä tekijä. Tämä voi ennustaa eri-ikäisten nuorten välisiä eroja pieniksi, mutta niitä voidaan kartoittaa vielä tarkemmin kuvailevien menetelmien avulla. Tarkasteluja varten nuoret on jaettu elämäkaariteorioiden mukaisesti kolmeen pienempään ikäluokkaan: 18–21-vuotiaat, 22–25-vuotiaat ja 26–29-vuotiaat. Ensimmäisen ikäluokan edustajat ovat vasta hiljattain täysi-ikäisyyden saavuttaneita, ja heistä osa asunee vielä vanhempiensa luona, kun taas 26–29-vuotiaat saattavat olla jo vakituisesti työelämässä ja perustaneet oman perheen. Vuosien 2011 ja 2015 yhdistetyssä eduskuntavaalitutkimusaineistossa näiden ryhmien koot ovat 150, 189 ja 196.

Kuviosta 8 nähdään, että eduskuntavaalitutkimusaineiston mukaan suomalaisten nuorten poliittinen luottamus on matalampaa kuin vanhemman aikuisväestön – mitattiin sitä sitten luottamuksena eduskuntaa tai poliitikkoja kohtaan. 18–29-vuotiaiden ryhmän sisäiset erot eivät ole suuria, mutta eduskuntaan kohdistuvassa luottamuksen tasossa on eroja. Vasta täysi-ikäisyyden saavuttaneiden nuorten luottamuksen keskiarvo on 5,65, kun 30 ikävuotta lähestyvillä nuorilla aikuisilla keskiarvo on 5,96. Kuvion valossa näyttäisikin siltä, että mitä vanhempi vastaaja on, sitä korkeampi luottamus eduskuntaan tällä on. Toisaalta erot ovat vain muutaman kymmenyksen suuruisia, eli kyse ei ole suurista eroista. Ilmiö ei ole havaittavissa myöskään luottamuksessa poliitikkoja kohtaan, sillä 18–29-vuotiaat näyttävät luottavan yhtä paljon tai vähän poliitikkoihin iästään riippumatta.

Kuvio 8. Eri-ikäisten nuorten poliittinen luottamus. Eduskuntavaalitutkimus 2011–2015.

7.4.2. Eri-ikäisten nuorten luottamus

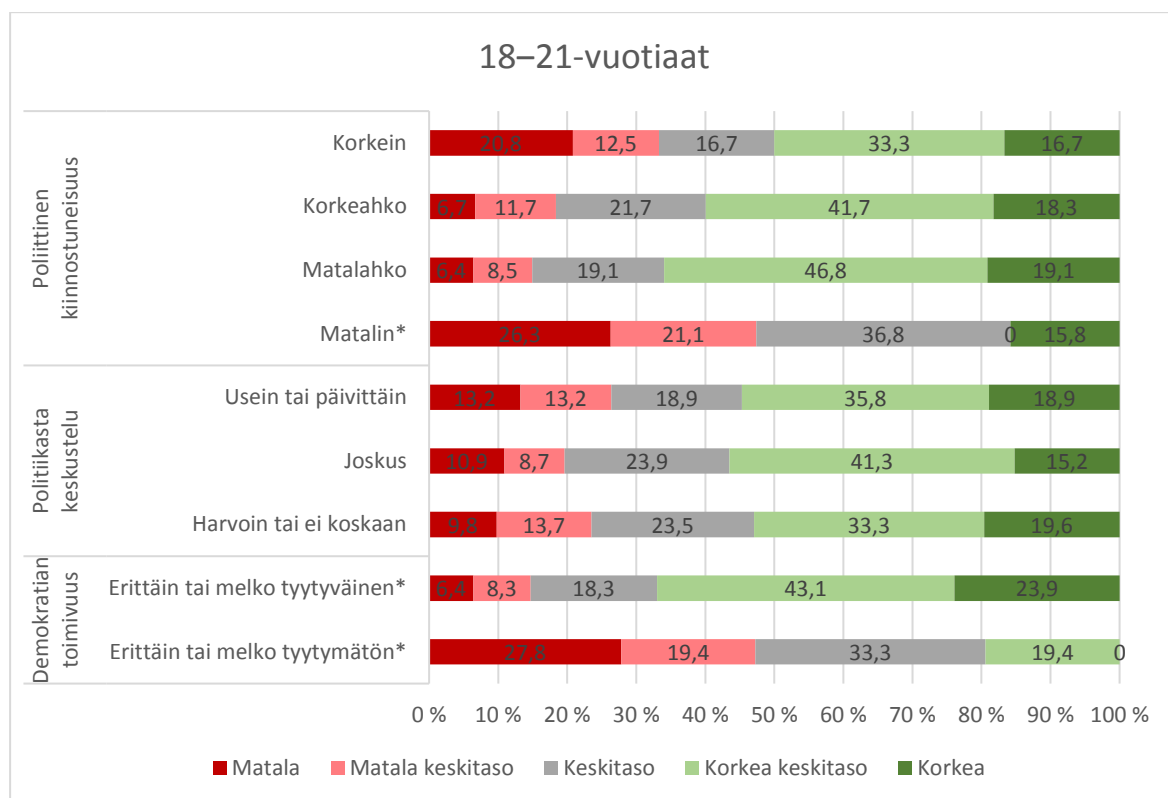
Kuvioissa 9, 10 ja 11 tarkastellaan eri-ikäisten nuorten luottamusta eduskuntaan suhteessa poliittiseen kiinnostuneisuuteen, politiikasta keskustelun määrään ja näkemykseen demokratian toimivuudesta. Tarkasteluun on valittu nämä muuttujat, koska aiemmin tehdyssä nuorten luottamusta eduskuntaan koskevassa regressioanalyysissä kyseiset selittävät muuttujat saivat tilastollisen merkitsevyyden.

18–21-vuotiaiden kohdalla (kuvio 9) poliittisen kiinnostuneisuuden osalta on mielenkiintoista, että vähiten eduskuntaan luottavia on eniten matalimmassa ja korkeimmassa poliittisen kiinnostuneisuuden luokassa. Samoin eniten eduskuntaan luottavia on vähiten matalimmassa ja korkeimmassa poliittisen kiinnostuneisuuden luokassa. Toisin sanottuna keskimmäisiin poliittisen kiinnostuksen luokkiin sijoittuvat vastaajat luottavat eniten eduskuntaan. Vähiten eduskuntaan luottavat politiikasta vähiten kiinnostuneet, joskin eniten kiinnostuneidenkin keskuudessa on suhteellisen paljon kriittisesti suhtautuvia.

Politiikasta keskustelun kohdalla jakaumat näyttävät selvästi edellistä tasaisemmilta, mutta tämänkin muuttujan kohdalla vaikuttaa siltä, että ääripäiden poliittinen luottamus on keskimmäistä vaihtoehtoa matalampaa. Toisin sanottuna usein tai päivittäin politiikasta keskustelevista ja harvoin tai ei koskaan politiikasta keskustelevista suurempi osa omaa matalan poliittisen luottamuksen kuin joskus politiikasta keskustelevista.

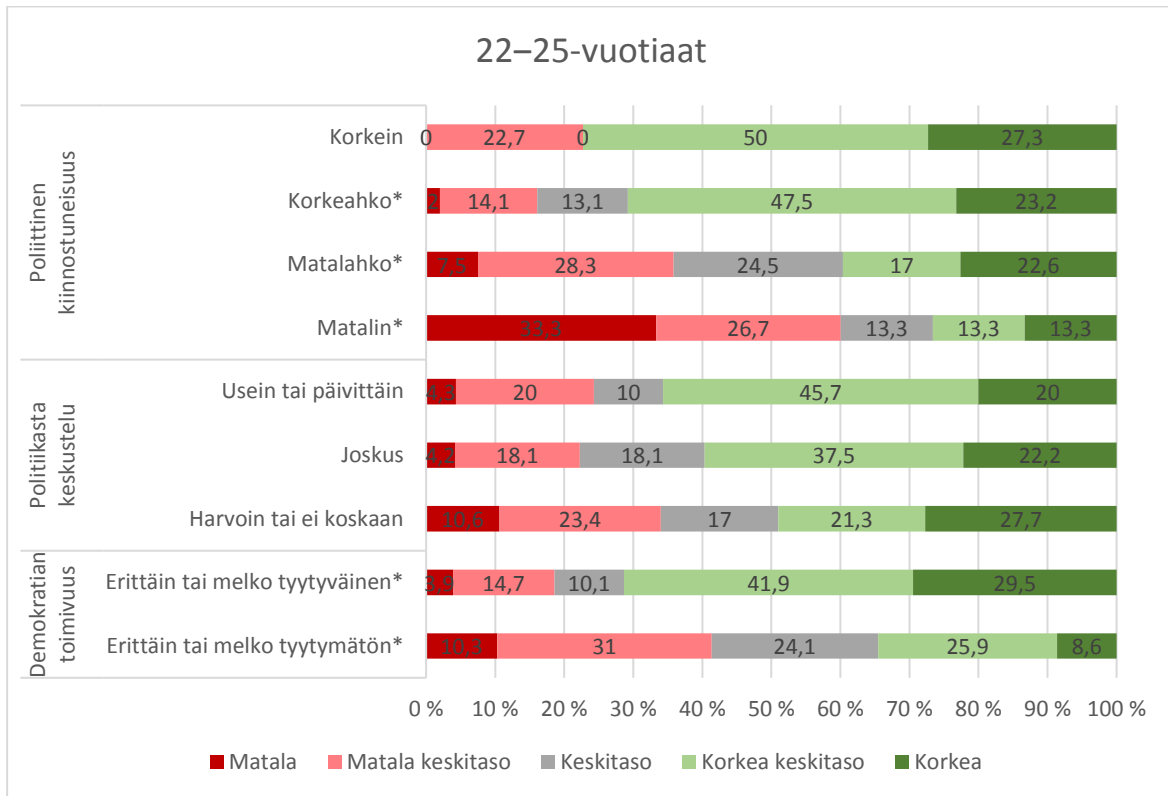
Demokratian toimivuus -muuttujan yhteys luottamukseen on taas selvästi suoraviivaisempi. Kaksi kolmasosaa demokratian tilaan erittäin tai melko tyytyväisistä sijoittuu luottamuksessaan eduskuntaan korkean keskitason tai korkean tason luokkaan. Vastaavasti demokratian tilaan tyytymättömistä vajaa puolet omaa keskitasoa matalamman poliittisen luottamuksen.

Kuvio 9. 18–21-vuotiaiden luottamus eduskuntaan ristiintaulukoituna poliittisen kiinnostuneisuuden, politiikasta keskustelun ja tyytyväisyyden demokratian toimivuuteen kanssa.

Kuviossa 10 on nähtävissä 22–25-vuotiaiden nuorten poliittisen luottamuksen vaihtelu muuttujittain. Tässä ikäryhmässä matala poliittinen kiinnostuneisuus on nuorempaa ryhmää suoraviivaisemmin yhteydessä matalaan poliittiseen luottamukseen. Samoin politiikasta eniten kiinnostuneissa on eniten eduskuntaan luottavia. Toisin sanottuna hieman vanhempien nuorten kohdalla kiinnostuksen ja luottamuksen välinen yhteys on lineaarisempi kuin juuri täysi-ikäisyyden saavuttaneiden kohdalla. 22–25-vuotiaiden osalta tilanne on sama myös politiikasta keskustelun yhteydessä: usein tai päivittäin keskustelevista suuremmalla osalla on keskitasoa korkeampi poliittinen luottamus ja harvoin tai ei koskaan keskustelevista suuremmalla osalla on keskitasoa matalampi poliittinen luottamus. Demokratian toimivuuteen tyytyväisistä eduskuntaan luottaa keskitasoa enemmän yli 70 prosenttia vastaajista, kun taas tyytymättömistä vastaava luku on vain 35 prosenttia.

Kuvio 10. 22–25-vuotiaiden luottamus eduskuntaan ristiintaulukoituna poliittisen kiinnostuneisuuden, politiikasta keskustelun ja tyytyväisyyden demokratian toimivuuteen kanssa.

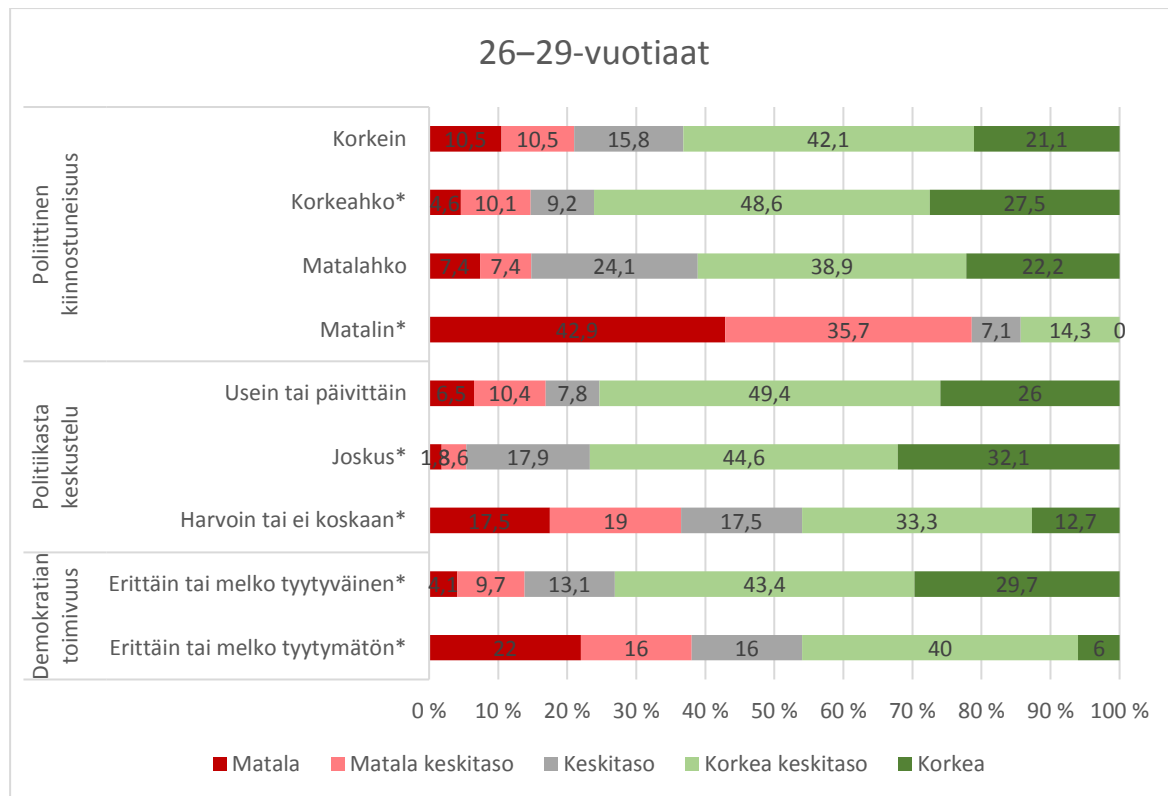
26–29-vuotiaiden kohdalla huomattavaa on matalimpaan poliittisen kiinnostuneisuuden luokkaan sijoittuvien huomattava yhteys matalaan poliittiseen luottamukseen, selviää kuviosta 11. Vähiten kiinnostuneista vain 14,3 prosentilla on keskitasoa korkeampi poliittinen luottamus. Samasta ryhmästä lähes 80 prosentilla on keskitasoa matalampi luottamus. 26–29-vuotiaista eniten korkean poliittisen luottamukseen luokkaan sijoittuvia on toiseksi korkeimman poliittisen kiinnostuksen luokassa. Vanhimmassa ikäryhmässä poliittisen kiinnostuneisuuden ja luottamuksen yhteys meneekin ristiintaulukoinnin perusteella siten, että luottavaisten osuus kasvaa kiinnostuksen mukana toiseksi kiinnostuneimpien luokkaan saakka, mutta kaikista kiinnostuneimpien keskuudessa kriittisyys näkyy hieman matalampana poliittisena luottamuksena.

Vähäinen politiikasta keskustelu on yhteydessä matalaan poliittiseen luottamukseen myös 26–29-vuotiaiden kohdalla. Harvoin tai ei koskaan politiikasta keskustelemissä on eniten matalan luottamuksen omaavia, joskin toiseksi eniten näitä on usein tai päivittäin keskustelemissä. 18–21-vuotiaiden tapaan myös tässä ikäryhmässä joskus politiikasta keskustelevista suurin osa sijoittuu korkean poliittisen luottamuksen luokkaan.

Tyytyväisyys demokratiaan -muuttujan suhde luottamukseen on samansuuntainen kaikissa ikäluokissa. 26–29-vuotiaissa nuorissa demokratian toimivuuteen tyytyväisistä eduskuntaan luottaa keskitasoa

enemmän 73 prosenttia vastaajista ja tyytymättömistä 46 prosenttia. Demokratiaan tyytymättömistä eduskuntaan keskitasoa vähemmän luottaa 38 prosenttia ikäluokasta.

Kuvio 11. 26–29-vuotiaiden luottamus eduskuntaan ristiintaulukoituna poliittisen kiinnostuneisuuden, politiikasta keskustelun ja tyytyväisyyden demokratian toimivuuteen kanssa.

Eri-ikäisten nuorten poliittista luottamusta analysoitaessa kävi ilmi, että ikäryhmän vanhimmat luottavat eduskuntaan keskimäärin nuorempia enemmän. Havainto heijastui jossain määrin myös ristiintaulukointeihin, joskaan suuria eroja ei löytynyt. Tuloksissa ilmeni, että kaikissa ikäluokissa vähiten eduskuntaan luottavia oli matalammassa kiinnostuneisuuden luokassa. Eroja muodostui kuitenkin sen suhteen, missä kiinnostuneisuuden luokassa oli eniten paljon eduskuntaan luottavia. Kaikista nuorimpien vastaajien kohdalla paljon eduskuntaan luottavia oli eniten toiseksi matalimmassa kiinnostuksen luokassa, 22–25-vuotiaiden kohdalla korkeimmassa kiinnostuksen luokassa ja 26–29-vuotiaiden kohdalla toiseksi korkeimmassa kiinnostuksen luokassa. Nuorimpien vastaajien kohdalla kiinnostuksen yhteys luottamukseen ei siis ollut yhtä suoraviivainen kuin vanhempien kohdalla, sillä politiikasta kiinnostuneissa oli yllättävän paljon matalan luottamuksen omaavia. Myös vanhempien nuorten kohdalla kriittisyyttä oli nähtävissä korkeimman kiinnostuneisuuden luokassa, mutta ei samassa määrin kuin 18–21-vuotiaiden kohdalla.

Tulokset olivat samansuuntaisia myös politiikasta keskustelun osalta. Erityisesti vanhemmissa ikäryhmissä usein tai päivittäin keskustelevista suuremmalla osalla oli keskitasoa korkeampi poliittinen luottamus kuin harvemmin politiikasta keskustelevilla. 18–21-vuotiaissa erot olivat huomattavasti pienempiä, sillä vastaajat jakautuivat lähes samalla tavalla poliittisen luottamuksen luokkiin riippumatta siitä, keskustelivatko nämä politiikasta sitten usein/päivittäin tai harvoin/ei koskaan. Vaikka usein politiikasta keskustelevissa on paljon eduskuntaan luottavia, kaikissa ikäryhmissä usein keskustelevissa on myös joskus keskustelevia enemmän matalan luottamuksen omaavia. Tulosten perusteella usein politiikasta keskustelu, samoin kuin korkea kiinnostuneisuus, voi olla myös yhteydessä kriittisen arvioinnin kykyyn ja sitä kautta matalampaan poliittiseen luottamukseen.

Vastaajan näkemys demokratian toimivuudesta on sen sijaan hyvin selkeästi yhteydessä poliittiseen luottamukseen kaikissa ikäluokissa. Demokratian toimivuuteen tyytyväisistä vastaajista vähintään 2/3 kaikissa ikäluokissa luottaa eduskuntaan keskitasoa enemmän. 18–21- ja 22–25-vuotiaiden kohdalla myös demokratian toimivuuteen tyytymättömistä suurimmalla osalla oli keskitasoa matalampi luottamus eduskuntaa kohtaan. 26–29-vuotiaiden korkeampi keskimääräinen luottamus näkyi tässä kohtaa siten, että myös demokratian toimivuuteen tyytymättömistä suuremmalla osalla oli keskitasoa korkeampi kuin matalampi luottamus.

Seuraavilla sivuilla on vielä kuvattuna taulukon muodossa analyysiosan regressioanalyysien keskeisimmät tulokset (taulukko 13) sekä hypoteesien toteutuminen (taulukko 14).

Taulukko 13. Regressioanalyysien tulokset tiivistettynä taulukkoon.

Havaintojoukko	Selitettävä muuttuja	Aineisto	Luottamukseen positiivisesti vaikuttavat tekijät ⁸	Luottamukseen negatiivisesti vaikuttavat tekijät	Selitysaste ⁹
Nuoret (18–29)	Luottamus eduskuntaan	FNES 2011/15	<ul style="list-style-type: none"> • Keskustelee harvoin/ei koskaan politiikasta (ref. usein/päivittäin) • Tyytyväisyys demokratiaan 	<ul style="list-style-type: none"> • Matalahko poliittinen kiinnostus (ref. korkeahko) 	19,4 %
Yli 30 v.	Luottamus eduskuntaan	FNES 2011/15	<ul style="list-style-type: none"> • Lyhyt ammatillinen koulutus (ref. korkeakoulutus) • Sosiaalinen luottamus • Kansanedustajien arviointi päteviksi • Tyytyväisyys demokratiaan • Voittajan äänestäminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Matalahko poliittinen kiinnostus (ref. korkeahko) • Heikoin ulkoinen kansalaispätevyys (ref. korkeahko) • Heikohko ulkoinen kansalaispätevyys 	13,0 %
Nuoret (18–29)	Luottamus poliitikkoihin	FNES 2011/15	<ul style="list-style-type: none"> • Korkein poliittinen kiinnostus (ref. korkeahko) • Tyytyväisyys demokratiaan 		19,7 %
Yli 30 v.	Luottamus poliitikkoihin	FNES 2011/15	<ul style="list-style-type: none"> • Ikä • Ei osallistunut yhdelläkään tavalla (ref. osallistui vähintään kahdella tavalla) • Sosiaalinen luottamus • Kansanedustajien arviointi päteviksi 	<ul style="list-style-type: none"> • Korkein sisäinen kansalaispätevyys (ref. korkeahko) • Heikoin ulkoinen kansalaispätevyys • Heikohko ulkoinen kansalaispätevyys 	14,3 %
Nuoret (18–29)	Luottamus eduskuntaan	ESS 2012/14	<ul style="list-style-type: none"> • Tyytyväisyys hallitukseen • Tyytyväisyys demokratiaan 	<ul style="list-style-type: none"> • Matalahko poliittinen kiinnostus (ref. korkeahko) 	39,4 %
Nuoret (18–29)	Luottamus eduskuntaan	ESS 2002/04	<ul style="list-style-type: none"> • Korkein poliittinen kiinnostus (ref. korkeahko) • Sosiaalinen luottamus • Tyytyväisyys hallitukseen • Tyytyväisyys demokratiaan 	<ul style="list-style-type: none"> • Ei ammatillista koulutusta (ref. korkeakoulutus) 	37,3 %
Ruotsalaiset nuoret (18–29)	Luottamus eduskuntaan	ESS 2012/14	<ul style="list-style-type: none"> • Sosiaalinen luottamus • Tyytyväisyys hallitukseen • Tyytyväisyys talouden tilaan • Tyytyväisyys demokratiaan 	<ul style="list-style-type: none"> • Asuminen kuntakeskuksessa/maaseudun taajamassa (ref. keskustassa) 	34,1 %
Tanskalaiset nuoret (18–29)	Luottamus eduskuntaan	ESS 2012/14	<ul style="list-style-type: none"> • Tyytyväisyys hallitukseen • Tyytyväisyys demokratiaan 		38,1 %

⁸ Taulukossa merkittynä regressioanalyysin selitettävään muuttajaan tilastollisesti merkitsevästi vaikuttavat muuttajat.

⁹ Selitysaste on kaikki muuttajat sisältävän mallin selitysaste (Adjusted R²).

Taulukko 14. Hypoteesien toteutuminen.

Hypoteesi		Tulos	Saako hypoteesi tukea?
H1	Suomalaisten nuorten poliittinen luottamus on samankaltaista muiden pohjoismaalaisten nuorten kanssa	Toteutuu osittain: luottamus on korkea ja institutionaalisiin muuttujiin nojaavaa kaikissa tutkituissa maissa, joskin myös eroavaisuuksia löytyi	Saa osittaista tukea
H2	Nuorten poliittisen luottamuksen vaihteluun liittyy piirteitä sekä elämänkaari- että sukupolvi-teorioista	Toteutuu osittain: luottamuksen vaihteluun liittyy piirteitä molemmista teoriasuunnista, mutta elämänkaari-teorioiden vaikutus on suurempi	Saa osittaista tukea
H3	Institutionaaliset tekijät vaikuttavat enemmän nuorten poliittiseen luottamukseen kuin kulttuuriset	Toteutuu: institutionaaliset muuttujat selittävät enemmän nuorten luottamuksen vaihtelusta kuin kulttuuriset, ja institutionaalisten muuttujien selitysvoima on kasvanut edelleen viimeisen kymmenen vuoden aikana	Saa tukea
H4	18–29-vuotiaiden nuorten ryhmän sisällä muodostuu eroja poliittisen luottamuksen suhteen	Toteutuu: eri-ikäisten nuorten luottamuksessa ilmeni eroja sekä luottamuksen tasossa että luottamuksen ja siihen vaikuttavien tekijöiden ristiintaulukoinnissa	Saa tukea
H5	Nuorten poliittista luottamusta eniten selittävät poliittista kiinnittymistä ja institutionaalista suoriutumista mittaavat muuttujat sosiodemografisten muuttujien selitysvoiman jäädessä alhaiseksi	Toteutuu: poliittisen kiinnittymisen ja institutionaalisen suoriutumisen mittarit selittävät luottamuksen vaihtelua, sosiodemografisilla muuttujilla ei ole vaikutusta	Saa tukea

8. Johtopäätökset

Poliittinen luottamus on yksi politiikan tutkimuksen klassikkoaiheita, ja sitä pidetään yleisesti elinehtona toimiville demokratioille. Tavoitteena ei ole kuitenkaan mahdollisimman korkea poliittinen luottamus, sillä yhteiskunnalliseen uudistumiseen ja kehitykseen tarvitaan myös kriittisiä näkemyksiä ja tervettä epäluottamusta (esim. Norris 2011). Nuorten poliittisen luottamuksen on havaittu olevan aikuisväestöä matalammalla tasolla (ks. esim. Bäck ym. 2016), ja huolestuttavan ilmiöstä tekee sen yhdistyminen muuhunkin poliittiseen passiivisuuteen. Silti aikaisempia tutkimuksia nimenomaan nuorten poliittisesta luottamuksesta ei käytännössä ole. Tämän tutkimusaukon täyttämiseksi tässä pro gradu -tutkielmassa huomion kohteeksi otettiin nuorten poliittinen luottamus ja siihen vaikuttavat tekijät. Nuorten poliittista luottamusta tarkasteltiin tutkielmassa vertailemalla sitä 1) aikuisväestöön, 2) 2000-luvun alun nuoriin, 3) ruotsalaisiin ja tanskalaisiin nuoriin sekä 4) eri-ikäisiin nuoriin.

Tutkimustulosten mukaan suomalaisten nuorten poliittinen luottamus on aikuisväestöä matalammalla tasolla tai ainakin laskenut aikuisväestön luottamusta nopeammin. Yhdistetyn eduskuntavaalitutkimusaineiston mukaan 18–29-vuotiaiden luottamus sekä eduskuntaa että poliitikkoja kohtaan on matalampaa kuin aikuisväestöllä, joskin ero on pienempi luottamuksessa poliitikkoja kohtaan. Pidemmän aikavälin tarkastelun mahdollistavien European Social Survey -aineistojen mukaan nuorten poliittinen luottamus on ollut 2000-luvun alussa aikuisväestöä korkeammalla tasolla, mutta uusimpien kierrosten kohdalla tilanne on muuttumassa: nuorten luottamus eduskuntaan on tippunut aikuisväestöä matalammalle, joskin nuorten luottamus poliitikkoihin on yhä aikuisväestöä korkeampaa. Molemmilla indikaattoreilla mitattuna nuorten luottamus on joka tapauksessa laskenut aikuisväestöä nopeammin. Ruotsalais- ja tanskalaisnuoriin verrattuna suomalaisnuorten luottamus on hieman matalammalla tasolla. Toisin kuin Suomessa, Ruotsissa ja Tanskassa nuoret myös luottavat aikuisväestöä enemmän maansa parlamenttiin. Eduskuntavaalitutkimuksella tehdyn ryhmän sisäisen tarkastelun perusteella suomalaisnuorten luottamus oli sitä matalampaa, mitä nuorempi nuori oli kyseessä.

Nuorten poliittiseen luottamukseen vaikuttaa selvästi pienempi määrä tilastollisesti merkitseviä tekijöitä kuin aikuisväestöllä, mikä on linjassa POLKU-projektin (2016) toisen asteen opiskelijoilta saatujen tutkimustulosten kanssa. Poliittinen kiinnostuneisuus vaikuttaa selvästi nuorten luottamukseen eduskuntaa kohtaan, samoin tyytyväisyys demokratian toimivuuteen.

Näiden lisäksi nuorten luottamukseen vaikuttaa tulosten mukaan politiikasta keskustelun säännöllisyys, joskaan ei siten, että usein tapahtuva keskustelu ennustaisi korkeaa luottamusta. Päinvastoin harvoin tai ei koskaan politiikasta keskustelevat nuoret luottavat keskimäärin enemmän eduskuntaan kuin usein tai päivittäin politiikasta keskustelevat. Tämä tutkimustulos kuvaa hyvin ristiriitaa mahdollisimman korkean poliittisen luottamuksen ja aktiivisen kansalaisuuden välillä (ks. Norris 2011, Van der Meer & Zmerli 2017). On mahdollista, että harvoin tai ei koskaan politiikasta keskustelevien ihmisten korkea luottamus on ns. sokeaa, jolloin sen merkitys voidaan kyseenalaistaa. Samanaikaisesti usein tai päivittäin yhteiskunnallisista asioista keskustelu voi myös lisätä kriittisyyttä eduskuntaa kohtaan. Lähtökohtaisesti usein tapahtuva politiikasta keskustelu ei siis lisää poliittista luottamusta, vaan siihen vaikuttaa eittämättä myös muut asiat, kuten keskustelun sävy tai keskustelijoiden kyky kriittiseen ajatteluun.

Nuorten kohdalla monet aikuisväestön poliittista luottamusta tutkittaessa esiin nousevat muuttujat eivät saaneet tilastollista merkitsevyyttä. Tyypilliset poliittiseen luottamukseen vaikuttavat tekijät, kuten sisäinen ja ulkoinen kansalaispätevyys tai edes sosiaalinen luottamus (ks. esim. Bäck, Kestilä-Kekkonen & Söderlund 2016), eivät olleet yhteydessä suomalaisten nuorten poliittiseen luottamukseen. Tutkimustulosten perusteella näyttää siltä, että nuorten poliittinen luottamus muotoutuu selvästi aikuisväestöä epäsäännömukaisemmin, jolloin sen tutkiminen kvantitatiivisilla mikä vaikuttaa mihin -päätelyllä on vaikeaa. Teoriassa on myös mahdollista, että nuorten poliittiseen luottamukseen vaikuttavat jotkut aivan muut kuin perinteisessä luottamuskirjallisuudessa esiin nostetut selittävät muuttujat. Regressioanalyseissa esiintyneiden suhteellisen korkeiden selityasteiden johdosta on kuitenkin todennäköisempää, että tilastollisesti merkitsevien selittävien muuttujien lukumäärä johtuu nuorilla esiintyvistä epäselvistä kausaalisuhteista. Koska poliittisen kiinnittymisen, osallistumisen ja luottamuksen väliset suhteet ovat aikuisväestössäkkin monimutkaisia (esim. Rapeli & Borg 2016, Gabriel 2017), ei elämänkaariteorioiden perusteella ole yllättävää, että niiden muotoutuminen on vielä nuorilla keskeneräistä.

Poliittisen kiinnostuneisuuden yhteyttä luottamukseen ei sen sijaan voi kiistää. Vain vähän politiikasta kiinnostuneet luottavat eduskuntaan vähemmän kuin politiikasta kiinnostuneet nuoret. Kiinnostus näyttäisikin olevan lähes ainoa selkeä luottamusta selittävä tekijä tyytyväisyyden demokratian toimivuuteen lisäksi. Demokratian toimivuus voidaan nähdä ikään kuin perustana tai lähtökohtana luottamuksen rakentumiselle. Kiinnostuksen merkitystä

poliittiseen luottamukseen ja toki muuhunkin yhteiskunnalliseen aktiivisuuteen ei voi tämän tutkimuksen perusteella vähätellä.

Luottamuksessa poliitikkoja kohtaan tilastollisesti merkitseviksi muuttujiksi nousivat myös kiinnostus politiikkaa kohtaan sekä tyytyväisyys demokratian toimivuuteen. Yhteiskunnallisen keskustelun säännöllisyydellä sen sijaan ei ollut yhteyttä nuorten luottamukseen poliitikkoja kohtaan. Aikuisväestöllä sama analyysi tuottaa useita selittäviä muuttujia, mukaan lukien perinteiset luottamusta määrittävät tekijät, kuten sosiaalinen luottamus, poliittinen osallistumien ja kansalaispätevyys. Aikuisväestön kohdalla on nähtävissä osallistumisen suhteen sama ilmiö kuin nuorilla keskustelun osalta: poliittiselta osallistumiseltaan passiiviset aikuiset luottavat enemmän poliitikkoihin kuin aktiiviset osallistujat. Samoin omiin kykyihinsä arvioida politiikkaa eniten uskovat luottavat poliitikkoihin vähemmän kuin matalamman sisäisen kansalaispätevyyden omaavat.

Hypoteesit 3 ja 5 liittyivät selittävien muuttujien institutionaaliseen tai kulttuuriseen luonteeseen ja siihen, millaiset muuttujat selittävät luottamusta eniten. Molemmat hypoteesit saavat tutkimustuloksista tukea. Varsinkin luottamuksessa poliitikkoja kohtaan institutionaalista suoriutumista mittaavien muuttujien lisääminen malliin nostaa selitystasetta, kun taas eduskuntaan kohdistuva luottamus ei näyttäisi perustuvan yhtä vahvasti institutionaaliseen suoriutumiseen. Abdelzadegin ym. (2015) ajatus siitä, että nuoret pystyvät arvioimaan institutionaalista suoriutumista ilman pitkää omakohtaista kokemustakin, saa siis tukea. Myös ESS-aineistolla tehdyt analyysit tukevat luottamuksen rakentumista institutionaalisten teorioiden perusteella. Vaikka nuortenkin luottamus lienee enemmän institutionaalisiin kuin kulttuurisiin teorioiden pohjautuvaa, ei se perustu yhtä vahvasti institutionaalisen suoriutumisen arvioinnin varaan kuin aikuisväestön luottamus, johon vaikutti myös esim. arviointi kansanedustajien pätevyydestä ja voittajan äänestäminen vaaleissa. Selittävien muuttujien perusteella voitaneen myös sanoa, että nuorten luottamus eduskuntaan on vähemmän institutionaalisiin muuttujiin perustuvaa kuin poliitikkoihin kohdistuva luottamus.

Toisaalta muuttujien jako institutionaalisiin ja kulttuurisiin on hyvin teoreettista ja on jossain määrin keinotekoisia. On vaikea määrittää, perustuvatko politiikasta keskustelun säännönmukaisuus, kiinnostuneisuus tai muut poliittisen kiinnittymisen mittarit kulttuurisiin lapsuudessa muotoutuneisiin sosialisatioprosesseihin vai ovatko ne myöhemmin itse ”hankittuja” ominaisuuksia. Jos kulttuuriset muuttujat rajataan tarkasti koskemaan vain esim.

sosiaalista luottamusta ja lapsuudenkodin vaikutusta poliittisiin mielipiteisiin, korostuu institutionaalisten muuttujien merkitys entisestään. Jos taas poliittinen kiinnostus luokitellaan kulttuuriseksi muuttujaksi, ei niidenkään selitysvoimaa voida kiistää. Nuorten poliittinen luottamus siis muotoutunee pääasiassa institutionaalista suoriutumista mittaavien muuttujien perusteella, joskin myös kulttuurisilla tekijöillä on merkitystä, mikä on linjassa suurimman osan koko väestöstä saatujen tulosten kanssa (esim. Mishler & Rose 2001, Clarke ym. 1993). Myös poliittista kiinnittymistä mittaava kiinnostuneisuus, määritellään se sitten kulttuuriseksi tai institutionaaliseksi muuttujaksi, vaikuttaa selvästi nuorten poliittiseen luottamukseen. Sosiodemografiset muuttujat eivät tulosten perusteella vaikuta nuorten poliittiseen luottamukseen. Vaikka tilastollisesti merkitsevästi poliittiseen luottamukseen vaikuttavia tekijöitä on nuorilla vähemmän, vaikuttavat ne olevan samoja kuin aikuisväestöllä (esim. Bäck ym. 2016).

Ajallisen tarkastelun perusteella nuorten luottamukseen vaikuttavien tekijöiden suhteen ei ole tapahtunut suuria muutoksia viimeisen kymmenen vuoden aikana. Luottamus eduskuntaa kohtaan on kuitenkin nuorilla laskenut aikuisväestön tahtia nopeammin ja selittävien tekijöiden määrä vähentynyt. 2010-luvun aineistossa nuorten poliittiseen luottamukseen vaikuttavia tekijöitä olivat poliittinen kiinnostuneisuus sekä tyytyväisyys demokratian toimivuuteen ja hallituksen tapaan hoitaa tehtävänsä. 2000-luvun alun aineistossa näiden muuttujien lisäksi luottamukseen vaikuttivat sosiaalinen luottamus ja koulutus (ilman ammatillista koulutusta olevat ovat vähemmän luottavaisia kuin korkeasti koulutetut). Näin ollen 2010-luvun nuorten poliittinen luottamus muotoutuu kenties vielä aiempaa epäsäännönmukaisemmin ja yhä enemmän instituutioiden suoriutumiseen nojaten. Myös selitystasojen perusteella 2000-luvun alun nuorten kohdalla kulttuuriset tekijät vaikuttivat luottamukseen enemmän kuin 2010-luvulla. Nykynuorten poliittinen luottamus näyttäisikin muotoutuvan yhä enemmän poliittisen kiinnostuksen ja tyytyväisyyden demokratian ja hallituksen toimivuuden varaan.

Ajalliseen tarkasteluun liittyvän tutkimuskysymyksen tarkoituksena oli selvittää poliittisen luottamuksen olemusta elämänkaareen tai sukupolviin liittyvänä ominaisuutena. Hypoteesin 2 mukaan ennustettiin, että yleinen elämänkaariteoria ei ole yksinään riittävä luottamuksen selittäjä, vaan luottamukseen liittyisi piirteitä myös sukupolviteorioista. Koska nuorten luottamuksessa on tapahtunut pieniä muutoksia selittävien muuttujien ja niiden institutionaalisen ja kulttuurisen luonteen suhteen, ei luottamuksen muutos selittyne pelkästään elämänkaariteorialla. Myös nuorten muuta väestöä nopeammin laskenut luottamus tukee sitä, että luottamuksen rakentumiseen liittyy myös kullekin sukupolvelle tyypillisiä ominaispiirteitä.

Silti erot 2000-luvun alun ja 2010-luvun nuorten välillä ovat melko pieniä, mikä viittaa elämänkaariteorioiden huomattavasti suurempaan vaikutukseen. Myös eri-ikäisten nuorten tarkastelusta saadut tulokset tukevat elämänkaariteorioita, sillä 30 ikävuotta lähestyvien nuorten luottamus oli enemmän aikuisväestön luottamuksen kaltaista kuin juuri täysi-ikäisyyden saavuttaneilla nuorilla. Elämänkaariteorioilla on mitä todennäköisemmin suurin merkitys luottamuksen rakentumisessa, mutta myös sukupolviteorioilla on vaikutusta, sillä poliittisen luottamuksen luonne on muuttunut yhä enemmän institutionaalisiin muuttujiin perustuvaksi.

Syvempien johtopäätösten tekeminen poliittisen luottamuksen ajallisen vaihtelun luonteesta on tämän tutkimuksen perusteella vaikea tehdä, sillä aineistoa oli saatavilla vain kahdelta vuosikymmeneltä. Tulokset tukevat kuitenkin varovaisesti sitä, että elämänkaariteorioilla on kuin onkin suuri vaikutus poliittiseen luottamukseen, joskaan se ei ole ainoa vaikuttaja. Nuorten luottamus todennäköisesti muuttaa muotoaan säännönmukaisemmaksi ja systemaattisemmaksi iän myötä, mutta eri vuosikymmenten nuorilla on myös omat eroavaisuutensa luottamuksen suhteen. Hanna Wassin (2007b) tutkimustulokset iän ja sukupolven vaikutuksista äänestyskäyttäytymiseen näyttävät siis ainakin jossain määrin pitävän paikkansa myös poliittisen luottamuksen kohdalla. Iällä on eittämättä vaikutusta, mutta myös sukupolville ominaiset piirteet vaikuttavat luottamukseen. Tämä tutkimus vahvistaa käsitystä siitä, että poliittisen kiinnittymisen mittarit ovat tarpeeksi vahvassa yhteydessä siihen, että elämänkaari- ja sukupolviteorioita voidaan soveltaa muuhunkin kuin äänestyskäyttäytymiseen (ks. esim. Rapeli & Borg 2016).

Pohjoismaiden välisestä vertailusta selvisi, että suomalaisnuorten luottamus eduskuntaan on jonkin verran ruotsalais- ja tanskalaisnuoria matalammalla tasolla. Siinä missä suomalaisten nuorten luottamus eduskuntaan on laskenut yhdistetyssä ESS-aineistossa aikuisväestön kanssa samalle tasolle tai kaikista uusimmassa jopa sen alapuolella, ovat nuoret Ruotsissa ja Tanskassa aikuisväestöä luottavaisempia. Ruotsalaisnuorilla on vertailun korkein poliittinen luottamus. Tutkimustulosten mukaan suomalaisten nuorten poliittiseen luottamukseen vaikuttavia tekijöitä ovat poliittinen kiinnostuneisuus ja tyytyväisyys demokratiaan ja hallituksen toimintaan. Ruotsalaisilla nuorilla selittäviä muuttujia oli enemmän: sosiaalinen luottamus, tyytyväisyys demokratiaan ja hallituksen toimintaan, tyytyväisyys maan talouden tilaan ja kuntakeskuksessa tai maaseudun taajamassa asuminen (matalampi luottamus verrattuna keskustassa asuviin).

Tanskalaisilla selittäviä muuttujia oli vain kaksi: tyytyväisyys demokratian toimivuuteen ja hallituksen toimintaan.

Selittävien muuttujien ja selitysasteiden valossa näyttää siltä, että tanskalaisten ja ruotsalaisten nuorten poliittiseen luottamukseen vaikuttaa vielä suomalaisnuoria vahvemmin institutionaalista suoriutumista mittaavat tekijät, sillä edes poliittisella kiinnostuneisuudella ei ole tulosten mukaan yhteyttä heidän luottamukseensa. Ruotsalaisnuorten luottamukseen vaikuttaa kulttuurisista teorioista kuitenkin myös sosiaalinen luottamus ja institutionaalista teorioista näkemys maan taloudellisesta tilanteesta. Kaikkien vertailumaiden kohdalla voitaneen sanoa, että institutionaaliseen suoriutumiseen perustuvat mittarit selittävät luottamuksen vaihtelusta suurimman osan, mikä tukee osittain näkemystä pohjoismaalaisten nuorten poliittisen luottamuksen samankaltaisuudesta (hypoteesi 1). Eroja silti löytyy, sillä suomalaisten nuorten luottamus on tasoltaan matalampaa eikä yhtä vahvasti instituutioiden suoriutumiseen nojaavaa kuin vertailussa mukana olleilla muilla Pohjoismailla. Korkeampi luottamus Ruotsissa ja Tanskassa ei kuitenkaan selittyne institutionaalisten teorioiden suuremmalla selitysvoimalla, sillä ne ovat kasvattaneet myös Suomessa selitysvoimaansa viimeisen kymmenen vuoden aikana samanaikaisesti luottamuksen tason laskun kanssa. Valitettavasti ESS-aineisto ei sisältänyt standardimuotoisia Eduskuntavaalitutkimuksen kanssa yhteneviä kysymyksiä sisäisestä ja ulkoisesta kansalaispätevyydestä, eli niiden vaikutusta eroihin eri maiden nuorten luottamuksessa ei pystytty tarkastelemaan. Kaiken kaikkiaan Pohjoismaiden välisestä vertailusta voidaan sanoa, että kaikissa maissa vallitsee verrattain korkea poliittinen luottamus ja se perustuu osin samoihin selittäviin tekijöihinkin. Näin ollen maiden vertailu nuorten poliittisen luottamuksen suhteen on mielekästä jatkossakin.

Tutkimuksen viimeinen osa-alue koski nuorten ryhmän sisäisten erojen tarkastelua. Kuten Simona Fer tutkimuksessaan (2013) toteaa, nuoret eivät ole homogeeninen joukko, vaan eroavat toisistaan merkittävästi myös poliittisen luottamuksen suhteen. Laajasta ikäskaalasta johtuen myös eri-ikäisten nuorten väliltä löytyi eroja. Keskiarvovertailun perusteella vasta täysi-ikäisyyden saavuttaneet nuoret luottavat eduskuntaan vähemmän kuin 30 ikävuotta lähestyvät nuoret. Kuten aiemmin todettiin, tämä havainto tukee elämänkaariteorioiden vaikutusta poliittiseen luottamukseen. Sen sijaan luottamuksessa poliitikkoihin ikäryhmien välillä ei ollut juuri eroa luottamuksen tasossa.

Ristiintaulukointien perusteella yhteys selittävien muuttujien ja luottamuksen eduskuntaan välillä oli suoraviivaisempi kahden vanhemman ikäryhmän kuin 18–21-vuotiaiden kohdalla.

26–29- ja 22–25-vuotiaissa korkean luottamuksen omaavia oli eniten kahteen politiikasta kiinnostuneimpien luokkaan kuuluvissa, kun taas nuorimmilla luottavaisia oli eniten toiseksi matalimmassa kiinnostuksen luokassa. Vanhempien kohdalla myös politiikasta keskustelun säännöllisyys oli yhteydessä luottamukseen siten, että usein tai ainakin joskus keskustelevat erottuivat harvoin tai ei koskaan keskustelevista korkeammalla luottamuksella. Sen sijaan nuorempien kohdalla keskustelun säännöllisyydellä ei juurikaan ollut vaikutusta luottamustason jakaumaan. Ainoa selvä muuttuja oli tyytyväisyys demokratiaan, joka oli kaikkien ikäryhmien kohdalla selvästi luottamukseen positiivisessa yhteydessä oleva selittäjä.

Näin ollen myös hypoteesi 5 saa tukea. Ikäryhmän sisäistä vertailua ei tutkimusjoukon koosta johtuen voitu toteuttaa regressioanalyysijä käyttäen, mutta ristiintaulukoinneista voidaan päätellä, että eroja vaikutussuhteissa olisi todennäköisesti ilmennyt. Elämänkaariteoriat saavat tukea, sillä tarkastelun perusteella nuorimman ikäryhmän luottamuksen yhteys selittäviin muuttujiin on kaikista epäsäännönmukaisinta. On mahdollista, ellei jopa todennäköistä, että demokraattisen järjestelmän uusimpien täysivaltaisten jäsenten poliittisen luottamuksen rakentuminen on vielä keskeneräistä (ks. myös POLKU-projekti 2016).

Kaiken kaikkiaan tutkimustulokset osoittavat, että erityisesti poliittisen kiinnostuksen vaikutus nuorten poliittiseen luottamukseen on keskeinen, eikä sen merkitystä tule vähätellä. Tulokset tukevat myös vahvasti ajatusta, että toimiva demokratiakasvatus on pohja ja elinehto, jonka varaan luottamus rakentuu. Nuorten poliittisen kiinnostuksen lisäämiseen onkin tartuttu ainakin matalan osallistumisinnon nostamiseksi, mutta tämä tutkimus osoittaa sen merkityksen myös poliittiselle luottamukselle. Vaikka korkea luottamus ei ole itseisarvo, on kiinnostukseen syytä kiinnittää huomiota jo siitäkin syystä, että se on erittäin tärkeässä roolissa useiden kansalaisyhteiskunnan kannalta tärkeiden kiinnittymisen mittareiden suhteen.

Myös elämänkaariteoriat saivat tutkimuksessa tukea: nuorten luottamus, poliittiset mielipiteet ja maailmankatsomus ovat todennäköisesti vielä muotoutumisasteella, jolloin myös luottamuksen voidaan nähdä kehittyvän iän mukana. Siksi nuorten matalan luottamuksen kauhistelemisen sijaan olisikin aiheellista paneutua siihen, mihin suuntaan nuorten luottamus tulevaisuudessa muotoutuu. Tutkimustulosten mukaan tähän pystytään parhaiten vaikuttamaan lisäämällä politiikan kiinnostavuutta. Vaikka kiinnostuminen saattaisi aiheuttaa välillisesti, kuten keskustelun lisääntymisen kautta, myös epäluottamusta, muuttuisi luottamus kokonaisvaltaisesti ”terveemmäksi”. Keskustelu nuorten heikosta kiinnostuksesta, osallistumisesta ja luottamuksesta nivoutuu näin ollen tiiviisti yhteen. Nuorten poliittisen

kiinnittymisen ja sitä kautta myös luottamuksen vahvistamiseksi jatkotutkimukset nimenomaan tähän ikäryhmään keskittyen olisivat tervetulleita. Vaikka elämänkaariteoriat saivat tässä tutkimuksessa enemmän painoarvoa kuin sukupolviteoriat, jäi tarkempi selvitys teoriasuuntien vaikutuksen suuruudesta selvittämättä.

Lähdeluettelo

Primäärilähteet

Borg, Sami (Tampereen yliopisto) & Grönlund, Kimmo (Åbo Akademi): Eduskuntavaalitutkimus 2011 [sähköinen tietoaaineisto]. Versio 2.1 (2013-01-22). Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [jakaja]. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:fsd:T-FSD2653>

ESS Round 1: European Social Survey Round 1 Data (2002). Data file edition 6.5. NSD - Norwegian Centre for Research Data, Norway – Data Archive and distributor of ESS data for ESS ERIC.

ESS Round 2: European Social Survey Round 2 Data (2004). Data file edition 3.5. NSD - Norwegian Centre for Research Data, Norway – Data Archive and distributor of ESS data for ESS ERIC.

ESS Round 6: European Social Survey Round 6 Data (2012). Data file edition 2.3. NSD - Norwegian Centre for Research Data, Norway – Data Archive and distributor of ESS data for ESS ERIC.

ESS Round 7: European Social Survey Round 7 Data (2014). Data file edition 2.1. NSD - Norwegian Centre for Research Data, Norway – Data Archive and distributor of ESS data for ESS ERIC.

Grönlund, Kimmo (Åbo Akademi) & Kestilä-Kekkonen, Elina (Tampereen yliopisto): Eduskuntavaalitutkimus 2015 [sähköinen tietoaaineisto]. Versio 1.0 (2016-06-13). Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [jakaja]. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:fsd:T-FSD3067>

Sekundäärilähteet

Abdelzadeg, Ali, Pär Zetterberg & Joakim Ekman (2015), "Procedural Fairness and Political Trust among Young People: Evidence from a Panel Study on Swedish High School Students", *Acta Politica* 50 (3): 253–278.

Abramson, Paul & Ada Finifter (1981), "On the Meaning of Political Trust: New Evidence from Items Introduced in 1978", *American Journal of Political Science* 25 (2): 297–307.

Almond, Gabriel & Sidney Verba (1963), *The Civic Culture: Political Attitudes and Democracy in Five Nations*. Princeton: Princeton University Press.

Anderson, Christopher & Andrew LoTempio (2002), "Winning, Losing and Political Trust in America", *British Journal of Political Science* 32 (2): 335–351.

Bovens, Mark & Anchrit Wille (2008), "Deciphering the Dutch Drop: Ten Explanations for Decreasing Political Trust in the Netherlands", *International Review of Administrative Sciences* 74 (2): 283–305.

- Borg, Sami & Elina Kestilä-Kekkonen (2017), "Viisi Väitettä Osallistumisesta". Teoksessa Kestilä-Kekkonen, Elina & Paul-Erik Korvela (toim.), *Poliittinen Osallistuminen – Vanhan ja Uuden Osallistumisen Jännitteitä*, 52–75. SoPhi 135. Jyväskylä: SoPhi.
- Bowler, Shaun & Jeffrey Karp (2004), "Politicians, Scandals and Trust in Government", *Political Behaviour* 26 (3): 271–287.
- Busse, Brita, Alexandra Hashem-Wangler & Jochen Tholen (2015), "Two Worlds of Participation: Young People and Politics in Germany", *The Sociological Review* 63 (2): 118–140.
- Bäck, Maria & Elina Kestilä (2009), "Social Capital and Political Trust in Finland: An Individual-Level Assessment", *Scandinavian Political Studies* 32 (2): 171–194.
- Bäck, Maria, Elina Kestilä-Kekkonen & Peter Söderlund (2016), "Suomalaisten Poliittinen Luottamus ja Siihen Vaikuttavat Tekijät". Teoksessa Grönlund, Kimmo & Hanna Wass (toim.), *Poliittisen Osallistumisen Eriytyminen. Eduskuntavaalitutkimus 2015*, 379–397. Helsinki: Oikeusministeriö.
- Citrin, Jack & Christopher Muste (1999), "Trust in Government". Teoksessa Robinson, John, Phillip Shaver & Lawrence Wrightsman (toim.), *Measures of Political Attitudes*, 465–532. San Diego: Academic Press.
- Citrin, Jack (1974), "Comment: The Political Relevance of Trust in Government", *The American Political Science Review* 68 (3): 973–988.
- Clarke, Harold, Nitish Dutt & Allan Kornberg (1993), "The Political Economy of Attitudes toward Polity and Society in Western European Democracies", *The Journal of Politics* 55 (4): 998–1021.
- Dabros, Matthew, Suzanne Parker & Mark Petersen (2015), "Assessing the Stability of Trust in Government across Election Periods", *Social Science Quarterly* 96 (4): 996–1011.
- Dalton, Russell (2004), *Democratic Challenges, Democratic Choices: The Erosion of Political Support in Advanced Industrial Democracies*. Oxford: Oxford University Press.
- Delhey, Jan & Kenneth Newton (2005), "Predicting Cross-national Levels of Social Trust: Global Pattern or Nordic Exceptionalism", *European Sociological Review* 21 (4): 311–327.
- DiPietro, William (2012), "Economic and Other Determinants of Political Trust", *International Journal of Research in Business and Social Science* 2 (1): 1–6.
- Dunn, Kris (2012), "Voice and Trust in Parliamentary Representation", *Electoral Studies* 31 (2): 393–405.
- Easton, David (1965), *A Systems Analysis of Political Life*. New York: Wiley.
- Easton, David (1975), "A Re-assessment of the Concept of Political Trust", *British Journal of Political Science* 5 (4): 435–457.
- ESS (2017). Saatavissa <http://www.europeansocialsurvey.org/about/country/finland/finnish/>, luettu 27.1.2017.
- Fer, Simona (2013), "Young People's Trends in Political Trust and Views of their Declining Sense of Duty", *Journal of Identity and Migration Studies* 7 (1): 111–132.

Field, Andy (2013), *Discovering Statistics Using IBM SPSS Statistics: and Sex and Drugs and Rock 'n' Roll*. 4. painos. Los Angeles: Sage.

Fisher, Justin, Jennifer van Heerde & Andrew Tucker (2010), "Does One Trust Judgement Fit All? Linking Theory and Empirics", *The British Journal of Politics and International Relations* 12 (2): 161–188.

FNES 2011 kuvailusivu (2017). Saatavissa
https://services.fsd.uta.fi/catalogue/FSD2653?tab=description&study_language=fi, luettu
26.1.2017.

FNES 2015 kuvailusivu (2017). Saatavissa
https://services.fsd.uta.fi/catalogue/FSD3067?tab=description&study_language=fi, luettu
26.1.2017.

Freitag, Markus & Richard Traummüller (2009), "Spheres of Trust: An Empirical Analysis of the Foundations of Particularised and Generalised Trust", *European Journal of Political Research* 48 (6): 782–803.

FSD Menetelmäopas (2017). Saatavissa
<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/regressio/analyysi.html>, luettu 4.2.2017.

Gabriel, Oscar (2017), "Participation and Political Trust". Teoksessa Zmerli, Sonja & Tom van der Meer (toim.), *Handbook on Political Trust*. 228–241. Cheltenham: Edward Elgar Publishing.

Gamson, William (1968), *Power and Discontent*. Homewood: Dorsey Press.

Grönlund, Kimmo & Maija Setälä (2007), "Political Trust, Satisfaction and Voter Turnout", *Comparative European Politics* 5: 400–422.

Grönlund, Kimmo & Maija Setälä (2012), "In Honest Officials We Trust: Institutional Confidence in Europe", *The American Review of Public Administration* 42 (5): 523–542.

Henn, Matt, Mark Weinstein & Sarah Forrest (2005), "Uninterested Youth? Young People's Attitudes towards Party Politics in Britain", *Political Studies* 53 (3): 556–578.

Hetherington, Marc (1998), "The Political Relevance of Political Trust", *The American Political Science Review* 92(4): 791–808.

Highton, Benjamin & Reynald Wolfinger (2001). "The First Seven Years of Political Life Cycle", *American Journal of Political Science* 45 (1), 202–209.

Hoikkala, Tommi & Petri Paju (2008), "Entä nuoremmat sukupolvet? Sukupolvitutkimus ja nuorisopolitiikka". Teoksessa Purhonen, Semi & Tommi Hoikkala & J.P. Roos (toim.), *Kenen sukupolveen kuulut? Suurten ikäluokkien tarina*, 270–294. Helsinki: Gaudeamus.

Hooghe, Marc & Sonja Zmerli (2011), "Introduction: The Context of Political Trust". Teoksessa Zmerli, Sonja & Marc Hooghe (toim.), *Political Trust: Why Context Matters?*, 1–11. Colchester: ECPR Press.

Hooghe, Marc (2011), "Why There Is Basically Only One Form of Political Trust?", *The British Journal of Politics and International Relations* 13 (2): 269–275.

- Kestilä-Kekkonen, Elina (2015), ”Suomalaisten Poliittinen Kiinnittyminen”. Teoksessa Borg, Sami, Elina Kestilä-Kekkonen & Jussi Westinen (toim.) *Demokratiaindikaattorit 2015. Selvityksiä ja ohjeita 56/2015*. Oikeusministeriö. 52–63.
- Konzelmann, Laura, Corina Wagner & Hans Rattinger (2012), “Turnout in Germany in the Course of Time: Life Cycle and Cohort Effects on Electoral Turnout from 1953 to 2049”. *Electoral Studies* 31 (2). 250–261.
- Levi, Margaret & Laura Stoker (2000), “Political Trust and Trustworthiness”, *Annual Review of Political Science* 3: 475–507.
- Linde, Jonas (2012), “Why Feed the Hand That Bites You? Perceptions of Procedural Fairness and System Support in Post-Communist Democracies”, *European Journal of Political Research* 51 (3): 410–434.
- Listahaug, Ola & Kristen Rigdal (2008), “Trust in Political Institutions”. Teoksessa Ervasti, Heikki, Torben Fridberg, Mikael Hjerm & Kristen Ringdal (toim.), *Nordic Social Attitudes in a European Perspective*, 131–151. Cheltenham: Edward Elgar.
- Maier, Jürgen (2011), ”The Impact of Political Scandals on Political Support: An Experimental Test of Two Theories”, *International Political Science Review* 32 (3): 283–302.
- Mannheim Karl (1928), “The Problem of Generations”. Teoksessa Mannheim, Karl (muokannut Kecskemeti, Paul), *Essays on the Sociology of Knowledge* (1952), 276–322. London: Routledge & Kegan Paul.
- Marien, Sofie (2011), *Political Trust. An Empirical Investigation of the Causes and Consequences of Trust in Political Institutions in Europe*. PhD. University of Leuven.
- Miller, Arthur (1974), “Rejoinder to ‘Comment’ by Jack Citrin: Political Discontent or Ritualism?”, *The American Political Science Review* 68 (3): 989–1001.
- Mishler, William & Richard Rose (2001), “What Are the Origins of Political Trust? Testing Institutional and Cultural Theories in Post-communist Societies”, *Comparative Political Studies* 34 (1): 30–62.
- Norris, Pippa (2011), *Democratic Deficit: Critical Citizens Revisited*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Norris, Pippa (2017), ”The Conceptual Framework of Political Support”. Teoksessa Zmerli, Sonja & Tom van der Meer (toim.), *Handbook on Political Trust*. 19–32. Cheltenham: Edward Elgar Publishing.
- Parker, Suzanne, Glenn Parker & Terri Towner (2014), “Rethinking the Meaning and Measurement of Political Trust”. Teoksessa Eder, Christina, Ingvill Mochmann & Markus Quadt (toim.), *Political Trust and Disenchantment with Politics: International Perspectives*, 59–82. Leiden: Brill.
- Persson, Mikael, Hanna Wass & Henrik Oscarsson (2013), “The Generational Effect in Turnout in the Swedish General Elections, 1960–2010”. *Scandinavian Political Studies* 36 (3). 249–269.
- POLKU-projekti (2016), ”Lukiolaiset Luottavat Lujemmin. Lukiolaisten ja Ammattikoululaisten Poliittinen Luottamus Tampereella”. Työpaperi, Tampereen yliopisto.

- Rapeli, Lauri & Sami Borg (2016), "Kiinnostavaa mutta Monimutkaista: Tiedot, Osallistuminen ja Suhtautuminen Vaikuttamiseen". Teoksessa Grönlund, Kimmo & Hanna Wass (toim.), *Poliittisen Osallistumisen Eriytyminen. Eduskuntavaalitutkimus 2015*, 379–397. Helsinki: Oikeusministeriö.
- Roos, Jeja-Pekka (1985), *Elämäntapaa etsimässä*. Helsinki: Tutkijaliitto.
- Schoon, Ingrid & Helen Cheng (2011), "Determinants of Political Trust: A Lifetime Learning Model", *Developmental Psychology* 47 (3): 619–631.
- Seyd, Ben (2015), "How Do Citizens Evaluate Public Officials? The Role of Performance and Expectations on Political Trust", *Political Studies* 63 (1): 73–90.
- Söderlund, Peter & Elina Kestilä-Kekkonen (2009), "Dark Side of Party Identification? An Empirical Study of Political Trust among Radical Right-Wing Voters", *Journal of Elections, Public Opinion & Parties* 19 (2): 159–181.
- Vaalitutkimus (2017). Saatavissa http://www.vaalitutkimus.fi/fi/vaalitutkimus_suomessa.html, luettu 3.2.2017.
- Van der Meer, Tom & Paul Dekker (2011), "Trustworthy States, Trusting Citizens? A Multilevel Study into Objective and Subjective Determinants of Political Trust". Teoksessa Zmerli, Sonja & Marc Hooghe (toim.), *Political Trust: Why Context Matters?*, 95–116. Colchester: ECPR Press.
- Van der Meer, Tom & Sonja Zmerli (2017), "The Deeply Rooted Concern with Political Trust". Teoksessa Zmerli, Sonja & Tom van der Meer (toim.), *Handbook on Political Trust*. 1–16. Cheltenham: Edward Elgar Publishing.
- Van Elsas, Erika (2015), "Political Trust as a Rational Attitude: A Comparison of the Nature of Political Trust across Different Levels of Education", *Political Studies* 63 (5): 1158–1178.
- Van Erkel, Patrick & Tom van der Meer (2016), "Macroeconomic Performance, Trust and the Great Recession: A Multilevel Analysis of the Effects of Within-Country Fluctuations in Macroeconomic Performance on Political Trust in 15 EU Countries, 1999–2011", *European Journal of Political Research* 55 (1): 177–197.
- Wass, Hanna (2007a), "Generations and Socialization into Electoral Participation in Finland", *Scandinavian Political Studies* 30 (1). 1–19.
- Wass, Hanna (2007b), "The effects of age, generation and period on turnout in Finland 1975–2003", *Electoral Studies* 26 (3). 648–659.
- Wass, Hanna (2008), "Generations and Turnout: The Generational Effect in Electoral Participation in Finland". Acta Politica 35. Helsinki: Helsingin Yliopisto.
- Zmerli, Sonja & Ken Newton (2011), "Winners, Losers and Three Types of Trust". Teoksessa Zmerli, Sonja & Marc Hooghe (toim.), *Political Trust: Why Context Matters?*, 67–94. Colchester: ECPR Press.